

### 3. заседание

Срѣда, 26 октомврий 1938 г.

(Открито отъ подпредседателя Георги Марковъ въ 15 ч. 25 м.)

#### С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е :

|                                                                                                                                                                                 | Стр. |                                                                                                                                                                                                                                                                       | Стр. |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Отпуски, разрешени на народнитѣ представители:<br>Дойко Петковъ, Иванъ Петровъ, Ангелъ Станковъ, Методи Янчулевъ и д-ръ Найдентъ Найденовъ . . . . .                            | 31   | българскитѣ подданици при напушане предѣлитѣ на страната (Съобщение) . . . . .                                                                                                                                                                                        | 31   |
| Питания:                                                                                                                                                                        |      | Законопроектъ за разрешаване на министра на желѣзницитѣ и пристанищата да поеме задължение за нуждитѣ на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища въ размѣръ на 1.000.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години. (Първо четене — разискване) . . . . . | 31   |
| 1. Отъ народния представителъ Минчо Пановъ къмъ министра на народното просвѣщение относно закриване непълната гимназия въ село Пблски-Тръмбешъ, Търновско (Съобщение) . . . . . | 31   | Случка. Лично обяснение отъ народния представителъ г. Георги Петровъ, по поводъ речта на г. министъръ К. Гуневъ по горния законопроектъ . . . . .                                                                                                                     | 40   |
| 2. Отъ народния представителъ Д. Кушевъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно искането парична гаранция отъ                                             |      | Дневенъ редъ за следващото заседание . . . . .                                                                                                                                                                                                                        | 55   |

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни) Псенеже има нуждното число народни представители, заседанието се отваря.

(Отсутствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Ангелъ Димитровъ Станковъ, Василь Илиевъ Мандаровъ, Георги Киряковъ Чалбуровъ, Дойко Петковъ Дойковъ, Иванъ Василевъ Петровъ, Иванъ Димитровъ Поповъ, д-ръ Кънчо Милановъ Милановъ, д-ръ Найдентъ Николовъ Найденовъ, Христо Гатевъ Дончевъ)

Председателството е разрешило следнитѣ отпуски:  
на народния представителъ г. Дойко Петковъ — 1 день, за 26 октомврий;  
на народния представителъ г. Иванъ Петровъ — 1 день, за 26 октомврий;  
на народния представителъ г. Ангелъ Станковъ — 1 день, за 26 октомврий;  
на народния представителъ г. Методи Янчулевъ — 2 дена, считанъ отъ 27 т. м.;  
на народния преставителъ г. д-ръ Найдентъ Найденовъ — 1 день, за 26 октомврий.

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ представители, че сѣ постѣпили следнитѣ питання:

Отъ народния представителъ г. Минчо Пановъ до министра на просвѣтата, съ което иска да знае защо е закрита непълната гимназия въ Полски-Тръмбешъ, Търновско;

Отъ народния представителъ г. Димитъръ Кушевъ до г. министра на вътрешнитѣ работи, съ което иска да знае защо се иска парична гаранция отъ българскитѣ подданици при напушане предѣлитѣ на страната.

Тия питання ще се изпратятъ на съответнитѣ министри и тѣ ще отговорятъ, следъ като бждатъ готови, въ законния срокъ.

Минаваме къмъ първата точка отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за разрешаване на министра на желѣзницитѣ и пристанищата да поеме задължение за нуждитѣ на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища въ размѣръ на 1.000.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ С. Поповъ: (Чете)

#### „М О Т И В И

къмъ законопроекта за разрешаване на министра на желѣзницитѣ и пристанищата да поеме задължение за нуждитѣ на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища въ размѣръ на 1.000.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години.

Г. г. народни представители! Българскитѣ държавни желѣзници чувствуватъ голѣмъ недостигъ отъ подвиженъ материалъ, локомотиви, пѣтнишки вагони, моториси, товарни вагони, релси, стрелки, инсталации и материали.

Този недостигъ се дължи на обстоятелството, че желѣзниятъ пѣтъ, подвижниятъ материалъ и съоръженията не сѣ били подновявани редовно, съобразно съ тѣхното ежегодно нормално изхабяване. Реалната стойностъ на вложения въ желѣзницитѣ капиталъ е намалена, поради това, съ около 5½ милиарда лева. Освенъ това, за пострѣщане нуждитѣ на постоянно растещия сточенъ и пѣтнишки вътрешенъ трафикъ, който презъ 1937 г. и презъ настоящата 1938 г. достигна най-голѣмия размѣръ, отъ когато б. д. желѣзници съществуватъ, както и за износа, който върви съ гигантски крачки напредъ и въ последнитѣ 4 години се учетвори, не е доставяно абсолютно нищо. Най-сетне, за нуждитѣ на постоянно растещата съ стоци километри годишно ж. п. мрежа, не е доставянь сѣщо нито единъ вагонъ.

Последствията отъ тази крайно пестелива политика сѣ много тежки за държавата, за народното стопанство и за цѣлото население, а именно: желѣзницитѣ не успѣватъ да превозятъ цѣлия трафикъ, съ което нанасятъ прѣки и още по-голѣми косвени щети на държавата. Съ хиляди вагони за износъ се отпускатъ съ толкова голѣмо закъснение, че износителитѣ и производителитѣ се ощетяватъ много болезнено. Други хиляди вагони въобще не успѣватъ да бждатъ изнесени и загубитъ сѣ катастрофални. Б. д. желѣзници прибѣгватъ ежегодно до помощта на чужди държави за вагони, за които плащатъ скѣпи наеми въ златни франка; а тѣзи чужди вагони идатъ съвсемъ нередовно, съ което се внася една постоянна несигурностъ, а всички тия неуредици причиняватъ системни загуби на търговията на държавата, на Б. н. банка и пр.

Презъ лѣтния сезонъ, когато пѣтнишкото движение се засилва, липсата на пѣтнишки вагони, моториси и др. уредби

прави пжтуването извънредно мъчително, бавно и неприятно. И това е една от главните причини, щото въ България да се пжтува най-малко, отколкото въ цъла Европа, и много по-малко, отколкото въ съседните намъ балкански държави. И тукъ загубитъ за държавата, за народното стопанство, за народното здраве и за самитъ желъзници сж извънредно голъми.

Най-сетне, ж. п. инвентаръ, необходимъ за народната отбрана, е съвсемъ недостатъченъ. Съгласно изработенитъ мобилизационни планове, липсватъ съ хиляди вагони и извънредно много материали и съоръжения.

Поради тъзи съображения налага се повелително да се доставятъ ж. п. материали отъ всъкакъвъ видъ за указаната въ законопроекта сума, съ което ще се даде възможностъ на желъзниците да могатъ да посрещнатъ една известна частъ отъ най-належащитъ нужди, както на трафика, така и на отбраната на страната.

Гр. София, октомврий 1938 г.

Министъръ на финанситъ: **К. Гуневъ**

### ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за разрешаване на министра на желъзниците и пристанищата да поеме задължение за нуждитъ на българскитъ държавни желъзници и пристанища въ размъръ на 1.000.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години.

Чл. 1. Разрешава се на министра на желъзниците и пристанищата да поеме задължение въ размъръ на 1.000.000.000 л. за доставка на подвиженъ материалъ, локомотиви, вагони, моториси, резервни части, стрелки, релси, разни желъзнопътни материали и други.

Задълженията да засегнатъ последователно до 12 бюджетни години, начиная отъ бюджета за 1942 г., за изплащане погашението и лихвитъ, като лихвитъ по до 6% годишно, да се изплащатъ на половингодишни вноски презъ годинитъ 1939—1941 г. включително.

Чл. 2. Всички доставки по чл. 1 се извършватъ по реда на чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятята.

Комисията по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятята определя кои доставки могатъ да се извършватъ и по нъкои отъ обикновенитъ начини отъ закона за бюджета, отчетността и предприятята и чрезъ комисиитъ, предвидени въ сщия законъ.

Чл. 3. За изплащане на уговоренитъ доставки се издаватъ съкровищни бонове съ лихва 6% годишно, които бонове могатъ да бждатъ авансови и такива за ратитъ на плащането.

Съкровищни бонове за изплащане могатъ да се издаватъ и при всички доставки по тоя законъ, които ще се извършватъ по обикновенитъ начини отъ закона за бюджета, отчетността и предприятята, ако тоя начинъ на плащане е предвиденъ въ поемнитъ условия.

При доставки по настоящия законъ може да се уговарятъ и да се отпускатъ, по преценка на комисията по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятята, авансови бонове срещу тъзи доставки, въ размъръ до 30% отъ стойността и то по реда на забележката къмъ чл. 66 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятята.

Чл. 4. Необходимитъ кредити за изплащане на поетитъ задължения по тоя законъ — погашения и лихви — се предвиждатъ ежегодно въ бюджета на Главната дирекция на желъзниците и пристанищата, начиная отъ 1939 бюджетна година.

**Председателстващъ Г. Марковъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Григоръ Василевъ.

**Обаждатъ се:** Нъма го.

**Председателстващъ Г. Марковъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Георги Петровъ.

**Г. Петровъ:** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Трѣбва да признаемъ, че мотивитъ, които сж накарали г. министра на финанситъ да внесе тоя законопроектъ за даване пълномощия на г. министра на желъзниците, пошитъ и телеграфитъ за сключване сдѣлки до размъръ 1 милиардъ лева за нуждитъ на нашитъ желъзници, сж твърде сериозни, основателни и навремени. Стопанската година, която приключва, ни даде доказателства, че нашитъ съобщителни срѣдства се намиратъ въ едно положение, което не може да отговори на нуждитъ на експорта главно. Ние можехме да изнесемъ много повече отъ произведенията на нашия селски трудъ, ако разполагахме съ подвиженъ желъзнопътенъ материалъ. Ние можехме да си послужимъ и съ водния пътъ по Дунава, ако разпола-

гахме съ нужното количество плавателни сѣдове. Ние направихме една стѣпка напредъ въ това отношение, като гласувахме 150 милиона лева кредитъ за набавяне на кораби за нашето плаване по Дунава. Ние трѣбва да направимъ една втора стѣпка, като усилимъ нашитъ желъзнопътни съобщения, за да можемъ, на първо мѣсто, да отговоримъ на нуждитъ на нашето стопанство. Отъ друга страна, въ връзка съ кредита, който вчера гласувахме, сжщо така има нужда да подновимъ и да увеличимъ до необходимото, до потребното количество нашия желъзнопътенъ паркъ. Трѣбва да доставимъ нови машини, нови вагони — пѣтнишки и товарни — и другитъ необходими за правилното функциониране на желъзнопътната служба материали и предмети. Отъ трета страна, разширението на желъзнопътната мрежа — въ предстоящитъ години ще се откриятъ нови важни артерии отъ гледище на нашето народно стопанство — ни налага да се подготвимъ, за да можемъ своевременно да я използваме.

Всички тия съображения, наредъ съ съображението, че като нъмаме достатъчно количество вагони, за да обслужваме нашия експортъ, ние сме длъжни да плащаме наемъ на чуждитъ желъзнопътни администрации, да иждивяваме за тѣхъ валута, която и безъ това е твърде оскѣдна, налагатъ отпусането на единъ такъвъ кредитъ. Предназначението на този кредитъ, както се вижда отъ самитъ мотиви, е за предметитъ, които азъ изброихъ, включително и инсталации и материали.

Мене ми прави впечатление, обаче, че законопроектътъ, който се внася отъ г. министра на финанситъ, дава пълномощия на г. министра на желъзниците. Струва ми се, че можеше да се манипулира и по другъ начинъ: г. министърътъ на желъзниците да поиска този кредитъ, за щото той засѣга неговото ведомство, и г. министърътъ на финанситъ, съобразявайки се съ решението на Народното събрание, да впише тоя кредитъ въ държавния бюджетъ, който ще бжде представенъ въ скоро време на Народното събрание. И тукъ, г. г. народни представители, азъ искамъ да видя загадката въ цѣлата тая работа. За мене, всъщностъ, желанието да се отговори на нуждитъ на нашата желъзнопътна администрация е единъ добъръ поводъ, за да може да се постигне и осъществи една операция, чисто банкова, която биде направена по-рано и която съ тоя законопроектъ днесъ търси своето одобрение отъ Народното събрание. Азъ ще се спра по-нататъкъ върху сжществуващото на тия пълномощия, които се даватъ на г. министра на желъзниците, върху тѣхния неограниченъ обемъ, върху начинитъ, по които ще се поематъ задълженията, за да оправдая мисълта, която лансирамъ предъ васъ, че всъщностъ този законопроектъ, подъ претекстъ да отговори на една въпиюща нужда на нашето народно стопанство — подобрене на желъзнопътнитъ съобщения — цели преди всичко да оформи, както казахъ, една банкова операция, която е извършена презъ августъ т. г. отъ министра на финанситъ. Всъщностъ, за да бжда още по-прецизенъ, между другото, тая банкова операция или тази сдѣлка цели да позволи изнасянето на капиталитъ на чужденцитъ, участващи въ ликвидираната Генерална банка въ София. Като напомнямъ това последно обстоятелство — че чрезъ тая сдѣлка ще се даде възможностъ да се изнесатъ капиталитъ на чужденцитъ, участващи въ ликвидираната „Генерална банка“ — азъ не мога да не се спра върху единъ фактъ, който е станалъ система въ нашето кредитно дѣло и който, за съжаление, подъ непосредствения погледъ на правителството, се извършва въ нашата страна.

Г. г. народни представители! Вие сте свидетели какво става отъ нѣколко години насамъ съ много кредитни креации: едни ликвидираха, други се слѣха, а трети преминаха въ рѣцетъ на новосъздадени такива. Вие ще си спомните, г. г. народни представители, за ликвидирането на Балканската и на Франко-Белгийската банки у насъ. Капиталитъ на тия банки, чрезъ манипулации съ баланситъ имъ, бѣха откупени последователно отъ заинтересувани лица и следъ това послужиха за основенъ капиталъ при образуването на една друга банка — Франко-Българската. Носителитъ на тия капитали бѣха принудени да ликвидиратъ и да бѣгатъ отъ България, отнасяйки единъ лошъ споменъ за нашата страна, поради начина, по който се управлява кредитното дѣло въ България. Всъщностъ, тѣ бѣха принудени, чрезъ измислени счетоводни операции, които оставятъ впечатление за некредитоспособността на български граждани, да ликвидиратъ и да си отидатъ. Българската народна банка, подъ непосредствения погледъ на министра на финанситъ, улесни това ликвидране и позволи тия капитали, по единъ или другъ начинъ, — за който ще трѣбва да се потърси смѣтка — да излѣзатъ отъ предѣлитъ на нашето отечество.

По-нататък тази история се повтори и с Ипотекарната банка. Въ един момент, когато стабилността на швейцарския франк бѣше разклатена, ония, които познават условията на банковото дѣло и могат да предугадят предстоящия промѣни въ курсоветѣ на стабилнитѣ монети, направиха всичко възможно, за да откупят чуждия капитал въ Ипотекарната банка по единъ начинъ, върху който не ща да се спирамъ сега, защото не е предметъ на конкретното разискване, но който ми е много добре познатъ и който азъ мога да таксувамъ само като — нека да избира по-мекѣ фраза, за да не кажа оная, която заслужава — извъртане, заблудение. И тия чужди капитали си отидоха, като за изплащането имъ Българската земеделска банка, при благосклонния погледъ на г. министра на финанситѣ и на Българската народна банка, изкупила злато отъ населението, и сѣ това се нанесе щета на народното стопанство.

Дойде, най-сетне, редътъ и на Генералната банка. И тя по сѣщия начинъ биде ликвидирана. Азъ виждамъ въ цѣлата тази системна дейность, която, както ви казахъ, се извърши подъ погледитѣ на органитѣ на Народната банка и на която тя съдействува, едно стопанско вредителство — нека ми бѣде позволено да употребя тоя болшевишки изразъ — което е извършено сѣ явно спекулативната целъ — да се облагодетелствува единъ добре познатъ въ България манипулантъ сѣ банкови операции. И азъ мисля, че ако Народната банка по законъ се е нагърбила сѣ надзора на девизната служба и ако тя има присвоени толкова права, които ѝ даватъ възможность да контролира кредитния животъ на страната, тая сѣщата Народна банка бѣше длѣжна да бди, а не да улеснява тоя процесъ на изгонване чуждитѣ капитали отъ България. И азъ мисля още, че е необходимо въ това направление, както и по отношение на вноса, да се направи една парламентарна анкета върху дейността на Българската народна банка, за да видимъ отъ каква политика се е ръководила тя по отношение интереситѣ на нашето народно стопанство, толкова много пострадало отъ нейното поведение. (Рѣкоплѣскания)

Покриването на доставкитѣ по начина, предвиденъ въ законопроекта, ми дава още едно основание да кажа, че сдѣлката е такава, каквато я вече характеризирахъ. Г. министърътъ на финанситѣ не ни казва нищо въ своя проектъ, нито въ своитѣ мотиви за извора на кредититѣ, но не е мѣчно да разберемъ, че тия кредити, които той искаше по-рано да нарече стокови, всѣщностъ ще се покриватъ отъ така наречения френски заемъ отъ 375 милиона франка, за който той сключи договоръ презъ августъ 1938 г. Ако не бѣше сключенъ тоя договоръ, би имало мѣсто за предположението, че разходитѣ ще се покриватъ отъ нѣкои други приходни източници. Но г. министърътъ на финанситѣ въ своитѣ изявления, направени предъ правителствения органъ, за който ще гласуваме 8 милиона лева следъ малко — в. „Днесъ“, брой 753, отъ 5 августъ т. г. — е казалъ: (Чете) „Днесъ подписахъ договоръ сѣ една френска банкова група, състояща се отъ Banque de Paris et de Payes Bas, Lazar Frères & Cie и Драйфусъ & Компани. Тия банки откриватъ кредитъ на българското правителство въ размѣръ на 375 милиона французки франка, платими въ около 12 години сѣ около 5½% годишна лихва. Тоя кредитъ може да служи изключително за доставки отъ Франция“. Договорътъ е подписанъ, той е сключенъ, и азъ предполагамъ и мисля, че имамъ основание да кажа, че той е ексекутиранъ въ една негова частъ. Струва ми се, че за 75 милиона франка порѣчки сѣ вече дадени. Това сѣ мои сведения. Ако тѣ не сѣ вѣрни, г. министърътъ на финанситѣ ще ме опровергае.

**Министъръ И. Кожухаровъ:** Малко Ви е напредъ чаканникътъ, г. Петровъ!

**Министъръ М. Йововъ:** Г. г. народни представители! Декларирамъ, че подобно нѣщо нѣма. Министърътъ на желѣзницитѣ декларира това. (Рѣкоплѣскания)

**Г. Петровъ:** Тази декларация не заслужава рѣкоплѣскания, г-да.

**М. Михайловъ:** Следъ тази декларация, г. Петровъ, какво ще поддържате?

**Г. Петровъ:** Азъ казахъ „струва ми се“, а той ще отговори. Той отговори — приемамъ декларацията му.

**Министъръ К. Гуневъ:** Г-нъ Петровъ! Азъ вече петъ пѣти се срѣщахъ сѣ Васъ. Защо нито единъ пѣтъ не ми зададохте въпроса, за да Ви отговоря и освѣтля, за да не

занимавате Народното събрание сѣ въпроси, които сѣ явно безпредметни?

**Г. Петровъ:** Г-нъ министре! Азъ много пѣти сѣмъ искалъ освѣтления отъ тая маса (Сочи министерската маса) по много въпроси и народното представителство е получавало декларации, но позволете ми да кажа, че фактитѣ опровергаватъ Вашитѣ декларации. Не другъ, а Вие лично, г. Кожухаровъ, — и това ме принуждава да Ви отговоря — внесохте единъ законопроектъ за отсрочка на плащанията по закона за задѣлженията, макаръ да направихте декларация въ болшинството и предъ обществото, че новъ законъ за задѣлженията ще се гласува. По-рано бѣхте направили генерална декларация тукъ, че като ви гласуваме наредбитѣ-законали, издадени до 31 май 1938 г., вие нѣма да си служите занаяпредъ сѣ наредби-законали, нѣма да влизате въ прерогативитѣ на Парламента. За съжаление, на другия день, следъ като закрихте първата извъредна сесия, вие трѣгнахте по стария отѣканъ пѣтъ. Какъ да ви вѣрваме, г. министре? (Рѣкоплѣскания)

**М. Михайловъ:** Чл. 47 отъ конституцията не е за постановления на Министерския съветъ.

**Г. Петровъ:** Колега! Ще трѣбва да направимъ състезание сѣ Васъ по правото, и по-специално по конституционното право.

**М. Михайловъ:** Приемамъ. Но въ всѣки случай ще Ви запитамъ: вѣрно ли е, че наредбата за спиране на изпълнителнитѣ действия е само едно министерско постановление, а не такава по силата на чл. 47 отъ конституцията?

**Председателстващъ Г. Марковъ:** (Звѣни)

**Г. Петровъ:** Разбира се, че не е по силата на чл. 47. Но Вие ще трѣбва да ми отговорите на следното.

**М. Михайловъ:** Много късно се сѣщате да вземете уроци по правото.

**Г. Петровъ:** Азъ говоря по единъ важенъ въпросъ, колега Михайловъ. Може би, откакъ сте станалъ депутатъ, да сте намалили клиентелата си — моята изчезна — но въ всѣки случай Вие вѣроятно не сте имали случай да направите едно искане предъ сѣда, като се позволете на това министерско постановление, за да видите, че сѣдътъ отказва да го изпълни. Защо?

**М. Михайловъ:** Азъ не се опровергавамъ. Ще откаже, защото не е наредба-законъ.

**Г. Петровъ:** Тѣкмо заради това, защото не е гласуванъ отъ Парламента законъ.

**Председателстващъ Г. Марковъ:** (Звѣни)

**Г. Петровъ:** Но Вие, г. Михайловъ, малко познавате тоя въпросъ — позволете ми да Ви кажа. Когато има Народно събрание, Министерскиятъ съветъ не може да взема решения отъ правно-материаленъ характеръ и, ако щете, отъ процесуаленъ характеръ. (Рѣкоплѣскания) Но освенъ това сѣщиятъ Министерски съветъ държа друго едно постановление въ явно нарушение на конституцията — постановлението, сѣ което допуска отклонение отъ закона за горитѣ въ връзка сѣ сушата. Вие не сте следили — защото не Ви боли за правния редъ въ тая страна — дейността на Министерския съветъ следъ закриване на сесията, тѣй като имате едно предварително решение: да одобрявате всичко, което Ви се предлага отъ тая маса. (Сочи министерската маса) Но ако бѣхте бдителни, ако Вие зорко следѣхте тая деятельность и имяхте едно друго отношение къмъ Вашия длѣгъ, като гражданинъ и особено като народенъ представител, нѣмаше да ме прекъсвате и да ми възразявате. (Рѣкоплѣскания)

**М. Михайловъ:** Въ всѣки случай, Вие не можете да ме учите на гражданска доблестъ, следъ като създадохте легендата за дробчетата и джигерчетата.

**Г. Петровъ:** Азъ не сѣмъ я създамъ. Вие не можете да намѣрите въ моята деятельность нищо друго, освенъ героично отношение къмъ длѣжноститѣ ми. Служите си сѣ една интрига, сѣ една легенда. Вие знаете, че това не се отнася до менъ и не ме засѣга.

За какво трѣбва да бѣде употребенъ този заемъ? Г-нъ Гуневъ прави нови изявления, публикувани въ следващия брой на правителствения в. „Днесъ“. Ще ви цити-

рамъ текстуално тѣзи изявления, за да видите съвпадането имъ съ този законопроектъ.

Той казва: „Кредитътъ ще се изплаща въ пари. До 1941 г. включително ние ще плащаме само лихвата, и то въ края на всѣко шестмесечие, по 6%.“ — Справете се съ чл. 1 отъ проекта! — „Този процентъ се отнася за времето, когато плащаме само лихвата на кредита. Начиная отъ 1942 г. почва плащане и погашението на кредита, което ще трае до 1951 г.“ — сѣщия срокъ по проекта — „съ равни годишни вноски, при лихва петъ и половина на сто“ — което е измѣнено вече въ текста на законопроекта. „Емитирането на кредита става *al pari*, т. е. на всѣки 100 франка ще получимъ 100 франка реални. Нѣма да има никакви цесиионни и емисионни курсове, които да влияятъ върху произведението на кредита.“ — За такива приказки покойниятъ Ляпчевъ казваше: това е за тонковцитѣ. Азъ ще се обясня по това, разбира се. — „Не сѣществуватъ никакви тайни клаузи, които да увеличаватъ лихвата, която е напълно реална. Сѣщо така нѣма и никакви странични възнаграждения, които косвено да влияятъ върху увеличение на лихвата.“

„На въпроса, за какво ще се използва този кредитъ, г. министъръ Гуневъ ни поясни: „Размѣрътъ на кредита, както се знае, е 375 милиона френски франка“ — което значи 1 милиардъ лева — „отъ които 300 милиона франка сѣ предназначени за нуждитъ на Министерството на желѣзницитѣ и на благоустройството, а останалитѣ — за други нужди.“

„Кога ще започне използването на кредита?“ — „Веднага. Въ столицата пребивава представител на френскитѣ индустриалци, който е въ връзка съ министритѣ на желѣзницитѣ и на благоустройството и има за задача да проучи тѣхнитѣ желания, за да информира френскитѣ индустриалци, които впоследствие ще представятъ и своитѣ оферти.“ — Следъ това ще видимъ кои индустриалци ще бждатъ информирани. — „Главнитѣ доставки ще бждатъ за нуждитѣ на желѣзницитѣ. Подробноститѣ по това се знаятъ въ Министерството на желѣзницитѣ“, и т. н.

Какъ ще се манипулира съ този заемъ? Азъ казахъ, че сдѣлката е сключена, че тя е уговорена и че Вие искате сега едно одобрение на този актъ. Манипулацията, по моитѣ сведения, ще стане така: банцитѣ, съ които сключавате заема, ще кредитиратъ фирмитѣ въ Франция, ще кредитиратъ и правителството предъ фирмитѣ въ Франция, ще гарантиратъ на фабрицитѣ плащането на поетитѣ отъ правителството задължения. Срещу това правителството издава, струва ми се издаде, . . .

**Д. Гичевъ:** Една форма, посочена отъ банцитѣ.

**Г. Петровъ:** Сетне ще дойдемъ до това, г. Гичевъ. Има една подробностъ. Правителството издава полици, така наречени шандерклерунгъ, съ които се признава дългътъ, които, обаче, иматъ правното действие на всѣки париченъ ефектъ. Срещу тѣхъ ще ставатъ плащанията. Ако се явятъ спорове, евентуално, при приемане, плащане и т. н., не е уговорена друга подсждностъ, освенъ тая предъ Хагското сждилище за международно правосъдие. Но по-неже Хагското сждилище за международно правосъдие не разглежда спорове между частни лица и държава, прието е, уговорено е, щото френското правителство да гарантира гаранцитѣ на българското правителство и изплащането на тѣзи полици. По този начинъ, евентуално, спороветѣ ще отидатъ въ Хага. Ще ни изпратятъ да се разправяме за обикновени доставки въ Хага съ една велика сила, а не съ единъ индустриалець!

По-нататкъ, както обикновено става при такива случаи, въ Хага ще се повдигне вѣроятнo въпросъ за валоризация на франка, защото ще се намѣрятъ поводи и начини да се повдигне, както знаемъ туй отъ нашата близка история, когато България отъ това сждилище бѣше много пѣти задължавана, при единъ противникъ много посиленъ отъ нея, да плаща въ валоризирани франкове. Така е подготвена тая сдѣлка, това е сжщността ѝ.

Тая сдѣлка сега се свързва съ кредита за желѣзницитѣ. Г-нъ министърътъ на желѣзницитѣ бързаше одеве нервно да ме прекъсне. Нѣма защо да се засѣга. Този пѣтъ ще му дойда на помощъ, за да го предваря, за да се намалатъ и раздѣлятъ отговорноститѣ му. Г. министре, Вие сте поставенъ въ тая сдѣлка за пълномощникъ, Вие ще сключвате сдѣлките, на Васъ даватъ пълномощието, а пѣкъ Вие ще се движите въ рамкитѣ на възможното, защото на Васъ Ви трѣбватъ материали, а условията сѣ уговорени предварително. Но когато ще дойде въпросъ да се плаща въ девизи и до други подробности, попитайте, моля Ви се, нѣкого, който познава тази материя, за да Ви освѣтли, защото тѣзи банкови подробности, дребни на-

гледъ, сѣ много страшни по последицитѣ и по отговорноститѣ, които обврзватъ дейността на хора неукни въ тая работа, като насъ двамата.

Сега ще трѣбва да видимъ въ какво вѣщностъ се състоятъ пълномощията, които се даватъ на министра на желѣзницитѣ. Казва се въ чл. 1: (Чете) „Разрешава се на министра на желѣзницитѣ и на пристанищата да поеме задължение въ размѣръ на 1 милиардъ лева за доставка на подвиженъ материалъ, локомотиви, вагони, моториси, резервни части, стрелки, релси, разни желѣзнопѣтни материали и други.“ „И други“ — Господъ знае какви нѣща! Може да е чакълъ!

„Задълженията да засегнатъ последователно до 12 бюджетни години, начиная отъ бюджета за 1942 г., за изплащане погашението и лихвитѣ“ — моля да обърнете внимание върху този текстъ — „като лихвитѣ по до 6% годишно“ — вече ставатъ „по до 6%“, а въ договора е 6% — „да се изплащатъ на половингодишни вноски презъ годинитѣ 1939—1941 г. включително“. Азъ не зная дали не сѣ ослабнали умственитѣ ми способности, но като сравнявамъ условията на договора съ чл. 1 отъ законопроекта, виждамъ, че тукъ има поето едно по-тежко задължение. Подъ фразата „като лихвитѣ по до 6% годишно, да се изплащатъ на половингодишни вноски презъ годинитѣ 1939—1941 г. включително“ . . .

**Н. Атанасовъ:** За цѣлия ли дългъ се отнасятъ?

**Г. Петровъ:** Да, това искамъ, г. Атанасовъ, да разбере отъ тая редакция. Вие, г. министре на финанситѣ, ще трѣбва да платите лихвитѣ за цѣлия заемъ до 1941 г., макаръ погашението му да продължава до 1951 г. И тогава Вашиятъ процентъ 6% е илюзоренъ. А освенъ това Вие ще купувате и по монополни цени, помнете ми думитѣ, които ще бждатъ 30% по-горе отъ нормалнитѣ цени, и тогава лихвата ще стане по-висока и отъ лихвата на Бреславския заемъ. Вашиятъ заемъ ще бжде една печална конкуренция на този заемъ, ако текстътъ на законопроекта се приеме такъвъ, какъвто сте го предложили. Значи, до 1941 г. Вие ще платите лихвитѣ на цѣлия заемъ, и въ такъвъ случай лихвата ще стане баснословна. Виждате ли, г. министре на желѣзницитѣ, колко приятелска е била моята бележка да обърнете внимание на тѣзи работи!

По-нататкъ. Тукъ има една врата, която при Васъ може би нѣма да се отвори, но може да я отвори случайно нѣкой Вашъ приемникъ. Казва се, че, освенъ за изброенитѣ материали, може да сключватъ задължения „и за други“. Не знамъ кои сѣ тия други материали, следъ като е изброено най-старателно всичко, което трѣбва да се достави. Това „и други“ може да бжде, както казахъ, и чакълъ. Значи, може да се купува и чакълъ за желѣзницитѣ чрезъ това пълномощие на министра на желѣзницитѣ, когато доставката на такъвъ трѣбва да стане по обикновения редъ на закона за бюджета, отчетността и предприятията.

По-нататкъ, какво виждаме въ чл. 2 отъ законопроекта? (Чете) „Всички доставки по чл. 1 се извършватъ по реда на чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Комисията по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията опредѣля кои доставки може да се извършатъ и по нѣкой отъ обикновенитѣ начини отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията“ — значи комисията ще опредѣля, не Парламентътъ — „и чрезъ комиситѣ, предвидени въ сжщия законъ“. Вие се позовавате на чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Вие сте намѣрили куражъ, г. министре на финанситѣ, както и Вашиятъ другаръ, г. министърътъ на благоустройството, е намѣрилъ такъвъ, да искате обикновени доставки да ставатъ по единъ начинъ, който вчера ние допуснахме въ законопроекта за четири и половина милиардни кредитъ! По отношение на доставкитѣ за войската такъвъ единъ начинъ, и ако щете и нѣкой другъ, който би далъ неограничени права на военния министъръ, ние ще гласуваме, защото за военнитѣ доставки — разбира се, не за фуража и за обѣдкото, а за доставки за въоръжение — ние не можемъ да искаме тѣ да се извършватъ по обикновения редъ, предвиденъ въ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Като имаме предвидъ, че се касае за доставки, които могатъ да бждатъ подъ политическо влияние, че се касае за доставки на предмети, въ които усвършенствуването играе роль, най-сетне, като се има предвидъ, че известна дискретностъ все пакъ трѣбва да се пази по отношение на оржията, съ които се снабдява армията и т. н., ние съ пълно съзнание гласувахме вчера и ще гласуваме и на второ четене това право, което е дадено на министра на войната по закона за четири и поло-

вина милиардни кредит, да прави доставки по чл. 120а. Но на министъра на железниците откъде-накъде ще позволимъ чрезъ нѣкаква комисиия, какъвто и ще да е нейниятъ съставъ, да прави доставки не по доброволно съгласие дори, а по реда на чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията? Какъ е възможно това? Касае се за единъ кредитъ отъ 1 милиардъ лева. Какво е това позоваване тукъ на чл. 120а, питамъ, когато той е единъ изключителенъ текстъ, който вие знаете по какъвъ поводъ е създаденъ? Той е създаденъ специално за компенсационната сдѣлка, тамъ, където бѣха опредѣлени ценитѣ на артикулитѣ, които ни даваха, и тамъ, където и ние опредѣляхме ценитѣ на стокитѣ, които продавахме.

**Министъръ К. Гуневъ:** Това не е вѣрно.

**Г. Петровъ:** Че това е вѣрно, азъ ще Ви докажа.

**Министъръ К. Гуневъ:** Чл. 120а е създаденъ по-късно, една година следъ сключването на компенсационната сдѣлка.

**Г. Петровъ:** Чл. 120а гласи — това е законъ отъ 26 февруарий 1936 г., когато министъръ на финанситѣ бѣше г. Гуневъ — . . .

**Министъръ К. Гуневъ:** Вижте отъ кога е законътъ. Той е предъ Васъ. Вижте отъ кога е тая новела!

**Г. Петровъ:** Нали казвамъ отъ кога е — отъ 26 февруарий 1936 г.

**Министъръ К. Гуневъ:** А компенсационната сдѣлка е отъ 1935 г.

**Г. Петровъ:** Чакайте да се обяснимъ, да се разберемъ, г. министре! Азъ ще Ви отговоря, азъ не оставамъ борчия. (Чете): „Въ изключителни случаи (компенсационни сдѣлки и други)“ — значи, касае се само за компенсационни сдѣлки, защото думитѣ „и други“ нищо не казватъ — „Министерскиятъ съветъ може да нареди отдаването и изпълнението на доставки или работи, както и приемането, да стане безъ да се спазватъ постановленията на тоя или който и да е другъ законъ, както и да освободи договорящитѣ съ държавата страни отъ всѣкакви данъци, налози, мита, берии, такси, права, гербъ и др., по който и да било законъ. Отдаването на такива предприятия Министерскиятъ съветъ възлага на назначена отъ него комисиия въ съставъ по единъ висшъ представител на Върховния касационенъ съдъ, Върховната смѣтна палата, Българската народна банка и по единъ или двама висши представители на съответното министерство и началника на бюджетоконтролното отдѣление на сѣщото министерство“. Важното е да се знае за какви доставки се допуска да се действува по реда, предвиденъ въ чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, и какъвъ е съставътъ на тая комисиия. Може ли, г. г. народни представители, да дойдемъ да приложимъ тоя текстъ за една доставка като тая, която разискваме? Азъ казвамъ: не може, но законопроектъ на г. Гуневъ казва: да, ще може. А интимното съображение е това, че тая доставка непременно трѣбва да бѣде извършена въ Франция, както изключително е подчерталъ г. министърътъ на финанситѣ въ своитѣ изявления отъ 5 августъ 1938 г. Това значи да се купува по монополни цени, защото комисиията, предвидена въ чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията нѣма никаква възможностъ да контракува съ други фирми, освенъ съ ония, които ще получатъ кредитъ отъ банковия консорциумъ, който отпуска заема на българското правителство. И азъ мога да Ви съобща — съ абсолютна достовѣрностъ на това, което ще Ви кажа — че презъ това лѣто се опитаха не, а дойдоха въ София други французки индустриалци, които искаха да взематъ участие въ доставката. Тѣ бидоха отправени до посрѣдника въ София между българското правителство и банковия консорциумъ за тая сдѣлка — не искамъ да назовавамъ името му, той се знае. И този господинъ имъ предложи да му платятъ грамадна комисиона, за да ги допустне да участвуватъ въ сдѣлката. Това предложение за грамадната комисиона е направено, за да се отстранятъ, а чрезъ друго и по другъ начинъ тѣ не могатъ да взематъ участие въ доставката — тѣ трѣбва да получатъ благословията на банковия консорциумъ. И когато тая комисиия ще се яви въ Франция предъ надлежнитѣ индустриалци, предъ надлежния концернъ, образуванъ за тая целъ, нѣма съмнение, че тоя концернъ ще представи опредѣлени и твърди цени и ще каже: господа, единъ локомотивъ

струва толкова и толкова, единъ вагонъ такъвъ и такъвъ струва толкова и толкова. Никой другъ не може да вземе участие въ тая доставка, защото нѣма препорѣжитѣ на банковия консорциумъ, който отпуска срѣдствата на българското правителство.

При това положение комисиията по чл. 120а ще може ли да има критерий за ценитѣ? Изключена е всѣкава възможностъ, нѣма такава, то се знае, защото ценитѣ ще бѣдатъ опредѣлени предварително. А за една такава доставка ние имаме възможностъ да си служимъ, поради естеството ѝ, и по другитѣ начини, предвидени въ закона за бюджета, отчетността и предприятията, съ редовенъ търгъ, дори и по доброволно съгласие — затова защото нѣма налице въ случая нито едно отъ ония съображения, които наведохъ преди малко за военнитѣ доставки. Железнопѣтни материали има и въ Германия, има и въ Полша, и въ Италия, и въ Унгария. А изплащането на тази доставка отъ Франция ще става впоследствие съ чужда валута, която е твърде оскѣдна, когато изплащането на такава доставка отъ Германия или отъ Полша, или отъ другаде, ще става по клиринговитѣ спогодби на Българската народна банка, и тогава нѣма да даваме чужда валута, а ще плащаме насреща съ грозде, ще даваме домати, ще даваме продуктитѣ на нашето селско стопанство. Ето какво значи да се прилага редътъ, предвиденъ въ чл. 120а, който г. министърътъ на финанситѣ ни препорѣчва и то за тази доставка отъ Франция.

Имаме ли въ такъвъ случай възможностъ ние, Парламентътъ, да контролираме дейността на изпълнителната властъ? Разбира се, не. Не е дребна работа да дадемъ пълномощия на г. министъра на железниците да направи той доставката по този редъ. Съ това ние бихме предварително абдикирали отъ нашето право на контролъ, ние не бихме имали възможностъ по-нататкъ да търсимъ смѣтка, защо по този или по другъ начинъ се е манипулирало, ние не ще имаме възможностъ да проследимъ дали е имало условия да се създаде една по-благоприятна конюнтура за държавното съкровище. Ето, това значи членъ 120а. И азъ ви моля, като имате предвидъ, че най-главната длъжностъ на Парламента е да контролира разходите, да пести народната парѣ и да не допуска никакво разхищение, да не гласувате този членъ 2 отъ законопроекта, защото той ще открие вратитѣ на произвола. Мене не ме утешава ни най-малко съставътъ на комисиията, предвиденъ въ чл. 120а. Азъ, безъ да искамъ да засегна нѣкой членъ отъ Върховния касационенъ съдъ, който участвува въ нея, ще кажа, че той разбира, колкото ментъ, отъ доставка на мотриси, че той нѣма да бѣде нищо друго, освенъ единъ проводникъ на решенията на бюрокрацията, която си е запазила добро участие въ тая комисиия; той ще бѣде неволно нейна жертва. Но освенъ това, при положението, което азъ изтъкнахъ — че ще имаме монополни цени при тая доставка — очевидно е, че комисиията, какъвто и съставъ да има, не може да играе никаква роля.

Г-да! Колкото и да сѣ оправдани жертвитѣ, които се искатъ отъ българския народъ, за поддържане въ изправностъ на нашата железнопѣтна мрежа, колкото и да е необходимо да гласуваме този кредитъ, ние сме длъжни зорко да бдимъ за начина, по който сумитѣ ще бѣдатъ изразходвани.

Като ви заявявамъ, че азъ ще гласувамъ тоя законопроектъ по начало, заявявамъ ви сѣщо така, че по никакъвъ начинъ не трѣбва никой отъ насъ да пропустне въ това Народно събрание, когато се призовава духътъ на новото време, когато се говори за пестене на народната парѣ, когато се говори, че тукъ нѣма само да се приказва, а ще се вършатъ дѣла, да изпълни своя дългъ съвѣстно и честно, безъ да се поддава на каквито и да било увещания отъ тукъ и отъ тамъ и по този начинъ да заслужимъ признателността на народа и да издигнемъ престижа на Парламента, който има толкова врагове въ лицето на ония, които пренебрегватъ постановленията на законитѣ, за да ни сведатъ само до едни асистенти на тѣхната дейностъ. (Ржкоплѣскания)

**Министъръ К. Гуневъ:** Г-нъ председателю! Желая веднага да отговоря на г. Георги Петровъ.

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

**Министъръ К. Гуневъ:** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Първото обвинение — защото тукъ се вече касае до обвинения, отправени отъ г. Георги Петровъ противъ менъ — е, че съ внесения законопроектъ, подписанъ отъ менъ, се цели да се оформи една вече

сключена сдѣлка, която ще създаде монополни цени за французката индустрия, следователно, съ законопроекта, който сега ви представяме, целимъ да ви направимъ едни най-обикновени вулгарни регистратори, подчинени на правителството, което се подиграва съ васъ и което иска да ви използва, да ви изнуди, да ви заблуди и да ви накара по този начинъ да си останете докрай регистратори. Това е то обвинението, което г. Георги Петровъ явно отправя срещу правителството и специално срещу менъ.

**С. Топаловъ:** Нищо не се чува тукъ.

**Председателстващъ Г. Марковъ:** Пазете тишина, за да се чува!

**Министъръ К. Гуневъ:** Какво да правя, г-да! Азъ просто викамъ! Азъ искамъ да бжда чутъ, защото ако не бжда чутъ, все едно че не съмъ казалъ нищо. (Приближава се до микрофона) Сега чувате ли?

**Обаждаатъ се:** Чува се.

**Министъръ К. Гуневъ:** Ще ми позволите да повторя. Азъ казахъ, че г. Георги Петровъ отправя обвинения срещу правителството и по-специално срещу менъ, че азъ съ законопроекта, който съмъ внесълъ, за даване единъ милиардъ кредитъ на министъра на железницитъ за доставки, целя да оформя една вече сключена отъ менъ сдѣлка съ Франция, а сега, като представямъ законопроекта, искамъ просто да направя отъ васъ едни обикновени регистратори, да ви поставя предъ свършени факти и вие чисто и просто, като лично мое оръжие, да ми оформите сдѣлката. Това е обвинението, което г. Георги Петровъ отправя по-специално срещу менъ.

**Н. Василевъ:** Това е негово лично мнение.

**Министъръ К. Гуневъ:** Това е негово лично мнение, но той го казва отъ трибуната на Народното събрание публично. Затуй азъ бѣхъ длъженъ да взема думата и да го опровергая веднага, защото това е една най-клеветническа и ниска инсинуация, която само единъ Георги Петровъ можеше да направи.

**Г. Петровъ:** А-а-а!

**Министъръ К. Гуневъ:** Изглежда, че господинътъ сѣди за другитъ споредъ себе си, защото иначе той нѣмаше да направи тази инсинуация. Този господинъ вече петъ пѣти се срѣща съ менъ и говори приятелски, но никога, нито веднажъ не ми е задалъ въпросъ точно по тази работа. А той можеше да бжде освѣтленъ отъ менъ и тогава щѣше да ви спести труда да слушате излишни обвинения, които сѣ съвършено безосновни.

Ако българското правителство и специално азъ имахме намѣрение да скриваме сключената сдѣлка съ французкото правителство, азъ нѣмаше да правя публични изявления. А азъ направихъ тия изявления тъкмо затова, защото искахъ сдѣлката да бжде явна и да се знае отъ всички.

Въ какво се състои тази сдѣлка? Вие видѣхте, г. г. народни представители, че гласувахме дългосрочни кредити за Министерството на войната, предлагаме такива за Дирекцията на железницитъ, предлагаме такива и за Министерството на благоустройството, респ. за Дирекцията на строежитъ при него. За да може да се сключи сдѣлката, дава ни се дългосроченъ кредитъ за 12 години. Ако ние направимъ единъ обикновенъ редовенъ търгъ и поканимъ чрезъ „Държавенъ вестникъ“ да се явятъ нѣкои индустриалци на такъвъ търгъ, нѣма да се яви нито единъ, по простата причина, че индустриалцитъ, които си служатъ съ чужди капитали, не могатъ да кредитиратъ за крупна сума българската държава въ течение на 12 години. Такива индустриалци у насъ не се явяватъ и нѣма да се явятъ.

**Г. Петровъ:** Вие нѣмахте ли пробитъ съ Ото Волфъ?

**Министъръ К. Гуневъ:** Слушайте и ще Ви отговоря.

**Председателстващъ Г. Марковъ:** Слушайте, г. Петровъ, както Ви слушаха и Васъ.

**Министъръ К. Гуневъ:** Азъ предварително моля, г. председателю, да ми разрешите да отговоря на всички въпроси, които г. Петровъ ще ми зададе, но да не ме прекъсва, за да бжда последователенъ.

**Председателстващъ Г. Марковъ:** Това е Ваше право да говорите, когато поискате, г. министре.

**Министъръ К. Гуневъ:** Г-да! Имаме известна опитност. Не крия отъ васъ, че ние вече извършихме доставки по чл. 120а въ размѣръ на оная сума, която днесъ имахъ честъта да ви съобщя въ бюджетарната комисия. Днесъ тамъ имаше надъ 35 души народни представители, които ме изслушаха. Тамъ азъ разправихъ много повече работи и ги разправихъ по поводъ въпроситъ, които ми се зададоха. И тия отъ васъ, които се интересуваха, можаха да чуятъ това, което казахъ тамъ. По-неже имаше повѣрителни въпроси, на които тукъ не бѣше мѣстото да отговарямъ, отговорихъ тамъ. Тъкмо по тѣзи кредити азъ днесъ говорихъ въ бюджетарната комисия и съобщихъ съ кои държави съмъ преговарялъ и на каква база. Ще бжда принуденъ — дотолкова, доколкото държавнитъ интереси позволяватъ това — да се повторя и тукъ, безъ, обаче, да кажа оная частъ, която съмъ тамъ за повѣрителна, защото днесъ съ гласуването, което стана въ бюджетарната комисия, единъ видъ се потвърди единодушно и отъ членоветъ на бюджетарната комисия, че трѣбва да се каже тя само тамъ.

Както ви казахъ, ние сключихме сдѣлки за една крупна сума, която имахъ честъта да съобщя въ бюджетарната комисия. Известно време тѣзи сдѣлки ги сключвахме само съ една чужда държава винаги по чл. 120а, съ дългосрочни кредити. На забравяйте, че когато сключвахме сдѣлки само съ тая държава, фактически тъкмо тогава имахме монополни цени, защото нѣмаше друга държава да конкурира. Какво предложихъ азъ въ Министерския съветъ? Азъ изтъкнахъ на моитъ колеги тамъ, че, за да мога да добия най-износни цени, трѣбва да има конкуренция, по възможностъ повече държави да взематъ участие въ нашитъ доставки. Но азъ предупредихъ, че ако направимъ едно обикновено обявление въ „Държавенъ вестникъ“, както иска г. Георги Петровъ, нито единъ индустриалецъ, отъ която и да е страна, нѣма да се яви при менъ, защото ще му плащамъ съ скривощни бонове, чиито срокове ще настѣпятъ въ течение на 12 години, а нѣма да му платя въ брой. И тогава казахъ: за да мога да привлѣка отъ всички страни предприемачи да взематъ участие въ държавнитъ търгове, азъ трѣбва да подготвя условия за кредитирането на тѣзи предприемачи отъ банкеритъ въ тѣхнитъ страни. Почнахме преговори. Да ви кажа ли съ колко страни? Азъ днесъ изтъкнахъ това въ бюджетарната комисия. Не зная дали е умѣстно да го казвамъ и тукъ. Едновременно водихъ преговори съ Германия, Франция, Англия, Америка, Италия и Чехословакия. Да ви кажа ли съ колко държави сключихъ договори? Изявления по това не съмъ правилъ, но го казахъ въ бюджетарната комисия. Не е умѣстно да го казвамъ и тукъ. Господата, които чуха това, ще го кажатъ на другитъ народни представители, които не сѣ присѣдствуваха тамъ.

Сключихъ договоръ съ Франция. Защо? За да мога да намѣря една французка фирма, която да се яви да ни предложи най-низка цена за известна доставка. Тая фирма трѣбва да знае, че ще си получи сумата въ брой. Тогава намѣрихъ една група французки банкери, която се съгласи, ако, евентуално, ние при търгъ или по чл. 120а възложимъ известна доставка на французки индустриалецъ, този французки индустриалецъ да може веднага да си получи отъ тази група банкери сумата въ брой, а българската държава да плаща на банкерската група задължението си въ течение на 12 години. Тази операция сполучихъ да я сключя благодарение на това, че въ Франция има единъ полудържавенъ институтъ, който се казва „Assurance crédit“, едно дружество, което осигурява кредитъ на французкия индустриалецъ. Когато индустриалецътъ получи отъ българската държава съкровищни бонове и ги сконтира на банковата група, съ която азъ сключихъ договора, откато ги сконтира той вече не носи никаква отговорностъ, защото, срещу една платена премия на застрахователното дружество „Assurance crédit“, отъ тамъ нататъкъ то носи риска за евентуалното неплащане на тия съкровищни бонове отъ българската държава.

Това е договорътъ, който сключихъ съ тая група. Забележете, че този договоръ, сключенъ съ французката банкова група, не задължава българското правителство да сключва сдѣлки въ Франция. Българската държава нѣма задължение да купи нищо отъ Франция. Това е едно право само на българската държава да купи, ако тя желае, стоки отъ Франция. А тя ще купи стоки само тогава, когато нейнитъ интереси диктуватъ това, т. е., когато намѣри французки фирми, кредитирани отъ банко-

вата група, които ще предложат цени по-износни отъ ценитѣ, които ще предложатъ фирми отъ други държави.

Азъ отидохъ и по-далечъ, г. г. народни представители. Както казахъ, търсихъ да създамъ по-голъма конкуренция и затуй едновременно водихъ преговори не само съ една страна, но и съ други петъ страни. Значи, искахъ да сключа шестъ договори, т. е. да накарамъ всички тия страни да взематъ участие въ състезанието, което ще се направи у насъ, и да получи търга оная страна, която ще предложи най-износни цени при еднакво качество. (Ръжкоплѣскания)

Това е договорътъ. Заявявамъ ви, че той не е таенъ и никога не съмъ твърдилъ, че е таенъ. Всѣки отъ народнитѣ представители, когато поиска да го види, ще му го дамъ. Азъ го връчихъ вече на министра на войната, той е въ негови ръце, за да си служи комисията по чл. 120а съ него.

Г-нъ Петровъ повдигна и другъ единъ въпросъ: че лѣтошъ идвали французки индустриалци и, понеже единъ господинъ — знае се кой се визира — имъ поискалъ голѣма комисиона, тия индустриалци се върнали обратно. Вѣрно е, че презъ лѣтото идваха французки индустриалци, защото ме посетиха. Ходиха първо при пълномощния министъръ на Франция и му се оплакаха, че чули, че ако не желаятъ да се ползватъ отъ тая банкова група, нѣматъ право да взематъ участие въ българскитѣ търгове. Министърътъ на Франция дойде самъ да ме пита вѣрно ли е това или не е вѣрно. И понеже двойко можеше да се тълкува единъ текстъ въ договора — вѣрно е, че като прочетохъ този текстъ отъ договора, смѣтнахъ, че може да му се даде едно криво тълкуване — затуй още тогава, съевременно поискахъ отъ групата да ми отговори ясно и категорично какъ разбира тя този текстъ, за да не става нужда да споримъ съ нея преди да сме приложили договора. Французката банкерска група ми отговори съ официално писмо, подписано отъ нея, което съставлява нераздѣлна частъ отъ договора, който се одобри отъ Министерския съветъ и който, както казахъ, въ този моментъ е въ досието на г. министра на войната, въ което писмо тя заявява, че се отказва отъ този текстъ. Французката банкерска група оставя на българското правителство да се ползува отъ този текстъ на договора, само когато то намѣри за умѣстно и ако желае; когато счита, че е въ неговъ интересъ да се ползува отъ този текстъ, само тогава да го използва. Тя счита, че за нея този текстъ, за приоритетъ, не съществува. (Ръжкоплѣскания) Това е истината. Тия документи сѣ официални, г. г. народни представители. Азъ не ги държа, а съмъ ги далъ на г. министра на войната. Не бива да мислите, че не съмъ освѣтлил и Министерския съветъ, та г. Петровъ да дава съветъ на г. Йововъ да не вѣрва на Гуневъ, а да вѣрва на Петрова. Азъ считамъ, за честъта на правителството, че г. Йововъ — мога да ви се похваля — има 100% до вѣрие въ мене, защото, когато се сключваше договорътъ, той ме е запитвалъ много пѣти какъ ще се разбира този договоръ и азъ му давахъ обяснения, и той е освѣтленъ 100% — че не е длъженъ да купи тия стоки само отъ Франция, и то при монополни цени — а отъ тамъ, където намѣри най-износни цени. Азъ му дадохъ възможностъ за пълна конкуренция, да му се представятъ много цени и по тоя начинъ да се добиятъ най-износнитѣ цени за държавата. И Вие, г. Петровъ, това го направихте като обвинение срещу мене? Азъ не си пожалихъ труда посрѣдъ лѣто да преговарямъ съ нѣколко държави, за да създамъ именно тази конкуренция, която ще даде най-износни за държавата цени. Това е основата на договора, който се сключи.

Г-нъ Петровъ говори, че тъй, както е алинея втора на чл. 1, хеменъ съ сключването на договора отъ 1 милиардъ лева до 1941 г. ще плащаме по 6% лихва. Това е явно заблуждение отъ страна на г. Петровъ, защото г. Петровъ не е да не знае, че азъ не сключвамъ договоръ за заемъ, а сключвамъ договоръ, по силата на който българската държава да може да си прави доставки на кредитъ. Въ всички договори, които съмъ сключилъ досега за кредити, пишемъ изрично: лихва се плаща само отъ деня на доставката на стоката въ България. Следователно, лихва ще плащаме само отъ деня на доставката до 1941 г. включително. А отъ 1 януарий 1942 г. до 1953 г., значи за 12-годишенъ периодъ, ще плащаме и лихвата, и погашението. Правимъ това, защото нѣмаме срѣдства, защото до 1941 г. — обяснихъ го днесъ въ бюджетарната комисия — нашиятъ кредитъ, опредѣленъ за въоръжението, е вече ангажиранъ. Ясно е. Прибавямъ и това, че лихвата по французкия заемъ е 6% до 1941 г. включително, а отъ 1942 г., ако даде Господъ тамъ да си направимъ поръжкитѣ, лихвата става 5½%, защото отъ 1942 г. кредитътъ, който ще

получимъ, превръщаеме въ анюитетенъ, вноскитѣ ще бждатъ равни. И понеже има капитализиране на лихвата — тя не е вече проста — затуй я намалихме отъ 6% на 5½%, за да отговаря 5½% сложна лихва на 6% проста лихва. Това е.

Г-нъ Петровъ каза още, че чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията е билъ гласуванъ, за да се оформи компенсационната сдѣлка, а сега го употребяваме за друга целъ. Г-да! Не скривамъ, може би не е умѣстно да го кажа тукъ, че думата компенсация...

**Г. Петровъ:** Поправямъ се. Искахъ да се обясни.

**Министъръ К. Гуневъ:** Добре, нѣма защо да говоря тогава, защото тая работа е малко отъ повѣрителенъ характеръ, въ връзка съ въоръжението. Да не приказваме много.

Чл. 120а не ограничава комисията, която прави доставки, да направи доставка съ състезание. Комисията по чл. 120а може да подготви условия, за да дойдатъ индустриалци да взематъ участие въ състезанието. Тя ги кани всичкитѣ, тѣ се състезаватъ и този отъ тѣхъ, който предложи най-износни условия, той получава поръжката. Въ това нѣма споръ, нѣма съмнение. Само че, както ви заявихъ, нѣма да дойдатъ индустриалци отъ много държави, защото нѣма много индустриалци, които да ни кредитиратъ. Азъ съмъ длъженъ да подготвя условия да дойдатъ индустриалци отъ много държави да се състезаватъ, като си получатъ паритѣ отъ банкитѣ, които ми даватъ кредитъ, а пъкъ азъ да плащамъ на банкитѣ. Тая е целъта, която преследвамъ и ще преследвамъ. И съмъ увѣренъ, че като ви кажа съдържанието на всичкитѣ договори, ще ме подкрепите, тъй като азъ защищавамъ българската държава. Задкулисни работи азъ не съмъ вършилъ никога въ живота си, нѣма да върша и за въ бъдеще. Хората, които ме познаватъ, знаятъ какъ азъ действамъ. (Ръжкоплѣскания)

**Г. Петровъ:** Искамъ думата за лично обяснение.

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** Не Ви засегнахъ лично, нѣма какво да се обяснявате. Г-нъ министърътъ не Ви оскърби съ нищо.

**Г. Петровъ:** Самъ г. министърътъ на финанситѣ пожела да му задамъ въпроси.

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** Седнете. Има думата народниятъ представител г. Рашко Маджаровъ. Ще Ви дамъ думата следъ него.

**Г. Петровъ:** Вие сте длъженъ да ми дадете думата. Азъ имамъ право. Какъ така? Защо ми узурпирате правото?

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** Ще Ви дамъ думата следъ г. Рашко Маджаровъ.

**Г. Петровъ:** Правилникътъ ми дава право на лично обяснение. Вие сте длъжни да ми дадете думата.

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** За лично обяснение не мога да Ви дамъ думата.

**Петко Стояновъ:** Дайте му думата!

**Г. Петровъ:** Г-нъ министърътъ пожела да му поставя нѣкои въпроси, и азъ искамъ да направя това. Азъ искамъ да се обясня лично.

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** Въпросъ за лично обяснение нѣма; има въпросъ за освѣтление въ връзка съ разглеждания законопроектъ. Ще Ви дамъ думата да зададете нѣкои въпроси на г. министра, но следъ като се изкаже г. Рашко Маджаровъ.

**Г. Петровъ:** Защо да не е сега? Нѣма да ми давате думата, когато Вие желаете. Азъ имамъ права и съмъ много ревнивъ къмъ правата си, които и безъ туй сѣ толкова ограничени.

**Р. Маджаровъ:** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Иска се отъ насъ да разрешимъ кредити 1.000.000.000 л. за материални разходи на българскитѣ държавни желѣзници, които разходи ще се извършатъ по реда на чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Обясненията, които чухме отъ г. министра на финанситѣ въ връзка съ този кредитъ, въ отговоръ

на речта на харманлийския народен представител, каратъ и мене да кажа какъв е характерът на тая сдѣлка и има ли нѣщо нередно или скрито.

Който е работилъ съ държавните желѣзници въ България, знае, че съ самия фактъ, че ще бждатъ извършени доставки отъ Франция, се опредѣля и характерътъ на самитѣ доставки. Азъ нито съмъ питалъ, нито съмъ се ровилъ днесъ въ книгата на Дирекцията на желѣзницитѣ, но отъ това, което съмъ научилъ по отношение на доставките, зная, че щомъ се спомене доставка отъ Франция, тя непременно ще да е за релси и стрелки. И азъ съмъ длъженъ предъ народното представителство да дамъ едно пояснение за разпредѣлението на индустрията за желѣзнопѣтни материали въ цѣла Европа, защото мисля, че може би ще разсѣя едно заблуждение у нѣкои народни представители, които мислятъ, че съ тая доставка отъ Франция се гони специална целъ. Трѣбва да ви бжде известно, че само известни страни въ Европа произвеждатъ релси и стрелки и отъ тѣхъ ние купуваме. Ние не сме имали случай отъ много години — вървамъ, че и днесъ е така — да купуваме желѣзнопѣтни материали отъ Англия или Белгия, защото неизгодни бѣха ценитѣ на индустрията имъ още преди 10—15—20 години. Релситѣ у насъ се доставятъ винаги отъ Франция, отъ Люксембургъ и отчасти отъ Белгия, Чехия и Полша. Който и да бжде министъръ, когато иска да направи такава доставка, той ще прибѣгне къмъ индустриитѣ на тѣзи страни. Когато азъ бѣхъ министъръ, склучи се заемъ отъ 700.000.000 л. за желѣзницитѣ, отъ които около 150.000.000 л. бѣха предназначени за доставка на релси и стрелки, които доставихъ отъ Франция. И всички други доставки, които бѣха направени по-късно, бѣха направени отъ тия страни, които споменахъ. Та моля да не обвиняваме французката индустрия, че тя въ дадения случай е трѣгнала да използва довѣрието на българитѣ, за да имъ достави материали по много високи цени.

Другъ е въпросътъ, какъ трѣбва да бжде сключена сдѣлка. И азъ, когато поискахъ думата, мислѣхъ да повдигна този въпросъ, но, следъ обясненията на г. министра, че ценитѣ ще бждатъ опредѣлени съ съблюдаване на ценитѣ въ всички европейски държави, които произвеждатъ желѣзнопѣтни материали, съкращавамъ дебатитѣ по него.

Когато се сключватъ сдѣлки отъ подобенъ родъ, било чрезъ търгъ — което не е винаги най-големата гаранция за почтеностъ — било по доброволно съгласие, пазарлъкъ, както е въ дадения случай, важни сѣ две условия, които трѣбва да бждатъ съблюдавани. Първото условие е, да бжде сдѣлката публична и да бждатъ ценитѣ опредѣлени съ съблюдаване ценитѣ въ всички държави, които биха могли да доставятъ сѣшитѣ материали. И второто условие е, сключената сдѣлка да бжде внесена на разглеждане въ Народното събрание или поне представена на преглеждане отъ народните представители. Когато азъ сключихъ подобна сдѣлка, внесохъ я въ Народното събрание по предложение на опозицията, но тя отказа да влѣзе въ дебати по тая сдѣлка, защото считаше, че е чиста.

Поне мене нѣма да обвините, че азъ, когато засѣгамъ въпроса за моралитета, искамъ да защитавамъ себе си. Но недейте въ България да мислимъ, че въ всички сдѣлки има кражба и да подозираме всички, които сѣ около насъ. Стига да има конкуренция, стига да има публичност на сдѣлката и да дойде тя до насъ за разглеждане — гаранцията ще бжде пълна, че интереситѣ на държавното съкровище ще бждатъ защитени и че ценитѣ, по които ще купуваме, ще бждатъ изгодни.

Това е първиятъ въпросъ, който се възбуди въ пленума и който ме накара да взема думата по тази доставка.

Второто нѣщо, на което искамъ да обърна вниманието ви, е следното. Днесъ ние разглеждаме единъ законопроектъ за отпускане кредитъ отъ 1 милиардъ лева за българскитѣ държавни желѣзници. Вчера ние приехме на първо четене единъ законопроектъ за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ къмъ бюджета на Главната дирекция на желѣзницитѣ, който днесъ разглеждахме въ бюджетарната комисиия. Сѣщо така вчера приехме законопроектъ за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на държавата за 1938 г., въ който сѣ предвидени нѣколко стотици милиона лева за пѣтица. Всички тѣзи кредити, които се даватъ така разхвърлено, за редовностъ на държавния бюджетъ и за по-голема прегледностъ, както и за установяване на една система въ строежитѣ, би трѣбвало да бждатъ събрани заедно. Това е въпросъ, който и другъ пътъ съмъ възбуждалъ, защото не за

първъ пътъ се случва да се иска отъ народното представителство да отпусна такива срдѣства. Другъ единъ въпросъ, който азъ възбуждамъ, това е: свързано трѣбва да бжде обсъждана постройката на желѣзницитѣ и пѣтищата. Не можемъ и не трѣбва по отношение строежа и експлоатацията на желѣзницитѣ и пѣтищата да вървимъ по начина, по който вървимъ сега. Това е повеля, която въ интереса на добрия редъ въ нашата държава ние сме длъжни да съблюдаваме. Въпросътъ е важенъ, защото българскитѣ държавни желѣзници все повече и повече почватъ да усѣщатъ една криза въ своята експлоатация, въпрѣки оптимистичните извѣщения на г. министра на финанситѣ въ мотивитѣ къмъ законопроекта по отношение на товаритѣ, които тѣ превозватъ. Нашитѣ държавни желѣзници — смѣло мога да кажа — обслужватъ 50—60% отъ трафика съ намалени или почти нищожни цени. Строенето на пѣтища, обаче, докарва конкуренция на желѣзницитѣ. Отъ Министерството на благоустройството се води една политика за строежъ на пѣтища, за организиране на автомобилната и камионна служба въ България паралелно съ желѣзницитѣ, която политика благоприятствува конкуренцията на автомобилитѣ. Правителството има дълга да обърне внимание на това и да даде единъ планъ за защита на българскитѣ държавни желѣзници.

За камионитѣ и автомобилитѣ е лесно да конкурриратъ желѣзницитѣ. Частнитѣ автомобилни предприятия, въ защита на своитѣ интереси, много умѣло правятъ своята пропаганда като разходватъ срдѣства за пропаганда, а българскитѣ държавни желѣзници, понеже сѣ държавно предприятие, сѣ безпомощни, защото законътъ за бюджета, отчетността и предприятията казва, че даже нѣматъ право едно обявление да публикуватъ, защото било вънъ отъ гласувания бюджетъ. Следъ като се построи едно шосе, поставя се на около 4 км. по единъ кантонеръ, и камионитѣ и автомобилитѣ се лѣзатъ по него, когато експлоатацията на желѣзницитѣ е свързана съ големи разходи за поддържането имъ. Ето защо азъ считамъ, че трѣбва този въпросъ да бжде решенъ отъ Дирекцията на желѣзницитѣ и отъ правителството въ смисълъ, конфликтътъ, който настана между дветѣ министерства — на желѣзницитѣ и на пѣтищата — да бжде премахнатъ, да се проведе една единна политика, дветѣ министерства да действуватъ паралелно, да си помагатъ, ако не и да се слѣятъ.

Ще кажатъ нѣкои може би, че Рашко Маджаровъ защищава желѣзницитѣ отъ тая трибуна, защото е билъ министъръ на желѣзницитѣ. Г-да! Ще ви кажа това, което стана преди 15 дена въ Европа. Следъ Мюнхенската спогодба, първото нѣщо, което поиска министъръ-председателътъ на Франция г. Даладие, бѣше да му дадатъ пълномощия до Нова година, да заздрави стопанството и да намѣри ресурси за възстановяване на страната. Първитѣ 15 декрета, които той издаде, бѣха за защита на французкитѣ държавни и частни желѣзници, противъ автомобилитѣ и камионитѣ. Азъ обръщамъ вниманието на г-да министритѣ на желѣзницитѣ и пѣтищата да прочетатъ тия декрети, за да видятъ, че се касае за една държавна нужда, сѣ огледъ на която различнитѣ ресори трѣбва да бждатъ координирани. Въ България министритѣ не трѣбва да се надпреварватъ и който министъръ има по-големо влияние, да изкопчи повече кредитъ. По този начинъ се създава една раздвоеност, създаватъ се прибързано известни автомобилни рейсове въ вреда на желѣзницитѣ.

Азъ искамъ отъ правителството, за да дамъ съгласието си, да му гласувамъ този кредитъ за нуждитѣ на желѣзницитѣ, който е абсолютно необходимъ, да установи това сътрудничество между тия два големи ресори — желѣзницитѣ и пѣтищата. А следъ това, когато ще дойде да обсъждаме строителната политика въ България, кои пѣтища и желѣзници да се строятъ, намъ ще ни трѣбва да имаме още едно — да имаме таблица за желѣзницитѣ и пѣтищата, които ще се строятъ. Трѣбва да се напусне новата практика — когато се иска да се харчатъ 1 милиардъ лева за строежи, да се казва: дайте ни паритѣ, ние ще харчимъ за кждето и както благородимъ. Строежитѣ на българскитѣ държавни желѣзници почива на закона отъ 1925 г., който, доколкото ми е известно, не е измѣненъ, а и последниятъ указъ за туряне въ строежъ на новитѣ желѣзнопѣтни линии — последната частъ на подбалканската линия и линията Бургасъ—Симеоновградъ — е издаденъ въ изпълнение на сѣщия законъ. По сѣщия начинъ ще трѣбва да процедираме и по отношение на пѣтищата, които се строятъ. Нека да се изкажа и по този въпросъ, за да не вземамъ думата по следващия законопроектъ и се съкратятъ дебатитѣ.

Причината да искамъ тѣзи таблици е основателна. Когато се предприема постройка на една желѣзница — законътъ изисква това да става само съ указъ — тогава се полагатъ на обсъждане три въпроса: първо, дали желѣзницата е предвидена въ закона, второ, дали е изпълненъ законътъ, и трето, дали тя въ дадения моментъ оправдава срѣдствата, които се искатъ за нейното построяване, и дали има възможностъ да се намѣрятъ тия срѣдства. Иначе ще почнемъ строежъ на много линии, за които въ утрешния день ще се чудимъ отъ къде да вземемъ срѣдства, за да ги довършимъ. Примѣри имаме. Имаше едно изявление отъ Дирекцията на желѣзницитѣ за линиитѣ, които ще се довършатъ тая година. Преди една недѣля се направи друго изявление, че всички тия линии нѣма да се довършатъ тая година, а пъкъ азъ съмъ увѣренъ, г. г. народни представители, че и идущата година тѣ нѣма да се довършатъ. Въпросътъ е за контрола, който трѣбва да упражнява Народното събрание, когато се даватъ кредити за постройка на желѣзници, за да не би по едни или други съображения да се натрупатъ голѣми строежи, че да не могатъ да се изпълнятъ. Вѣрно е, че въ мое време се строеха 1.200 км. желѣзници. Отъ тая трибуна единъ бившъ министъръ каза, че много се строило, за да вземе срѣдства за своето министерство. Преди всичко тогава не се харчеха само държавни срѣдства за постройката на желѣзници. По закона за строежъ на желѣзницитѣ отъ 1925 г., населението даваше безплатно земята, своя трудъ и материали. И когато се работѣха тия 1.200 км. желѣзници, въпросътъ повече се състоеше въ разпредѣлението на труда на населението. Благодарение на това, въ момента, когато се привърши строежътъ на нѣкои отъ тия желѣзници, ние имаше изработени отъ населението 800 милиона лева.

Ние трѣбва да знаемъ кои желѣзници ще се строятъ съ единъ кредитъ, който се иска. Въ миналото бѣше заведена една практика, въ края на закона, съ който се иска кредитътъ, да се дава една обяснителна таблица и да се казва: тия и тия желѣзници ще се строятъ. Защо? Затуй защото трѣбва да видимъ, дали се съблюдава законътъ или се правятъ известни измѣнения, които ще изискватъ повече пари за постройката, измѣнения, които могатъ да бждатъ отложени отъ народното представителство за известно време, или, ако правителството ни убеди, че непременно трѣбва да се прокаратъ, тогава да се потърсятъ пари и за тѣхъ. Желѣзнопътната мрежа на България се изработи презъ 1925 г. съ участие на представители на всички ведомства и заслоvia. Смѣнниха се отъ тогава повече отъ 10 министри и всички отъ министерската маса твърдѣха, че тя е била най-обективно изработена. Тя е изработена — сега можемъ да кажемъ — въ съгласие съ генералния щабъ и отговаря не само на стопанскитѣ нужди, но и на военнитѣ изисквания на страната.

Изработената желѣзнопътна мрежа, частъ отъ която сега се строи, има единъ грѣбнакъ — Стара-планина, а подъ него — подбалканската линия, която е на еднакво разстояние до южната ни граница и до Дунава. Съ пресѣченитѣ линии Шуменъ—Карнобатъ и Ловечъ—Троянъ—Карлово се получава съединението на Северна и Южна България. Тунелътъ по линията Ловечъ—Троянъ—Карлово, колкото и да е голѣмъ, дава възможностъ отъ Пловдивъ да се отиде до Свищовското пристанище за 4 и половина часа и съединява голѣмата долина на Тракия, заедно съ нейния голѣмъ центъръ, Пловдивъ, съ Централна Европа. Тая линия не е една случайностъ, не е единъ капризъ. Тя е била почната въ времето на Стамболийски, но и до днесъ не е свършена. Ето една линия, която е необходима, защото е въ срѣдата на България. Тя е била изучена обстойно. Почнаха се други линии, тази линия се изостави. Азъ бихъ попиталъ: защо? Отъ официалнитѣ изявления, които се правятъ, намъ ни се разправя отъ две години насамъ, че трѣбва да се направи Родопската линия, изучавана много пѣти, но една линия, която 65% е отъ тунели, водостоци и разбиване на скали, и която ще струва надъ единъ и половина милиарда лева. Питамъ се азъ: когато всички тунели по ония линии, които предстои да се свършатъ, не струватъ повече отъ 700—800 милиона лева, защо ще строимъ тази Родопска линия? Ама, казва се, по стратегически причини. Тѣзи причини, по мнението на Военното министерство, което мнение азъ знамъ, сѣ доста съмнителни. По икономически причини? Тамъ е засега една пустиня, която преди всичко трѣбва да бжде снабдена съ пѣтища, да се създаде поминѣкъ на населението, за да може да има какво да вози тази линия. Ето ви единъ примѣръ за постройка на желѣзница, който ви доказва необходимостта отъ таблица къмъ всѣки законъ, съ който се иска кредитъ за постройка на

желѣзници. Общиятъ принципъ при постройката на българскитѣ държавни желѣзници е не само да се търсятъ технически преимущества, но да се има предвидъ и дали съ дадена линия ще бждатъ обслужени населени мѣста. Ще трѣбва да видимъ, дали сѣ засегнати отъ линията населени пунктове, производители на богатства, или тя гони крайни пунктове. Безспорно, мога да се съглася да направимъ и Родопската линия, стига да имаме много пари. Но тукъ идва третиятъ въпросъ, който трѣбва да се обсъди: има ли държавата достатъчно срѣдства? И азъ минавамъ на тоя въпросъ, по който искамъ да дамъ едно мнение на Народното събрание.

Г. г. народни представители! Вмѣсто разкжсано да строимъ желѣзнопътната мрежа, нека построимъ най-напредъ тия линии, които съставляватъ скелета на българскитѣ държавни желѣзници. Това сѣ линиитѣ Шуменъ—Карнобатъ, подбалканската и Ловечъ—Троянъ—Карлово. Доколкото познавамъ стопанството на България и българскитѣ държавни желѣзници, всички срѣдства, които ще бждатъ похарчени за тия линии, ще бждатъ оправдани. Трафикътъ, който сега минава по Искърското дефиле, е голѣмъ и харчимъ много милиони всѣка година за поддръжка и корекции на линията по дефилето. Ако построимъ троянския тунелъ, съ икономията, която ще направимъ въ експлоатацията на желѣзницитѣ, ще покриемъ въ продължение на 10—20 години разносикътъ за тунела. Е добре, дайте да обсъдимъ този въпросъ, и нека министърътъ на желѣзницитѣ да ни каже колко ще струватъ още тия линии, за да намѣримъ пари и да ги гласуваме. Какъ ще се намѣрятъ тия пари? Когато дойде да разглеждаме бюджета на желѣзницитѣ, азъ ще ви посоча. Азъ считамъ, че тая частъ отъ мрежата на българскитѣ държавни желѣзници би трѣбвало да се довърши. Като министъръ съмъ изучавалъ този въпросъ, пъкъ и условията не сѣ много измѣнили отъ тогава. Има откъде да се покрятъ разходите за тия линии. Тѣ ще се покрятъ пакъ отъ желѣзницитѣ. Когато дойде бюджетътъ на желѣзницитѣ, ще видите, че на тѣхъ тегнатъ 3 милиарда 100 и нѣколко милиона лева старъ дългъ. Когато бѣхъ министъръ, азъ изплащахъ 100% предвиденото за погашение на този дългъ, но министърътъ на финанситѣ не внасяше специалния желѣзнопътенъ данѣкъ за постройката на желѣзници.

Прави ми впечатление, че тукъ сѣ смѣсени два въпроса: въпросътъ за доставката на релси и въпросътъ за новостроящитѣ се линии.

**Министъръ К. Гуневъ:** Имате грѣшка. Другиятъ кредитъ е по Министерството на благоустройството за строежъ на пѣтищата. Този кредитъ е само за експлоатацията, за поддържането на линиитѣ.

**Р. Маджаровъ:** Г-нъ министре! Като ме оставите да продължа до точката, ще видите, че азъ съмъ правъ. Вѣрно е, че се иска този кредитъ за доставка на релси, но тия релси къде ще отидатъ? Тѣ ще отидатъ въ съществуващитѣ линии, г. министре. Нали така? А релситѣ отъ съществуващитѣ линии ще се извадятъ, за да отидатъ въ новостроящитѣ се линии. Тая работа — нали знаете, че и азъ съмъ малко фахманъ — я разбирамъ.

Но азъ поставямъ другъ единъ въпросъ: защо раздѣлихте желѣзнопътното ведомство? Една служба не може да бжде раздвоявана. Въ продължение на 60 години, до миналата година, нашето желѣзнопътното строителство не е дало отрицателни резултати. Желѣзницитѣ сѣ били строени доста икономично. Че съмъ правъ, показва фактътъ, че, въпрѣки наредбата-законъ да се иззме отъ Дирекцията на желѣзницитѣ постройката на желѣзнопътнитѣ линии и да се прати въ друго министерство, въ Министерството на благоустройството, като се повѣри на единъ специаленъ съветъ да разрешава всички въпроси по строежа на желѣзницитѣ — може би ще ме опровергаете, но истината ще си остане пакъ у мене — никакъвъ съветъ не се събира и пакъ Дирекцията на желѣзницитѣ върши постройките. И азъ настоявамъ, постройката на желѣзницитѣ да бжде пакъ къмъ Дирекцията на желѣзницитѣ, защото съ нищо не е доказано, че е била лоша строителната политика, провеждана отъ Министерството на желѣзницитѣ.

Г. г. народни представители! Вчера г. министърътъ на финанситѣ разви една мисълъ, която съвсемъ не отговаря на парламентаризма не, но на постановленията на конституцията, на основния ни законъ. Той ни каза: вие одобрихте законитѣ-наредби по чл. 47, между които има и такива, съ които се постановява нѣкои бюджети да не бждатъ гласувани отъ Народното събрание. Преди всичко,

въ всички страни, където съществуват парламенти, когато дойде въпросът да се правят разходи, парламентът трябва да си каже думата и той всъщност е бил властен да я каже. Може да има такива наредби, които ние сме одобрили като временни, защото чл. 47 предвижда временни наредби, но вие ще трябва да внесете въ Събранията тия наредби, за да ги обсъди то по същество. Даже да допуснем, че мисълта, която министърът на финансите поддържа — че разходите по постройката на железници не подлежат под нашия контрол — е права, пак не може той да разполага, както и министърът на благоустройството, с парите. Какво значи бюджетът? То значи да му гласуваме ние кредитите, а той да ги разпредели. Бюджетът на Дирекцията на строежите е само разпределителен. Народните представители гласуват кредитите и, щом ги гласуват, ако се уважат, ще трябва да поискат сметка. И затова аз считам, че трябва да се напусне идеята да се пренебрегва законодателното тяло и да се предостави един държавен разход на сума 1½—2 милиарда лева — а сега станала 2½ милиарда и нещо — на няколко души чиновници, които ще вършат работите безконтролно, както ги разбират.

Г. г. народни представители! Ние чухме и от министерската маса да се говори против бюрокрацията въ България. Време е да се разбере, особено от вас, които мислите, че приобщаването към правителствената политика е една голяма добродетел, че не е един комитет от чиновници най-многодавият, (Ръкоплъскания) Защо не се прилага законът за железнопътната мрежа от 1925 г., според който, за да може да бъде почнат строежът на една нова железница, трябва един комитет при Министерството на железниците, въ който да влизат техници, търговци, индустриалци, икономисти, стратези и т. н., да каже, че тая линия е полезна, преди въпросът да бъде внесен въ Народното събрание, за да дадат одобрението си и политиките? Къде е този комитет? Нима с него се е спянала някога работата? Защо е този стремеж да се изземва работата от ръцете на политически институти и да минава въ ръцете на чиновници? Вие действително ще патите лека-лека, когато се срещнете с непосредственият нужди на народа, които нужди никога техникът-чиновник не може да ги схване така, както ги сваща политикът.

Аз ще гласувам за този кредит, защото зная нуждите на железниците не от сега, защото зная, че от тези пари няма да бъде хвърлена нито стотинка, а ще отидат за производствени цели. Материалите, които ще се доставят с този кредит, трябва да ни бъдат дадени въ една таблица, за да може народното представителство да бъде добре ориентирано. Това е необходимо, г. г. народни представители. Освен това аз считам, че народното представителство, когато гласува този кредит, трябва да бъде гарантирано, че за изплащането му не ще се явят специални данъчни тежести.

Г. г. народни представители! Един друг въпрос, който трябва да бъде сложен, той е: може ли да се строят пътища, като се вземат пари от Българската земеделска банка, която черпи своя капитал най-много от дребните спествания въ България? Трябва да се има предвид и това: гарантирана ли е Земеделската банка, макар заемите да са отпуснати под гаранция на държавата, че тя ще може всеки момент, когато ще са необходими кредити за нуждите на народното стопанство, за неговото развитие или при изпадане въ криза, да постави на разположение на народното стопанство нужните суми? Ето един въпрос, който би трябвало да се разреши въ връзка с кредитите, които вие искате сега от нас, г. министре. Защото не е тайна, че кредитите за пътищата са чисто консумативни, за разлика от тия за железниците, защото таксите, които ще бъдат наложени на моторните коли, няма да бъдат достатъчни за изплащане на заемите. А практиката досега показва — като дойдем да разглеждаме бюджета, пак ще видим това — че голяма част от тези малки заеми, които са правени за държавния бюджет, даже и за производствени разходи, често пъти не са били връщани и са оставали като замръзнали задължения към Българската земеделска банка. И когато въ утрешния ден дойдем да обсъждаме този въпрос за постройката на пътищата, ще трябва да видим дали няма да правим луксозни пътища. Напр., аз не разбирам защо трябва да правим павирано шосе между Бояна и Княжево само за няколко вили и да харчим милиони левове. Когато дойде бюджетът, тези, които са от провинцията, от по-далечни краища, ще ви кажат: чакайте да видим къде трябва

да почнем да строим. Това е едно. Второ, ще трябва да видим, г. г. народни представители, дали това няма да докара непосилни данъци или невъзможност да посреще задълженията си държавата към Българската земеделска банка и да я постави въ криза.

Г. г. народни представители! Ще трябва да сложа още един въпрос: време е да престанем да говорим Българската земеделска банка с тежести въ всеки момент, когато се явят каквито и да било нужди, както това правим след като беше автономизирана Българската народна банка. Ако е нужно на държавата да създаде един кредитен институт, чрез който да строи големи обществени предприятия, тя трябва да намери необходимите средства, за да го създаде. Такива кредитни учреждения могат да се създават, а Българската земеделска банка трябва да остане само за подкрепа на земеделското и скотовъдно стопанство. Когато дойде бюджетът, г. г. народни представители, ще видите, че ние гласуваме тук перца, които се равняват на стотици милиони левове, а въ последните две-три години бюджетът на Министерството на земеделието е намален с 80 милиона. Ако действително искаме да имаме това, което ни се казва днес въ бюджетарната комисия — да организираме индустрията въ България за задоволяване нуждите на войската — ще се изискват още стотици милиони левове.

Г. г. народни представители! По строителната политика ние можем да се различаваме, но не можем да се караме. Ние можем да спорим един с други, но когато отделим народното стопанство от дребната политика и го турим въ голмата политика, тогава, бъдете уверени, ние ще можем да постигнем резултати.

Като свършвам с бележитите си по отношение на искания кредит за железниците от един милиард лева, който аз считам за абсолютно полезен и оправдан и че по начало той трябва да бъде гласуван, аз искам и въ бюджетарната комисия, и въ пленума, да се разгледа паралелно, едновременно двата кредити за железниците и пътищата, за да можем ние, народното представителство, да бъдем ориентирани по строителната политика въ България и за да не достигнем до това нещо, което често чиновниците правят и което носи непотен характер. Като почнем от създателя на държавните железници въ България, Петко Каравелов, за когото друг един бивш министър на железниците, Морфов, пише, че е градна заслугата му заедно с откъсването на България от чуждите капитали, досега развитието на железниците е вървело по един положителен път и мога да кажа, доста разумен, независимо от режимите, които са се сменяли. Не може да се отрича, че въ България е било сторено нещо, както въ една книга, издадена на държавни разходи по случай 20-годишнината на Царь Борис, се пише, че строителна политика на България има от 2—3 години насам, което е невъзможност и едно безчестие на чиновнически карриеризъм, който иска да угодничи. (Ръкоплъскания от ляво)

**Председателстващ Г. Марков:** Преди да дам думата на други записани оратори, има думата народният представител г. Георги Петров да зададе някои въпроси на г. министра на финансите.

**Г. Петров:** (От трибуната) Г. г. народни представители! Аз не бих взел думата, ако г. министърът на финансите, който съм личният ми отношения с отношенията, които поддържа един народен представител към министър, не ми направи по този повод един упрек, не ми каза няколко думи тежки и незаслужени. Той каза: „Един Георги Петров“ — нкой човек от улицата сигурно . . .

**Министър К. Гунев:** А, не, не съм имал такова намерение.

**Г. Петров:** „Един Георги Петров“, казва, „смяди за хората по собствените си дела“. Аз съм длъжен да Ви кажа: г. министре, аз съм длъжен за Вас по Вашите дела, а вие ще смядате за мене по моите дела. Ако аз съм длъжен за Вас по моите дела, ще Ви сваля шапка. Съжалявам, но аз не мога по един и същ масшаб да смяда себе си и Вас. Това може да е и от епоизъм — извинявам се.

Аз съм длъжен да констатирам, че вие никъде не ме опровергахте, въпреки желанието Ви да припишете недобросъвестност на моето изложение. Вие твърдите само, че сте направили големи усилия да склоните индустриал-

цитъ въ разни държави да взематъ участие въ тѣзи до-  
ставки. Азъ ще Ви попитамъ Васъ, едновременно и г. ми-  
нистра на желѣзницитѣ: не е ли истина, че Министерството  
на желѣзницитѣ води преговори съ два германски консор-  
циума до това време, когато се намѣсиха французитѣ, за  
една компенсационна сдѣлка, изчислена по смѣткитѣ на  
Дирекцията на желѣзницитѣ на 740 милиона лева? Списъ-  
кътъ на материалитѣ за тая сдѣлка азъ притежавамъ, но  
сега, въ момента, го нѣмамъ у себе си, обаче мога да ви го  
донеса. Това бѣха преговори съ германскитѣ фирми Ото  
Волфъ и Щалъ Юнионъ Експортъ. Тѣзи преговори се во-  
диха.

**Министъръ М. Йововъ:** Кои сж били?

**Г. Петровъ:** Водиха се преговори.

**Министъръ М. Йововъ:** Азъ ли?

**Г. Петровъ:** Водиха се.

**Министъръ М. Йововъ:** Още веднажъ съмъ длъженъ да  
декларирамъ предъ Васъ, че никакви преговори нѣма. Не  
искамъ да опровергавамъ г. Георги Петровъ предъ васъ,  
но искамъ да кажа, че той е заблуденъ. Никакви преговори  
не съмъ водилъ.

**Г. Петровъ:** Разговори?

**Министъръ М. Йововъ:** Никакви разговори.

**Министъръ К. Гуневъ:** Нѣщо повече. Вие, г. Йововъ, ми  
писахте изрично, да не преговарямъ по никой начинъ съ  
тая фирма.

**Нѣкой отъ нар. представители:** Въ кафене „Бъл-  
гария“ така се говори. (Ржкоплѣскания. Веселостъ)

**Г. Петровъ:** Не въ кафене „България“.

**Министъръ М. Йововъ:** Съ цѣлата отговорностъ, която  
нося, и като българинъ, и като министъръ, декларирамъ,  
че никога не съмъ водилъ никакви преговори. (Ржкоплѣс-  
кания)

**Г. Петровъ:** Азъ Ви питамъ, имали ли сте една про-  
грама?

**Министъръ М. Йововъ:** Какъ може да се твърди това?  
Нима Вие съ тѣзи сведения, съ тѣзи приказки отъ кафене  
„България“, или отъ други кафенета, ще занимавате голѣ-  
мото внимание на народното представителство? Имайте  
по-полѣмо уважение къмъ него. (Ржкоплѣскания)

**Г. Петровъ:** Този маниеръ, г. министре, не е много пре-  
порѣчителенъ, защото приказкитѣ ми, общо взето, не сж  
несериозни. Азъ Ви казвамъ . . .

**Министъръ М. Йововъ:** Недейте ме заплашва, г. Георги  
Петровъ. Азъ не съмъ склоненъ да се плаша отъ Васъ.  
Моето чело е чисто, г. Георги Петровъ! (Ржкоплѣскания)  
Вие трѣбва да държите смѣтка за думитѣ си.

**Г. Петровъ:** Г-нъ министре, азъ вземамъ поводъ отъ  
тази декларация и ще се реванширамъ.

**Министъръ М. Йововъ:** Чакамъ Ви.

**Г. Петровъ:** Ще дойде и това време.

**Министъръ М. Йововъ:** Но следъ това ще трѣбва да  
дойдемъ единъ срещу други.

**Г. Петровъ:** И азъ не се боя за последствията отъ ду-  
митѣ си. И азъ съмъ малко бабаитинъ.

**Обаждатъ се:** Е-е-е! (Веселостъ)

**Председателстващъ Г. Марковъ:** (Звъни).

**Г. Петровъ:** Азъ казвамъ, че е имало индустриалци,  
които сж искали да дойдатъ, за да участвуватъ въ достав-  
ката. Може и да не сж водени редовни преговори. Но азъ  
зная, че тази програма е съществувала. Моитѣ сведения  
не могатъ да бѣдатъ абсолютно точни, както сж сведе-  
нията на г. министра — нека бѣдемъ начисто — защото  
архивитѣ на Дирекцията на желѣзницитѣ не сж въ рѣ-

цетъ ми. Когато бѣдатъ въ рѣцетъ на мене и на подобни  
като мене хора, когато бѣдатъ въ рѣцетъ на Парламента,  
тогава нѣма да има доблестъ всѣки така смѣло да отго-  
варя. (Ржкоплѣскания) Когато дойде този моментъ, тогава  
архивитѣ ще бѣдатъ разгледани.

**Министъръ М. Йововъ:** Имамъ смѣлостта и ще имамъ  
смѣлостта, защото може да се мисли и говори така, ко-  
гато министърътъ е заангажиранъ. Азъ Ви казвамъ, че азъ  
лично, министърътъ на желѣзницитѣ, не съмъ правилъ  
преговори. Ако нѣкой отъ моитѣ подчинени е правилъ та-  
кова нѣщо, не е заангажиранъ още министърътъ, следова-  
телно и министерството.

**Г. Петровъ:** (Къмъ народнитѣ представители въ дѣсно)  
Чакайте, тържеството ви още не е пълно. Г-нъ мини-  
стрътъ направилъ първата резерва, че той лично не е во-  
дилъ преговори и че ако нѣкой отъ неговитѣ подчинени  
ги е водилъ, той не е отговоренъ.

**Министъръ М. Йововъ:** Това не се отнася до Министер-  
ството на желѣзницитѣ, защото Министерството на же-  
лѣзницитѣ се идентифицира съ министра на желѣзницитѣ.  
Азъ Ви казвамъ още веднажъ, че никакви преговори не  
съмъ водилъ.

**Г. Петровъ:** Приемамъ тази резерва, че Вие не сте во-  
дили преговори. Добре. Азъ ще намѣря кой ги е водилъ.

**Министъръ М. Йововъ:** Азъ Ви повтарямъ, че не съмъ  
водилъ преговори.

**Г. Петровъ:** Приемамъ тази декларация. Може Вие да  
не сте ги водили; може директорътъ на желѣзницитѣ да  
ги е водилъ. Азъ знамъ, не за Васъ се отнася това, а за  
други министри на желѣзницитѣ, които сж смѣтали, че  
стоятъ здраво на поста си, но задъ гърба имъ директо-  
рътъ на желѣзницитѣ е правилъ, каквото е желалъ. И  
Вие го знаете. Не искамъ да назовавамъ имена. Но азъ  
казвамъ на г. министра на финанситѣ, че тия два герман-  
ски консорциума сж били сондирани, че е ставало въпросъ  
за разрешение отъ германското правителство финансира-  
нето на една компенсационна сдѣлка отъ 740 милиона лева,  
по опредѣлена програма, която азъ притежавамъ.

**Председателстващъ Г. Марковъ:** (Звъни) Свършете!

**Г. Петровъ:** Свършвамъ. — Посочвамъ този примѣръ,  
за да изтъкна, че е имало възможностъ тази доставка да  
стане и отъ други страни, че не сж толкова невъзможни  
условията за плащане, защото много добре е известно, че  
вашитѣ съкровищни бонове се приематъ най-малко за  
2½—3 години на скотиране въ банкитѣ, така че  
още при сключване на договоритѣ, банкеритѣ, които ще  
финансиратъ предприятието, иматъ единъ маржъ отъ три  
години. И после, като вземамъ актъ отъ стопанската экс-  
панзия на известна държава, която отпуска грамадни кре-  
дити на други страни, не мога да допусна — и вие ще се  
съгласите съ мене — че ще избѣгне отъ окоито ѣ една до-  
ставка отъ единъ милиардъ лева само поради въпроса за  
кредитирането. И тамъ има финансови срѣди, които мо-  
гатъ да кредитиратъ една такава сдѣлка, стига да има  
единъ търгъ за състезание.

Длъженъ съмъ да ви кажа, че и азъ си налагамъ дис-  
кретностъ въ моитѣ приказки. По известни въпроси не  
желая да се простирамъ, защото съзнавамъ, че мога да  
направа и нѣкоя пакостъ. Значи, мѣря си думитѣ. Но азъ,  
г. министре на финанситѣ, следъ 6 месеца ей тука (Сочи  
трибуната) пакъ ще повдигна този въпросъ, за да по-  
търся равносмѣтката и съмъ убеденъ, че тогава Вие, въ  
качеството Ви въроятно на директоръ на Българската на-  
родна банка, ще прочетете въ кабинета си моята речъ въ  
вестникитѣ, съ която ще се констатира, че българскитѣ  
желѣзници се продоволствуватъ съ френски материали.

**Председателстващъ Г. Марковъ:** Има думата народ-  
ниятъ представителъ г. Петъръ Стояновъ.

**Петъръ Стояновъ:** (Отъ трибуната) Г. г. народни пред-  
ставители! Представенъ ни е законопроектъ, съ който се  
иска да се даде право на министра на желѣзницитѣ да  
сключи за нуждитѣ на държавнитѣ желѣзници единъ ва-  
емъ отъ 1 милиардъ лева. Въ чл. I се изброяватъ мате-  
риалнитѣ, за които ще се изразходва тая сума. За менъ  
се явява въпросътъ: е ли крайно необходимо и наложи-  
телно изразходването на тази сума? Познавайки нуждитѣ  
на българскитѣ държавни желѣзници въ миналото, когато

въ продължение на 4 години бях докладчик на комисията по Министерството на железниците, следйки, доколкото съм имал възможност, тяхното развитие, аз мога да твърдя пред вас, че нуждите на българските държавни железници са твърде големи и ако е имало едно опущение, поради обстоятелства вън от възможностите на българското правителство, то е било, че българските държавни железници не са били поставени в положение да следят развитието на техниката и да използват нововъведенията, за да могат да бъдат достатъчно рентабилни.

България в този момент разполага с завършени 3340 км. широки и теснопътни линии. От тях 400 км. са теснопътни, 76 и 60 сантиметрови. Днес, с последните доставки, разполагаме с 480 локомотиви, 600 пътнически каруци и около 10.000 вагони, покрити и непокрити. Всъщност един от вас, който си даде труда да се заинтересува за състоянието на подвижния материал на нашите държавни железници, ще види, че той не е напълно достатъчен, за да задоволи нуждите на българското стопанство, нито пък тоя подвижен материал се поддържа в изправност.

Както корабите съединяват и обличават отдалечените страни, използвайки водните пътища, за да обслужват търговския обмен, така и железнопътното движение улеснява износа на произведената на народното стопанство до мѣстата на тяхното пласиране, улеснява търговския обмен.

Аз зная усилията на бивши министри на железниците да обособят българските държавни железници така, че да могат да отделят от своите средства, от припечеленото, за разширение на железнопътната мрежа и за обновяване на изхабените парк. Още в 1929 г. се прокара един специален закон от бившия министър на железниците, предговорившия г. Рашко Маджаров, за обособяване управлението на българските държавни железници, като се въведе едно специално счетоводство, от което, ако надникнете в Дирекцията на железниците, ще видите, че има една грамадна полза. Това специално счетоводство дава възможност на дирекцията да има една точна представа за движението на вагоните и за престояването на приходите, та да може тя да прави правилни преценки и предвиждания. Аз вярвам, че в едно близко бъдеще уважаемият г. министър на железниците ще излезе пред Парламента с сведения и диаграми, за да даде възможност на почитаемия Парламент да види от каква грамадна полза е била тая реформа.

За всеки едно от нас ясно като бѣл ден, че един от лостовете за правилното използване труда на българския земеделец са железнопътните съобщения, а след тях и водните съобщения. Следователно, ние трябва да се замислим, дали заслужава да бъдат подкрепени усилията на правителството да намъри в днешния момент такива големи средства, за да може да задоволи външните нужди на българските държавни железници. Кредитът, който ни се предлага, на пръв поглед е голям, но ако вникнете в нуждите на железниците, вие ще видите, че не само тоя кредит е необходим.

Аз бих отворил една малка скоба да апелирам към правителството да продължи своите усилия и да намъри една сума поне от около стотина милиона лева, за да могат да се въведат автоматичните въздушни спирачки в всички товарни вагони, каквито имат всички пътнически вагони. Г. г. народни представители! Каква голяма е нуждата от въвеждането на автоматичните спирачки, ще се убедите, като ви кажа, че нашите вагони, натоварени с земеделски произведения, когато отидат в странство, се перегрупират в други влакове, понеже нашите вагони са с ръчни спирачки, а при ръчните спирачки скоростта на товарния влак не може да надмине повече от 40 км., макар профилът на линията да позволява по-бързо движение. Това се отразява безспорно на продължителността на времето, с което българските земеделски произведения се пренасят до даден пункт, а по-продължителното пътуване на тия произведения се отразява на качеството им, особено през лѣтните горещини, и цената им се намалява. Ако въведем тези автоматични въздушни спирачки за товарните вагони, ние ще можем и у нас да возим товарните влакове с една по-голяма скорост, като минимумът е 20—25% ще се увеличи бързината им. Равносмѣтката могат да направят специалистите, за да видите, че от икономията, които ще се получават, може би тая сума от стотина милиона лева, която ще се даде за тия спирачки, само в 4—5 години ще се върне обратно, за да даде възможност за някакво друго подобрене.

На второ мѣсто, благодарение на това, че известни профили по нашите главни железнопътни артерии се подобриха, че се замѣниха релсите от 39 кг. линейния метър с 41 кг., пътническите влакове да преминават разстоянието София—Варна точно за 11 часа. Благодарение на грамадните усилия на персонала от железнопътното ведомство, комуто трябва да се отдаде справедливо внимание за напѣните и усилията му да отговори на нуждите на националното стопанство и да направи всичко за висшето от него за подобрене на железнопътното движение, ние не по-късно от 1—2 месеца ще имаме завършено смѣняването на релсите по пътя София—Варна с новите релси, та ще може да се пустнат тежките големи локомотиви, които ще могат да вземат разстоянието от София до Варна в мѣсто 11 часа, за 10½ часа. Но дотук не бива да се спираме. Има и второстепенни линии, по които движението на влаковете е такова, че не могат да бъдат рентабилни. Аз имам случая да взема участие в опитите, направени с една нова тежка моториса, която пропътува разстоянието Варна—Русе точно за 3 часа с два големи престоа от 17 минути, въпреки че пътят между Варна и Каспичан е в ремонт и на известни протежения бѣ намалена скоростта на моторисата.

Вие виждате, че в законопроекта се предвижда набавянето на моториси, които ще служат изключително за пътническият трафик. Кому от вас не е известен голѣмият развой на туризма не само на туристи-европейци към България, но и на българите из България? Г. министърът на железниците навѣрно ще ви направи доклад, че вече числото на пътниците по българските държавни железници е наближило 10 милиона годишно.

Аз не искам в този момент да ви занимавам с преимуществата, които има новото моторисно пътническо движение, защото тия от вас, които пътуват по южната линия, виждат ежедневно обслужването на разстоянието София—Пловдив с „Тракия-експрес“. Ако направите сравнение на разходите и приходите на обикновеното и моторисното пътническо движение, вие ще видите, че се прави една икономия от 40%. Всичко туй ме навежда на мисълта, че българските държавни железници правят възможните усилия, за да може да се нагодят към техническото развитие, което в другите страни тъй бързо прогресира, та да отговарят не само на нуждите на стопанството, но и на сигурността на държавата. Аз смѣтам, че е излишно да се говори по втория въпрос, защото всѣкому е ясно каква грамадна роля изиграха българските държавни железници в миналите войни.

Трябва да отдѣлим по-голямо внимание и на шосейните пътища, които да вървят паралелно, рѣка за рѣка с железнопътните съобщения. Знаете прогреса, който прави днес автомобилът и автобусът. По въпроса за пътищата ние сме сезирани с друг един законопроект, с който може би след няколко часа ще се занимаем. Но трябва да признаем, че в последните години частните интереси, които по-рано опѣваха усилията за паралелното развитие на железнопътната и шосейната мрежа, днес не оказват никакво влияние, защото и долу, в низините, вече се разбра, че не трябва да се настоява за работи, които не отговарят на интересите на държавата и на интересите на националното стопанство.

Би трябвало да пожелаем едно: българските държавни железници да следват своя път, но, паралелно с туй, да следят какво става днес в другите страни по отношение горивните материали — въглища, земни масла, дестилирането на въглищата в течни горива и т. н. Когато ще се разрешава този въпрос, за националното гориво, той не бива да се разрешава само от специалистите, но и от икономистите. Ние трябва да бъдем сезирани с един законопроект за моторните коли. Имам куража да твърдя, че не е в интерес на държавата да има сто вида автомобилни коли и в случай на нужда от 20 повредени коли да не можем да поправим нито една, а всички да стоят неизползувани, поради известни повреди. Ще дойде моментът, за който народната поговорка казва: „Голѣм ден, малка пита“, и тогава ще скърбим защо не сме въвели един вид автомобилни коли в нашата страна, а сме допуснали различни системи. Аз зная, че ще се явят протести против въвеждането на един тип коли, че ще се каже, че има заинтересовани, че става нѣщо. Но преди всичко, който управлява и който се нарича общественик, той ще трябва, когато се уреди в нѣщо, да има куража да го извърши. Животът ме е научил на това. Аз зная, че когато предприех, като кмет на гр. Варна, построяването на морски бани, бях руган, но днес в Варна

нѣма две мнения, че единственият поминѣкъ, който дава икономически подемъ на града Варна, сѣ тѣзи бани. Благодарение развитието на Варна като курортъ, и българскитѣ държавни желѣзници иматъ полза, но на времето не бѣха правилно оценени усилията, които се правѣха отъ менъ и отъ моитѣ нѣколко другари.

Затуй азъ не мога да не поздравя правителството съ единъ успѣхъ — че то е могло да уговори съ петъ държави, да му дадатъ на разположение кредити, които ще използва съобразно нуждитѣ на националното стопанство и на националната отбрана. Лесно е да се говори, още по-лесно е да се критикува, а най-лесно е да се интригува и да се пущатъ козни отъ тукъ и отъ тамъ, но само който не е управлявалъ, само той не знае какъ се намиратъ срѣдства и какъ се спечелва довѣрие.

Съ направенитѣ декларации преди нѣколко минути г. министърътъ на финанситѣ ни каза, че тѣзи кредити се отпущатъ при условие, че ще се допустне международно състезание за доставкитѣ и ще се предпочетатъ само онѣзи фирми, които дадатъ най-износни цени за българската държава.

**Нѣкой отъ нар. представители:** Да се каже въ законопроекта, че ще има конкуренция.

**Д. Търкалановъ:** Г-нъ Стояновъ! По кредититѣ, които разглеждаме сега, въ размѣръ на толкова милиарда лева, Вие трѣбва да кажете нѣколко думи . . .

**Петъръ Стояновъ:** Г. г. народни представители! Уважавамъ апострофа, но има други, които да отговарятъ, а азъ ще кажа това, което мисля.

**Д. Търкалановъ:** Бихъ желалъ да гласуваме тия кредити . . .

**Петъръ Стояновъ:** Защото азъ тази сутринъ, отъ откриването на заседанието на бюджетарната комисиия до закриването му, стояхъ и слушахъ всички обяснения, които се даваха, и смѣтамъ, че Парламентътъ съ спокойна съвѣст може да видитне рѣка и да одобри искания кредитъ за българскитѣ държавни желѣзници, защото чрезъ него ще се допринесе полза не само на националното стопанство, но и на националната отбрана, на националната сигурность (Рѣкоплѣскания), защото чрезъ него ще се удовлетворятъ въ този моментъ нужди, които сѣт крепящи.

Има моменти други, когато може би този способ да не е удовлетворителенъ, но реалниятъ политикъ ще оперира съобразно обстоятелствата и съобразно възможноститѣ. Това е реалната политика. Така сѣ ни учили бившитѣ държавници: тамъ, където имашъ възможность да свържешъ интереситѣ на чужди страни съ своитѣ интереси, свържи ги, защото никой днесъ нѣма да дойде за чернитѣ ни очи да прави политика съ насъ, нито да зачиства нашитѣ интереси. Минаха времената, когато се казваше: „Азъ съ Русия политика не правя“. Политиката е на интереси. Въ политиката има интереси и тия интереси правителството правилно ги е насочило, правилно ги съчетава.

Азъ моля всички да гласуваме законопроекта, защото правителството е на правъ пътъ и удовлетворява съ него най-належащи, най-крепящи нужди на българското стопанство. (Рѣкоплѣскания)

**Председателстващъ Г. Марковъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Петко Стояновъ.

**Петко Стояновъ:** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ на г. министра на финанситѣ има нѣколко страни, които азъ искамъ накрай да за-сегна. На първо мѣсто трѣбва да отбележа, въ връзка и съ обясненията, които той току-що даде, а така сѣщо и съ обясненията, които бѣха дадени днесъ въ бюджетарната комисиия, че е явно едно: законопроектътъ е непълненъ, той има празноти, които, ако се оставятъ, могатъ да откритъ опасности за отгичаване положението на съкровището.

Тази ревность, която току-що прояви г. министърътъ на финанситѣ въ своитѣ обяснения тукъ предъ насъ, трѣбва да ни бѣде указание, че сдѣлката, която се разглежда днесъ, така, както е турена въ законопроекта, не е била такава преди известно време, когато сѣ е привършили преговоритѣ, и се е открила нуждата за попълването съ писма на сключения вече договоръ. Следователно, било е уговорено едно и се е разбирало друго. И понеже, както казахъ, азъ намирамъ, че има непълноти въ законопроекта, страхъ ме е, че ще се дойде до едно,

второ и трето измѣнение — практика, която не може да бѣде освенъ опасна за съкровището. Защото онзи, който предварително не е уговорилъ всичко и който трѣбва да бѣде поставенъ при положението да се справя съ свършенитѣ факти, е слабата страна, колкото той иначе да си въобразява, че представлява нѣщо.

Отъ друга страна, обаче, азъ трѣбва да изтъкна моето пълно съгласие, както съ г. министра на финанситѣ, така и съ г. министра на желѣзницитѣ, че нуждитѣ на желѣзницитѣ, безспорно, сѣт налице. Нашата желѣзнопътна мрежа, такава, каквато тя е сега, е далечъ отъ онова, което изискватъ нашитѣ стопански интереси, нашата география и ако щете, нашето политическо и стратегическо положение.

Нашата желѣзнопътна мрежа е строена имперично. Единъ планъ, постепенно осъществяванъ съ насочване поне на главнитѣ магистрали къмъ съответнитѣ дебушета или къмъ съответнитѣ центрове, мѣчно можемъ да откриемъ, въпрѣки многократнитѣ обсъждания на желѣзнопътнитѣ въпроси въ миналото, особено когато сѣт изключванъ заемнитѣ сдѣлки за постройка на желѣзници, и въпрѣки обсъждането на тия въпроси много пѣти, когато сѣт гласувани бюджетитѣ. Трѣбва да признаемъ, че нашата желѣзнопътна мрежа страда отъ липса на една вътрешна, органическа цѣлостъ. Това показва, че предъ г. министра на финанситѣ, предъ г. министра на желѣзницитѣ, предъ българската държава, безъ съмнение, стоятъ задачи за решение.

Нека само едно да кажа. Ако е вѣрно, че бъдещата главна магистрала ще бѣде подбалканската линия, която съ едно развитието къмъ Синделъ ще отиде до Варна, и че къмъ нея ще трѣбва да се групиратъ всички други линии, че евентуално второстепеннитѣ и третостепеннитѣ линии ще бѣдатъ суспендирани, премахнати, като бѣдатъ замѣстени отъ автомобилното съобщение; ако това се рисува днесъ въ разбиранята и концепцитѣ на нашитѣ техници и икономисти, това показва, че действително ние сме предъ едни реални, безспорни, неизпълнени задачи. Но азъ ще прибавя нѣщо повече — искамъ да кажа това, за да не споримъ по безспорното — че при новитѣ политически и социални условия, при наше положение на Балканитѣ като стопанска единица, което се е промѣнило и ще се промѣнява, първиятъ видъ отъ мѣроприятия, които държавата е длѣжна да предприема, това е построяването на желѣзницитѣ. Потрѣбни сѣт срѣдства за видоизмѣняването и усъвършенствуването на нашата желѣзнопътна мрежа и на подвижния ѝ паркъ. Не трѣбва да се невиджа това, което е длѣженъ всѣки да види. Тая година не можахме да обслужимъ нашия износъ не само поради стеклитѣ се политически обстоятелства и видоизмѣняването се международно положение, но и поради липсата на вагони и локомотиви, главно на вагони. Не зная дали ще бѣда правъ — може би г. министърътъ на желѣзницитѣ ще ме опровергае — но мене ми се ще да мисля, възъ основа на това, което ми е известно и доколкото разбирамъ отъ желѣзници — едно време две години служихъ и азъ въ желѣзницитѣ — че нашиятъ износъ днесъ става все повече, така да се каже, деликатенъ и обемъ и заради това нѣкогашното разбиране, че въ вагонитѣ трѣбва да се товари колкото е възможно повече, вече не може да се приеме. Потрѣбни сѣт повече вагони. Днесъ нуждата отъ увеличаване на подвижния материалъ, на вагонитѣ, е много по-голяма и върви успоредно съ увеличение количеството на превозванитѣ стоки.

Това прибавямъ заради туй, защото азъ смѣтамъ, че липсата на вагони прѣчи на износа. Единъ нашъ вагонъ, излѣзълъ въ чужбина, единъ месецъ е вънъ отъ възможността на нашата администрация да разполага съ него за нуждитѣ на сѣщия износъ. Неснабдяването на населението своевременно съ вѣглища, което тази година е фактъ, се длѣжи сѣщо на острата вагонна криза. Вагони сѣт потрѣбни. Недостатѣчни сѣт тѣзи, които имаме. Ами погледнете, г-да — да не кажа голѣма приказка — на мизерията на вагонитѣ, съ които пѣтуватъ гражданитѣ, изключая вагонитѣ отъ най-новитѣ доставки, за да се убедите, че не само сточниятъ превозъ, но и персоналниятъ превозъ страда.

Що се отнася до машинитѣ, ние, г-да, имаме по нашитѣ желѣзници класическа липса на бързина. У насъ времето е още много евтино. Когато времето въ цѣлия свѣтъ стана толкова скъпо, у насъ времето е още много евтино — ние пѣтуваме така, както сѣт пѣтували културнитѣ хора преди 25 години. Това иска промѣна, а това значи необходимостъ отъ кредитъ.

Трѣбва, обаче, да прибавя, че кризата въ наше желѣзнопътна дѣло се изостри до голѣма степенъ поради засилването на каминонния и автомобилния превозъ. Про-

блемата е вече разрешена въ много страни. Тя трябва да бъде разрешена и у нас. Има едно ужасно пакостно законодателство по чл. 47 от конституцията, което ние одобрихме тук, но което трябва да бъде ревизирано. И аз чакам въ това отношение инициативата на г. министра на железниците. Стига сте били въ толкова трогателно съгласие помежду си. Министерството на обществените сгради няма нищо общо със камионния и автомобилния превоз. Той е интегрална частъ отъ превоза по железниците и трябва да бъде тамъ прибранъ. Каква е тая работа, която виждаме днесъ: железниците да се конкурентиратъ систематически отъ автомобилните рейсове, които Министерството на обществените сгради устройва? Превозътъ на стоки, съ полъма стойностъ, заемачи малко място и малко тежачи, става съ камиони. Прибавямъ къмъ това, че камионите, вносътъ на които се страшно много насърчава, чрезъ една ултра интензивна експлоатация се изхабяватъ много бързо и илюзия е — г. министърътъ на финансите трябва да знае това много добре, а пъкъ г. министърътъ на войната трябва да си вземе бележка — да се предполага, че тия раздрънкани камиони и автомобили, внасянето на които се насърчава и които частната инициатива експлоатира по интензивенъ начинъ, ще могатъ някога да допринесатъ нещо съществено за народната отбрана. Ние трябва да разрешимъ проблемата така, че конкуренцията между двата превоза да изчезне. Никъде, въ никоя страна този въпросъ не е оставенъ неразрешенъ. Той трябва да бъде разрешенъ и у насъ. Защо? Покрай всичко друго, още и заради туй, защото частниятъ предприемач-превозвачъ съ камиони и автомобили не плаща нито трошъ за издръжката на пътя — ние всички я плащаме — и това, което той печели, е негова лична печалба. И ако азъ изнасямъ тия неща, то е защото искамъ да мотивирамъ лично за себе си — увърненъ съмъ, че и никой няма да я отрече — тая витална необходимостъ, която става всеки денъ все по-голяма, отъ разрешението на тоя въпросъ.

Кредити сж необходими, но тукъ въпросътъ не е само за кредитите, г-да! Тукъ въпросътъ е за системата. Вие ще видите въ законопроекта, който следва, че се искатъ 400 милиона лева за постройка на железници. Кой ги иска? Искатъ ги министърътъ на обществените сгради. Какво ще строи той? Железници! Какви железници? — Железници, за които г. министърътъ на железниците въ своя докладъ, по случай 20-годишнината отъ царуването на Н. В. Царя, е писалъ да не се построяватъ. Разногласие! Разномислие! Нямаме пари за това, г-да! Нямаме и време за това. Тукъ се иска система. Азъ плидирамъ, щото г. министърътъ на железниците, ако не може другоиче, съ рискъ да излъже отъ кабинета — това, *entre parenthèse* казано, е опасно да се приказва, но той е длъженъ да го направи — трябва да прибере въ своето ведомство всички интегрални неговни части, а не да оставя чужди хора да си играятъ съ тяхъ и да си правятъ реклама. Тогава ние ще имаме система.

Ако прочетете мотивите къмъ законопроекта, ще видите, че тѣ сж стереотипни — такива, каквито сж били и порано — повтаря се все едно и също. Стига толкова! Ние имаме нужда отъ планъ, ние имаме нужда отъ система.

**Д. Търкалановъ:** Отъ ограничение.

**Петко Стояновъ:** Когато ще има планъ и система, тогава ще има икономии. Когато има разногласие, тогава има излишни разходи, тогава се надпреварватъ различни учреждения и става разпиряване на срѣдства. Ние срѣдства нямаме. Нужди имаме — срѣдства нямаме и заради това трябва да бъдемъ колкото можемъ максимално икономни.

Ето защо, г. г. народни представители, трябва да се прижикимъ и за подобряването на сегашните, и за построяването на новите железници, и за снабдяването имъ съ новъ подвиженъ материалъ, и за подобряването на съществуващия такъв. Това сж нужди, които никой не може да отрече. И азъ вземамъ върху себе си смѣлостта да заявя — и никой отъ г. г. министрите не може да го отрече — че това сж нужди, които трябва да се задоволяватъ съ редовния бюджетъ. Какво искате? Искате да доставите вагони, искате да доставите стрелки, искате да доставите моториси. Всичко това хубаво. Ако това сж нужди извънредни, дошли отведнажъ и неочаквано, тогава бихте били прави да искате да ви се дадатъ извънредни кредити. Но когато това сж нормални нужди и вие искате за тяхъ извънредни кредити, това показва само едно, г. министре на финансите — че Вашиятъ бюджетъ е непълнен, за да бъде малък, а подиръ това идватъ съ тия кредити да го попълните. Липсва смѣтка, за да се види какво ще струва всичко това.

**Д. Търкалановъ:** Няма въ предвидъ възможностите на българските данъкоплатци.

**Министъръ К. Гуневъ:** Нали бюджетътъ на железниците е отдѣленъ, съ собствени приходи? Не го правятъ нито по-малък, нито по-голямъ.

**Д. Търкалановъ:** Но нали трябва да се гълта?

**Петко Стояновъ:** Г. г. народни представители! Ето, виждате, това е тактиката отъ оня денъ на г. министра на финансите. Той все бърза да си омие ръцете: „Азъ не съмъ искалъ, азъ не знаа, мене ме поставиха предъ свършенъ фактъ“. Това не е тактика, г. министре, това не е правилно. Защо? Защото вие, г. министъръ Гуневъ, вземате всичките пари на железниците и имъ давате само това, което по бюджета имъ определите. Ако тѣ сж автономни, оставете имъ всичките пари на тяхъ, да видите какво ще направятъ. Вие не правите това. Вие имъ вземате всичките приходи въ държавното съкровище.

**Министъръ К. Гуневъ:** Всичките приходи на железниците минаватъ по отдѣлна смѣтка, по смѣтка 7-а, която няма нищо общо съ смѣтката на държавата. Така че не вземамъ всичките приходи на железниците.

**Петко Стояновъ:** Азъ говоря за постъпленията, азъ говоря за парите, не говоря за смѣтката.

**Министъръ К. Гуневъ:** Тѣхните приходи сж обособени. Азъ съжалявамъ, че не знаете това вие!

**Петко Стояновъ:** Вие сте голѣмъ софистъ. Вие искате съ софистика да я направите тая работа. Не, не! Железниците, по силата на своята автономия, не разполагатъ съ всичките приходи, които тѣ иматъ. Вие ги вземате, а имъ давате това, което имъ определите по бюджета.

**Министъръ К. Гуневъ:** Това е груба грѣшка.

**Петко Стояновъ:** Това е фактическото положение. Понеже вие ме апострофирате и искате да си умие ръцете, както правите това често пъти, искамъ да Ви кажа, че това не е маниеръ, че това не е методъ. Вие сте господар на бюджета, вие сте господар на съкровището и вие сте бранител на материалните интереси на държавата. За стотинката вие отговаряте, и за милионите пакъ вие отговаряте, който и да ги иска, както и да ги иска и когато и да ги иска.

Сега, г. г. народни представители, ние сме поставени предъ едно фактическо положение. Въпреки това, че при днешното положение другиче трябва да се действува, можемъ ли да откажемъ кредити на Дирекцията на железниците? На този въпросъ азъ ще отговоря отрицателно: ние не можемъ да откажемъ тия кредити. Има мотиви, които не се пишатъ и които всеки единъ трябва да разбере, следъ сношната наша манифестация тукъ. И заради това да не си правимъ илюзии, че ние можемъ да откажемъ тия кредити. Азъ мога да кажа само едно нещо: толкова ли сж бързи тѣзи доставки, че тѣ трябва да бъдатъ извършени по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, че нормалната метода, която законодателството е установило за извършване на доставки, трябва да бъде пренебрегната, да бъде възприета тая метода, която г. Гуневъ установи за компенсационните срѣзки по чл. 120а? Азъ отговарямъ отрицателно — не. Кое е основанието ми? Основанието ми е това. Дайте си плана, г-да! Тукъ сж българи, това е Народно събрание, което вчера ви даде такава манифестация, каквато няма въ политическата история на България. Дайте си плана: първата година ще доставите за 200 милиона лева, втората година — за 300 милиона, третата — за 500 милиона, всичко единъ милиардъ. Както изисква елементарното правило на икономията, дайте плана, по който ще се извършатъ тия доставки.

**Д. Търкалановъ:** Съ тоя милиардъ ще се разпореждатъ 15—20 чиновници. Тѣ ще начертаятъ програмата, ще доставятъ материалите и ще се свърши.

**Петко Стояновъ:** Да не би да ме упрѣкне някой, да не би да каже: ама вие игнорирате обстоятелството, че ни се даватъ кредити, следователно, ние сме длъжни да ги използваме по тоя начинъ, по който тѣ ни се даватъ. Ако такава едно възражение ми се направи, действително, азъ ще бъда малко затрудненъ въ своя отговоръ. Обаче, г. г. народни представители, азъ искамъ да влѣза въ положението на господата, които управляватъ, и въ голѣма

степен да не се съгласа с много от ония господа, от които едни повече упръкваша, а други декламираха тук и правеха манифестации на безогледно съгласие и безусловно вдигане на ръка. Струва ми се, че тия два метода не са удобни в този момент. Азъ искам да обърна вашето внимание на чисто финансовата страна на въпроса. Намъ ни се дават кредити. Както обясни г. министърът, кредитите са французки. Е добре, това значи, че за задоволяване нуждите на българската държава, по едни или други съображения, идат и нови оферанти, идат французите, които имат много пари и които досега ни пренебрегваха. По този повод азъ трябва да кажа, че за мене това явление е твърде симпатично и азъ съм много доволен, когато кредитоспособността на нашата държава расте, независимо от това кой и какъ я управлява. Намъ ни се оферират кредити. Азъ считам, че това е полезно. Това показва, че макар да нъмаме пари, макар да не сме богати да плащаме на старите дългове погашенията — па не плащаме и всичките лихви — все пакъ представляваме единъ обект, който не е за пренебрегване. И азъ съм готов в това отношение да поздравя правителството с успех. Още по-хубаво ще бъде, ако такива кредити ни се оферират и от други страни, и ако те се оферират не с лихва 6%, ами с 5%, с 4%, както се предлагат на други държави. Това показва, че ние все повече и повече се еманципираме, се освобождаваме от това стъснение, въ което се намирахме досега. И заради туй азъ бих молил тия, които ще говорят, да бъдат внимателни. Това не ми влиза в работата, азъ нъмам право да давамъ тоя съвет, но струва ми се, че Народното събрание ще постъпи правилно, ако по тоя пунктъ бъде извънредно внимателно и отдаде заслуженото на всеки единъ, който ни се е притекъл на помощ.

Какво, всъщност, ни предлага г. министърът на финансите? Г-нъ министърът на финансите ни предлага с едно законопроектче от четири члена: първо, сключването на заемъ, второ, разходването на получените суми от тоя заемъ и, трето, да санкционираме условията, по които заемътъ постепенно ще бъде погасяванъ.

Г. г. народни представители! Отъ тукъ се започват и разгласията между мене и почитаемия г. министър на финансите. Споредъ чл. 123 отъ конституцията: „Нито единъ заемъ не може да се направи безъ съгласието на Народното събрание“.

Д. Търкалановъ: Г-нъ министърът на финансите се смъе.

Петко Стояновъ: Че г. министърът на финансите може да се смъе, това е негова работа, ако щете, най-после . . .

Министъръ К. Гуневъ: Съ най-големо внимание Ви слушамъ, г. Стояновъ.

Петко Стояновъ: Азъ не видяхъ; той (Сочи Д. Търкалановъ) каза — извинявамъ се. Азъ съмъ увърненъ, че г. министърът на финансите нъма да се смъе, защото той знае . . .

Н. Стамболиевъ: Ако прочете в. „Днесъ“ отъ днешна дата . . .

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля, г. Стамболиевъ!

Н. Стамболиевъ: . . . въ който се говори за 550-милионния кредит по Министерството на обществените сгради, ще видите въ заключителната частъ съ тлъсти букви отбелязано, че това, което правителството е създало чрезъ тия законопроекти за кредити, е много повече отъ това, което е направило Народното събрание. Отъ това явствува, че онова, което се говори въ Народното събрание, нищо не струва предъ ония законопроекти, които ви говорятъ за дейността на правителството. Алюзията е, че Парламентътъ не работи, следователно, е излишенъ, при тая дейност на правителството. Това искахъ да кажа.

Петко Стояновъ: Моля Ви се, публична тайна е — нека да извинява г. Гуневъ — нъма защо да четемъ в. „Днесъ“ и отъ него да правимъ заключение, че г. Гуневъ е заявявалъ и заявява на всеуслишание, че той не признава и не желае да работи съ българския Парламентъ.

Председателстващъ Г. Марковъ: Какво казахте?

Петко Стояновъ: Че г. Гуневъ е заявявалъ и заявява, че не желае и не може да работи съ Парламентъ. Това е публична тайна. (Оживление)

Председателстващъ Г. Марковъ: Г-нъ Гуневъ не е проявилъ такова отрицание къмъ Парламента.

Петко Стояновъ: Той не го опроверга. Публична тайна е това.

Министъръ К. Гуневъ: Никога не съмъ се готвилъ за Парламентъ и не съмъ за Парламентъ — това съмъ казалъ. (Глъчка)

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни)

Д-ръ Б. Даскаловъ: Какво търси тогава той тукъ? За друго място е той! Кое го задържа тукъ?

Председателстващъ Г. Марковъ: Моля Ви се, г. Даскаловъ!

Петко Стояновъ: Г. г. народни представители! За да бъде сключенъ единъ заемъ, потрѣбно е за това да има изрично съгласие на Народното събрание. На г. Гуневъ това е много добре известно, не само отъ текста на чл. 123 отъ конституцията, но и отъ юриспруденцията на всичките държавни съдилища у насъ, . . .

Д. Търкалановъ: И защото е голѣмъ юристъ.

Петко Стояновъ: . . . въ изработването на която юриспруденция и той, както съмъ го казвалъ толкова пъти, повтарямъ го и днесъ, е вземалъ деятелно участие.

Г-нъ Гуневъ може само да възрази: да, но чл. 1, въ втората си алинея, не е нищо друго, освенъ искане съгласието на Парламента за сключването на заема. Азъ трябва да отговоря на г. Гуневъ, че ако той тъй мисли да заобиколи чл. 123 отъ конституцията, той действува противоконституционно и противозаконно.

Г. Василевъ: И търси затвора.

Петко Стояновъ: И търси затвора. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ лѣво)

Г. Василевъ: Точно така е.

Петко Стояновъ: Затова защото сключването на единъ заемъ означава опредѣлянето на неговата сума, опредѣлянето на контрагента, опредѣлянето на разносикътъ по тоя заемъ и опредѣлянето на начинитъ за извършване на службата по тоя заемъ. Г-нъ министърът на финансите каза одева въ своите обяснения: „До едикогаси лихвата ще бъде 6%, а оттамъ нататъкъ ще бъде 5 1/2%“. Азъ не казвамъ, че това е залъгалка, г. г. народни представители, но, въ всеки случай, азъ искамъ да зная къде са установени дефинитивните ангажменти по тоя заемъ, кои именно дефинитивни ангажменти са единствено мѣродавни за размѣра на задълженията и характера на задълженията, които чрезъ заема се поематъ. Ако г. министърът на финансите иска съ схоластика да се занимава и иска да ни възрази: „Кредити — това не е заемъ“, азъ ще му отговоря веднага: всѣко задължение, за което не е предвиденъ кредитъ въ бюджета, е заемъ. Дали ще бъде за една година или за 15, или за 20, нъма никакво значение; то е задължение за бъдеще време, а всѣко задължение за бъдеще време не означава нищо друго, освенъ поемане на тежестъ за смѣтка на нѣщо, което не е въ интегралното съдържание на действащия бюджетъ.

Самиятъ фактъ, че г. министърът на финансите предвижда въ 12 бюджетни упражнения, отъ 1942-та година до 1954 г., изплащането на погашението и лихвѣтъ, показва, че задълженията на държавното съкровище са предвидени. Но къде са задълженията на контрагента, кой е контрагентътъ? Кога ние можемъ да деонсираме неправилно изпълнявания договоръ? Когато контрагентътъ не може да устои на своите договорни задължения, какъ ние ще се дебарасираме и можемъ ли да се дебарасираме отъ нашитъ задължения? Къде сте защитили Вие, г. министри на финансите, държавното съкровище, къде са защитени правата на българските данкоплатци? Какво правите Вие, съ какво се занимавате Вие и кого залъгвате? Вие сте длъжни да се явите тукъ съ единъ нормаленъ законъ, за да ни посочите, кой е срещу насъ, кой е срещу съкровището. Азъ уважавамъ и французина, уважавамъ и нѣмеца, и англичанина, и Ви поздравихъ, но дайте ми да го видя кой е той. Ако той ще действува чрезъ единъ посредникъ — за когото се каза отъ тая трибуна, че той може да изнудва доставчика — да сме сигурни, че той утре нъма да изнудва българското правителство и България и че нъма да изнася на позоръ бъл-

гарската държава, че се е съгласила с някакви условия, които не отговарят нито на морала, нито на нейната кредитоспособност? Защо криете всичко това? И ако Вие не криете нищо, защо не кажете какво сте уговорили? Как можете да ни изправите пред една заемна сдѣлка, без да ни поставите на ясно, сь кого, при какви условия и при какви права и задължения тя е сключена? При всѣки единъ договоръ за заемъ има предвидено едно право: следъ изтичането на 4—5 години — това бѣше досега, когато ние бѣхме една държава, на която никой не обръщаше внимание — отъ сключването на заема, бѣлгарското правителство има право да конвертира заема. Какво значи конвертиране? Да се облекчишъ отъ едни задължения, които си поелъ. Тукъ има предвидена лихва 6%! Къде има тая варварска лихва на държавни заеми, г. министре? Когато капиталътъ бѣше извънредно скѣпъ, когато го нѣмаше, когато плащаме комисиони, когато имаме цесионенъ курсъ и се правѣше маршандажъ, като се криеха различни разноси, подъ една и друга форма, пакъ имаме лихва 6—7%. А днесъ капиталътъ бѣга отъ социалнитѣ реформи на голѣмитѣ държави, капиталътъ днесъ търси да се крие, защото тамъ му турятъ вече задължения: той трѣбва да бѣде евтинъ, той трѣбва да не спекулира, той трѣбва да влѣзе въ производството, да повдигне бита на работника. Като го натискатъ тамъ, той търси Персия, търси Авганистанъ, минава презъ България и понѣкога се спира и въ България. (Ржкоплѣскания) Вие ли ще дадете приютъ на тоя капиталъ? (Ржкоплѣскания) Вие не може да му дадете приютъ! Вие не може да изложите България!

Заклучението ми по тоя въпросъ е следното. Ако ние имаме работа съ единъ заемъ — а ние имаме работа съ единъ заемъ — ние трѣбва да имаме единъ редовенъ законъ за сключването на тоя заемъ. Да кажемъ, че не е опредѣлена сумата, че не е опредѣлено дали наведнажъ ще ни бѣде даденъ, или на части въ нѣколко години, това не значи нищо. Ние сме имали, г. министре, едно време опционни заеми, дѣто бѣхме на произвола на г. кредитора, и пакъ не пропадна България, пакъ имаме права, пакъ имаме договори...

**Нѣкой отъ нар. представители:** Заемътъ отъ 1892 г.

**Петко Стояновъ:** Да, заемътъ отъ 1892 г. — Заради това ще трѣбва единъ специаленъ законъ за този заемъ. По духа на чл. 123 отъ конституцията, Вие сте длъжни да ни сезирате съ специаленъ законъ и да получите отъ насъ по този законъ специални кредити. Съ това Вие ще издигнете своя собственъ престижъ и престижа на България, защото, заедно съ Васъ, въ уговарянето на заема ще участвува цѣлиятъ народъ, който ще го плаща. Ако Вие ни възразявате: „Ама това е и законътъ за заема“, тогава азъ ще Ви кажа, че това, което сте предвидѣли въ закона, е съвършено недостатъчно, и Вие ще трѣбва да попълните закона съ всичко онова, което съставя корпусътъ на условията и естеството на една заемна сдѣлка.

Вторъ единъ въпросъ, на който искамъ да спра вашето внимание, г. г. народни представители. Извинявамъ се, че се удължи говоренето ми съ тия пререкания, които станаха тукъ, защото азъ искахъ да говоря малко. Това, което съставлява, споредъ менъ, органически недостатъкъ на законопроекта и на сдѣлката, то е, че нѣма гаранции, че ще купимъ отъ тамъ, дѣто е най-евтино, и отъ тамъ, дѣто е най-добро. Вие си спомняте много добре, че още отъ миналата извънредна сесия тукъ има единъ новъ духъ, който, слава Богу, нѣма защо да го култивираме чрезъ цензура, а трѣбва да го култивираме съ съзнание, съ достоинство и съ поемане на отговорности. Този новъ духъ се прояви въ това, че когато се гласуваше законопроекътъ за купуване параходи по Дунава, ние ви казахме: купете най-съвършеното, ако и да е най-скѣпо; не правете дребни икономии, а купете нѣщо, съ което действително, при всички обстоятелства, ще можемъ да си служимъ. Ние стоимъ и днесъ на сѣщата база: да купите най-съвършеното, най-хубавото, но ни гарантирайте, че при условията, при които ще го купите, то е най-евтиното. Къде сѣ тия гаранции? Че Вие, г. министре, ни казахте — а ние го знаемъ и отъ пресата — че имаше посрѣдници въ даването на кредититѣ; контролори не — опекуни. Отстранили ли сте ги Вие? Вие казвате, че сте ги отстранили, Вие казвате, че Ви дали писмо, което е интегрална частъ на договора. Дайте да ги видимъ тѣзи работи, г. министре. Това тайна сдѣлка било! Ами вие знаете чл. 17 отъ конституцията, който ви казва, че даже когато сключите политически договори, тѣ трѣбва да бждатъ съобщени на Народното събрание, щомъ интересътъ на страната допущатъ това. Дайте ни първоначалния текстъ на

договора съ банкитѣ, дайте ни това писмо, за което казахте. Докато не ни ги дадете, ние нѣма да Ви одобримъ сдѣлката. Вие криете отъ насъ. Може да сте добросъвъстенъ — не казвамъ, че не сте добросъвъстенъ — но даже и когато сте добросъвъстенъ, Вие действувате антиконституционно и противозаконно. (Ржкоплѣскания)

Да ви кажа, г-да, отъ какво се боя. Боя се отъ единъ картелъ на доставчици, които, като ще иматъ свободата да получаватъ и сконтиратъ наши съкровищни бонове, ще ни наложатъ едни високи цени. Имате ли свободата да избѣгнете една такава евентуалностъ? Дайте ни гаранция за това, г. министре. Докато Вие не ни увѣрите — азъ съмъ увѣренъ, че и господата отъ тукъ (Сочи въ дѣсно) сѣ на сѣщото мнение, защото и тѣ сѣ добри бѣлгари — докато Вие не ни увѣрите, че нѣма да бждемъ поставени утре предъ единъ картелъ на доставчици, които по едни или други, дипломатически, търговски или не знамъ какви си, начини ще ни диктуватъ ценитѣ, ще ни диктуватъ условията, дотогава Вие не може да получите този кредитъ. Даже, ако хората отъ тамъ (Сочи въ дѣсно) вдигнатъ рѣка, ще знаете, че го правятъ съ свито сърдце. Ние ще бждемъ и трѣбва да бждемъ честни платци. Веднажъ дадено, ще бжде платено. Ще бжде дадено това, което трѣбва да се вземе, и ще бжде платено така, както подобава на честни хора, а не да бждемъ обърнати въ една колония, на която може да се диктува, която може да се експлоатира.

Г-нъ министърътъ на финанситѣ много добре ме разбира и всички вие много добре ме разбирате.

Г-да! Мене ми се ще да мисля, доколкото мога да вниквамъ въ работитѣ, че съ досегашния начинъ на сключване заемни сдѣлки — пари искате, даваме ви пари, пѣкъ вървете където щете да купувате — вече се е приключило. Епохата на такива заеми е минала. Сега хората даватъ пари срещу ангажментъ да ви продадатъ калпавото, или пѣкъ да продадатъ онова, което е хубаво, ама да ви го продадатъ на такива цени, по които не могатъ да сънуватъ, че могатъ у себе си да го продадатъ; и, най-после — да ти го продадатъ при такива условия, че ти никой другъ пътъ да не можешъ отъ другаде да купишъ нѣщо. Азъ искамъ да знамъ, като скромнъ бѣлгарски гражданинъ, ние сме ли гарантирани въ това отношение? Като встъпваме въ тая епоха на кредити — значи ние по този начинъ ще се финансираме по-нататъкъ — дайте да не създадемъ прецедентъ, г-да, че ние сме Камерунъ. Дайте да създадемъ прецедентъ, че ние сме една честна, жизнеспособна страна, която действително е бедна, но която разполага съ такава жизнена енергия и трудоспособност, че може да устои и на най-голѣмитѣ инквизиторски начини на плащане. Но дайте ни за това гаранция, г. министре. Докато Вие не ни дадете гаранция, одобрение на този законопроектъ нѣма да получите отъ насъ.

Спирамъ се на последния въпросъ, на който искамъ да обърна вашето внимание. Г-да! Г-нъ министърътъ процедира неправилно. Той казва въ чл. 2, че всички доставки по чл. 1 ще се извършватъ по реда на чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Това, което се каза отъ г-дата, които излѣзоха на тая трибуна, на което и азъ искамъ да обърна вниманието, то е, че г. министърътъ процедира неправилно. Чл. 120а говори за компенсационни и други сдѣлки. Следователно, обектътъ на чл. 120а не може да бжде никой другъ освенъ сдѣлки отъ този характеръ, при които има компенсация, т. е. дѣто ние да правимъ износъ и дѣто срещу този износъ въ натура — въ основата има натура — да има плащане. Текстътъ на чл. 120а — г. Гуневъ го е внесълъ, той е негово дѣло — за такъвъ обектъ, за такива сдѣлки не се отнася. Азъ съмъ убеденъ, г. г. народни представители, че г. Гуневъ, който е единъ финъ юристъ, той много добре разбира работата и нѣма да отрече правотата на моята бележка. И затова чл. 120а тукъ нѣма приложение, той не може да бжде приложенъ, той е специаленъ членъ за изключителни случаи, само за компенсации въ натура. Въ никакви други случаи той не може да бжде прилаганъ. Вземете си бележка, г. Гуневъ. Вие ще получите болшинство, макаръ че бихъ желалъ да не получите, защото създавате опасенъ прецедентъ за България. Но вникнете въ чл. 120а, който Вие сте внесли въ 1936 г. въ връзка съ компенсационнитѣ сдѣлки. Той бѣше за онова време. Вие искате и тамъ, където има плащания периодични, постоянни, да приложите чл. 120а, който ad hoc само може да приложите. Но това не е най-голѣмото мое възмущение. Г-нъ министърътъ на финанситѣ въ чл. 2, алинея втора, казва, че комисията по чл. 120а опредѣля кои доставки могатъ да се извършватъ и понѣкои отъ обикновенитѣ начини, предвидени въ закона за бюджета, отчетността и предприятията, и чрезъ комиситѣ, предвидени въ сѣщия законъ. Коя е комисията, която е предвидена по чл. 120а? Моля ви се, направете една справка

въ текста на чл. 120а. Министерският съвет може да нареди отдаването и изпълнението на доставки и работи чрез една комисия, която се състои от тия и ня членове, следователно, Министерският съвет, който носи материална и политическа отговорност предъ народа и Народното събрание, е пълномощникъ по чл. 120а. А чл. 2 отъ закона, който сега се разглежда, казва, че тази комисия ще определя кои доставки ще се извършатъ по чл. 120а и кои чрезъ търгъ. Че вие суспендирате цѣлия законъ за бюджета, отчетността и предприятията, г. министре. На какво основание вие можете да правите това нѣщо? Следователно, при всички кредити, които възлизатъ на 6 и половина милиарда лева, ще разпорежда една комисия, състояща се отъ касационенъ сѣдия, председателя на смѣтна палата, двама специалисти и единъ отчетникъ. Тѣ ще определятъ кои доставки да се извършатъ чрезъ търгъ и кои по чл. 120а. Какъ е възможно? Че вие суспендирате цѣлия Парламентъ, вие суспендирате конституцията, вие суспендирате себе си и Министерския съветъ, като давате всичко въ рѣшетъ на тая комисия. Азъ мисля, че това е толкова чудовищно, толкова непонятно, че е невъзможно да бѣде абсорбирано отъ който и да било, който има елементарно понятие за правото. Азъ не искамъ нѣщо повече да кажа, но мене ми се струва, г. г. народни представители, че постановлението на чл. 2 и постановлението въ чл. 1 сѣ отъ такова голѣмо значение, че азъ не мога да допусна, че ще се намѣри народенъ представителъ, който ще ги гласува. Мене ми се ще да въврамъ, че и Министерскиятъ съветъ не е вникналъ въ тая работа.

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** (Звъни) Г-нъ Стояновъ! Времето Ви изтече.

**Петко Стояновъ:** Свършвамъ. — Г-нъ Гуневъ е юристъ, гой е честенъ човѣкъ и ще дойде тукъ и ще каже, право ли е това или не е право. И понеже това не е право, той ще трѣбва да оттегли своя законопроектъ.

Г. г. народни представители! Нуждитъ на нашитѣ желѣзници сѣ безусловно голѣми. Много отъ тѣхъ сѣ отъ такъвъ характеръ, че тѣ трѣбва да бѣдатъ удовлетворени частъ по-скоро. Кредититѣ, които ни даватъ чужденцитѣ, трѣбва да посрещнемъ съ благодарностъ, признателностъ и съ достоинство, но правата и задълженията на българското сѣкровище и отговорноститъ на министритѣ трѣбва да бѣдатъ установени. Никому повече права отъ ония, които му сѣ дадени отъ законитѣ. Не може да разпореждатъ петъ души чиновници съ 6 милиарда лева. Отговорността на тѣзи лица е много малка, за да може едно такова огромно бремъ да бѣде понесено отъ тѣхъ.

Безъ да бѣде поднесено на народното представителство за одобрение това, което представлява отъ себе си ангажментъ за държавното сѣкровище, безъ да има единъ нормаленъ, цѣлостенъ законъ за заемитѣ, които се правятъ въ видъ на кредити, безъ да има каквото и да е установление по какъвъ начинъ ние сме гарантирани отъ едностранната експлоатация на ония, които ще се конструиратъ предъ назначенитѣ комисии като доставчици, ние тоя кредитъ нѣма да ви гласуваме. (Рѣжоплъскания)

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** Давамъ петъ минути отидиъ.

(Следъ отидиъ)

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** (Звъни) Заседанието продължава. Има думата народниятъ представителъ г. Дончо Узуновъ.

**Д. Узуновъ:** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ако вчера народното представителство тѣй спонтанно одобри законопроекта за даване право на министра на войната да сключи единъ заемъ отъ 4 милиарда и 250 милиона лева, който заемъ ще отиде за народната отбрана, днесъ още повече то трѣбва да направи това, когато ни се предлага единъ законопроектъ за даване на министра на желѣзницитѣ единъ милиардъ лева, които ще отидатъ за стопанското възмогване на българската държава.

Въпросътъ е отъ огромно значение за нашата страна. Че е така, ще ми позволите да направя единъ малкъ прегледъ на миналото. Ако хвърлимъ единъ погледъ отъ 50 години насамъ, ние ще видимъ, че българскитѣ държавни желѣзници, като държавно мѣроприятие, сѣ развивали плавно, системно и сигурно. Особено презъ последнитѣ нѣколко години е твърде голѣмо значението на българскитѣ държавни желѣзници, които иматъ кръвообращателната служба въ държавния организъмъ. Известно е на всички ни, че българскитѣ държавни желѣзници преди всичко обслужватъ нашето народно стопанство. И ако

днесъ се внася този законопроектъ, то се внася затуй, защото българскитѣ държавни желѣзници въ сегашното си състояние не могатъ да обслужватъ голѣмитѣ нужди на нашето народно стопанство. Азъ искамъ да спрашамъ вниманието на следното: откакто България е свободна държава, едва тази година ѝ се удаде случай да регистрира единъ голѣмъ стопански резултатъ, какъвто бѣше нашиятъ износъ презъ настоящата износна кампания. Но поради комплицираното международно положение и благодарение на днешното състояние на българскитѣ държавни желѣзници, остана една частъ отъ народното производство въ нашата страна. Това се отрази твърде лошо върху интереситъ на българскитѣ производители и то ни подсказва по единъ несъмненъ начинъ, че много навремененъ е този законопроектъ на министра на финанситѣ, за да можемъ да засилимъ вагонния паркъ, да можемъ да купимъ нови вагони, нови локомотиви, да можемъ изобщо да създадемъ една здрава желѣзнопѣтна служба.

Азъ отъ това мѣсто трѣбва да заявя, че на мене единъ милиардъ лева ми се виждатъ твърде недостатъчни за задоволяване нуждитѣ на българскитѣ държавни желѣзници. Ще ми позволите да направя единъ анализъ, за да докажа това мое твърдение. Човѣкъ трѣбва да отиде за малко време у нашитѣ сѣседи или въ Европа, за да види колко желѣзнопѣтното дѣло тамъ е развито. Ако отидете въ нашата северна сѣседка, Ромѣния, тамъ ще видите всички видове влакове, като почнете отъ експреса, отъ влака фулжеръ, отъ рапида, отъ акцелерата, отъ обикновенитѣ пѣтнически влакове, за да стигнете до смѣсенитѣ влакове. Ако отидете въ Германия или въ Австрия, тамъ ще видите експресъ, шнелцугъ, персоненцугъ, докато стигнете до разни моториси, каквито вече има и въ България. Нѣма да приказвамъ за други страни. Това показва, че другитѣ държави, които сѣ отдали твърде много грижи за развитието на своето народно стопанство, сѣ обърнали твърде голѣмо внимание най-напредъ на желѣзницитѣ си, които разнасятъ по всички тѣхни краища и вънъ по свѣта благата, които се произвеждатъ въ тѣхъ.

Нека спомена и другъ единъ фактъ. На 14 септември т. г. българскиятъ селянинъ трѣбваше да бѣде докаранъ въ София, за да манестира своята нова идеология. Докато организаторитѣ на това тържество въ София го поканиха съ блѣскави думи да дойде въ столицата, на нѣкоя гари, по недостигъ на вагони, трѣбваше да натоварятъ селянитѣ да пѣтуватъ въ конски вагони. Това стана не защото имаше лоша воля, а защото нѣмаме достатъчно вагони. Това иде още веднажъ да изтъкне абсолютната необходимостъ да засилимъ парка на българскитѣ желѣзници, които, както казахъ преди малко, играятъ голѣма роля въ българския стопански животъ.

Г. г. народни представители! Ще ми позволите да направя една констатация — че правилно развитата търговия въ дадена страна се дължи, преди всичко, на добрата уредба на желѣзницитѣ. Това е абсолютно вѣрно. Ако утре ще хвърлимъ милиони за българското земедѣлие, кажете ми, какво ще правимъ съ производството, което ще добиемъ, ако нѣмаме уредени желѣзници? Ние гласувахме за българската войска четири милиарда и 250 милиона — абсолютно необходими за новитѣ въоръжения — но ние трѣбва да подобримъ и българскитѣ държавни желѣзници, и нашитѣ пѣтица, защото безъ тѣхъ българската войска не ще може да изпълни своя дълтъ въ даденъ моментъ.

Като разглеждахъ мотивитѣ на законопроекта и самия законопроектъ, и азъ, като всички народни представители, попаднахъ на чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Първоначално и азъ се чудѣхъ, какъ може г. министърътъ на финанситѣ, когато ще върши една такава крупна сдѣлка, да иска нашето съгласие да се ползува отъ чл. 120а на казания законъ, когато този членъ е абсолютно категориченъ и когато има налице чл. 225 отъ сѣщия законъ. Но следъ даденитѣ отъ г. министра на финанситѣ обяснения, всички съмнения сѣ разпрѣснати и азъ мисля, че по този въпросъ нѣма защо повече да се спори и че опасенията, които изказаха г. професоръ Стояновъ и г. Георги Петровъ, не сѣ налице.

Г. г. народни представители! Отъ нѣколко години насамъ желѣзнопѣтното дѣло у насъ е издигнато на своята висота. Това се дължи и на българскитѣ желѣзничари, които сѣ мобилизирани български граждани, които не сѣ въ казармата, но сѣ на поста си по локомотивитѣ или на спирачкитѣ на вагонитѣ. Къмъ тѣзи желѣзничари азъ си позволявамъ да отправя отъ тукъ приветъ. Всѣкому е известно какво разложение имаше въ миналото сѣрдъ желѣзнопѣтния персоналъ. Днесъ този персоналъ стои на своята висота и за въ бѣдеще желателно е, ако тукъ-тамъ има още бюрократизъмъ, той да бѣде коренно премахнатъ.

Г. г. народни представители! Щом като само въ продължение на няколко дни гласуваме около 6 милиарда лева разходи, ние ще трябва да помислим съ какво ще покрийм тези милиарди, кой ще понесе тези разходи. Много естествено, успоредно съ тези два законопроекта, абсолютно необходимо е да се внесат и други законопроекти, които ще подчертаят, че ние мислим за българския производител, за българския селянин...

Отъ лѣво: А-а-а!

**Д. Узуновъ:** ... който има най-голямо право да иска да знае какво ще плаща и какъ ще плаща.

Г. г. народни представители! Като одобрявамъ напълно внесенния законопроектъ, азъ пожелавамъ, щото отговорнитѣ фактори, които ще бъдатъ натоварени да разходватъ тези кредити, да бъдатъ твърде внимателни, за да могатъ да дадатъ на българската държава най-усъвършенствувани и най-годни машини и вагони. Нека ми бъде позволено да напомня, че некога сж били доставени първокласни и второкласни вагони, но като пътувате съ тяхъ отъ Русе до София, ще станете пишманъ — дрънкатъ като тенекета. Това показва, че когато сж били доставени тези вагони — азъ не зная презъ коя година сж били доставени — не сж били доставени съобразно поемнитѣ условия, нѣмало е компетентни хора да приематъ тези вагони.

Искамъ да кажа, като заключение: нека отговорнитѣ фактори бъдатъ осторожни. Тогава, когато се манипулира съ такива голѣми срѣдства, българскиятъ народъ ще иска да влѣзатъ въ нашата страна годни машини и съоръжения.

Намирамъ, че народното представителство ще изпълни, както вчера, дълга си, ако гласува съ аплодисменти предложения ни кредитъ отъ единъ милиардъ лева за Министерството на желѣзницитѣ. (Ръкоплѣскания)

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** Има думата народниятъ представителъ г. Стефанъ Стателовъ.

**С. Стателовъ:** (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ съмъ длъженъ да изявя своето доволство, че почитаемиятъ Министерски съветъ още въ първитѣ заседания на извънредната сесия ни сезира съ единъ сериозни мѣроприятия и законопроекти, които целятъ отъ една страна, народната отбрана, отъ друга страна — благоустройството на страната, а отъ трета страна — повдигане стопанското положение на народа.

Съ внесенния законопроектъ се иска да гласуваме единъ милиардъ лева за доставката на необходимитѣ съоръжения за нашето желѣзнопѣтно дѣло. Азъ смѣтамъ, че този законопроектъ е много своевремененъ и полезенъ. Въ мотивитѣ си министърътъ на финанситѣ ни чертае една тъжна картина за състоянието на нашето желѣзнопѣтно дѣло. Тамъ се излага, че нашиятъ желѣзнопѣтенъ инвентаръ е полуразрушенъ, че той не е възобновяванъ отъ години наредъ, че той е недостатъченъ. И по-нататъкъ се казва, че крайно време е той да бъде вече решително подновенъ, защото трафикътъ на хора и стоки въ страната въ последнитѣ години се е значително увеличилъ. Така, г. г. народни представители, отъ няколко години насамъ износната ни търговия на плодове се е значително увеличила. Докато презъ 1936 г. имаме износъ на плодове въ прѣсно и въ консервирано състояние отъ 43.720.000 кг. на обща стойностъ 352.000.000 л., презъ 1937 г. вече износътъ се увеличава на 64.160.000 кг., на обща стойностъ 381.000.000 л.; а презъ 1938 г. износътъ се увеличава вече на 105.620.000 кг., на обща стойностъ, до 23 октомврий тази година, 888.000.000 л. Докато презъ 1936 г. сме имали 8.600 вагони износъ, презъ 1937 г. ставатъ вече 11.000, а презъ 1938 г. — 21.000 вагони. Г. г. народни представители! Вие виждате какъвъ голѣмъ скокъ има между 1937 и 1938 години — има удвояване на нашия износъ. Единъ износъ отъ 21.000 вагони е обслужванъ съ единъ вагоненъ паркъ отъ 2.400 вагони, защото презъ тазгодишната износна кампания на гроздето специално, нашата желѣзнопѣтна администрация допустна да излизатъ отъ България максимумъ 2.400 вагона. Като имате предвидъ, че единъ натоваренъ вагонъ, заминалъ за чужбина, докато се върне, трябва да минатъ минимумъ 20 дни при нормални условия, явно е, че съ този вагоненъ паркъ абсолютно не можемъ да обслужваме нуждитѣ на българското народно стопанство.

Уважаеми г. г. народни представители! Какъвъ беше резултатътъ отъ този недостигъ на вагонния паркъ? Резултатътъ беше, че въ този моментъ въ България останаха неизнесени 2.000 вагона грозде „Болгаръ“ — „Афузъ-али“, което поради сланитѣ е повредено. Следователно, едно голѣмо количество отъ 10.000.000 кг. грозде, на обща стойностъ 84.000.000 л., остана у българския лозаръ.

Голѣми сж загубитѣ на народното стопанство вследствие липсата на вагони. Понеже не можеше своевременно да се изнесе гроздето, то презрѣваше. Знаяно е отъ всички васъ, че за да се изнесе единъ плодъ, той трябва да бъде обранъ полуузрѣлъ, за да може да издържи транспорта, който трае 15—16 дни. Понеже липсваха вагони, българскиятъ производителъ трябваше да обира гроздето презрѣло, поради което то даде голѣми аварии, които сж в тежестъ на българскитѣ стопани.

Яви се и друго нѣщо. Вследствие липсата на вагони създаде се улаха въ производителитѣ и тѣ почнаха едно малонадаване. Макаръ че ценитѣ на гроздето въ Германия оѣха твърди, макаръ че бѣха установени отъ началото до края на кампанията на една база, нашитѣ производители се улашиха, че тѣхното производство ще остане и почнаха, въпрѣки забраната на Експортния институтъ, скрито да продаватъ на низки цени своето грозде. И вмѣсто по 6 л. килограма, както бѣше установена цената на гроздето въ Германия, гроздето започна да се продава по 4 л., т. е. съ 2 л. на кг. загуба за българския производител. Спечелиха само износителитѣ отъ това, че липсваха вагони, за да се обслужва износътъ. Като имате предвидъ, че тази година сж изнесени 50.000.000 кг. грозде, да не бъде по 2 л. подбита цената, а да бъде срѣдно по 1 л., това сж 50.000.000 л. И за 84.000.000 л. остана грозде въ страната, ставатъ 130.000.000 л. Очевидно е, че народното стопанство е загубило най-малко 130.000.000 л. отъ липсата на вагони.

Когато азъ чувамъ тукъ плачъ за формитѣ на закона, азъ не чувамъ плачъ за нуждитѣ на българския производител. Азъ не чувамъ плачъ, защото досега не сж доставени тия вагони, защото досега не сж доставени тия съоръжения, за да се обслужва българското производство. Съ тези атаки, които правимъ на този законопроектъ, каточели искаме да го саботираме. Подхвърли се: кому е нужно тъй бързо да се гласува този законопроектъ, кому е нужно да се извършватъ тия доставки? Тогазъ, когато нуждитѣ на производството викатъ, когато хлопатъ по нашитѣ врати, ние искаме да отлагаме, да протакваме, и като се криемъ задъ формалноститѣ, да саботираме дѣлото на правителството.

Уважаеми г. г. народни представители! Вагонната криза е отъ по-миналата година, отъ миналата година, но тази година тя бѣше много остра. Чуждитѣ желѣзнопѣтни администрации, вследствие на смутнитѣ времена въ Европа, които настѣпиха точно въ сезона на износа, отказаха да даватъ вагони на българската желѣзнопѣтна администрация. И трябва да кажа, длъженъ съмъ да констатирамъ, понеже съмъ взелъ най-живо участие при износа въ нашия край, че министърътъ на желѣзницитѣ взема всички мѣрки, за да може да използва до максимумъ наличнитѣ количества вагони. Персоналътъ бѣше стегнатъ до неимоверност, но задоволяването на нуждитѣ не бѣше въ обсега на чиновницитѣ. Липсваха вагони, и въпрѣки най-строгитѣ мѣрки, катастрофалнитѣ последици сж налице.

И ако въ последно време югославянската желѣзнопѣтна администрация не бѣше ни дала вагони, нѣмаше да има днесъ въ България само 2.000 вагони „Афузъ-Али“ неизнесени, а можеха да бъдатъ 4 или 5 хиляди вагони, и тогава загубитѣ за народното стопанство щѣха да бъдатъ удвоени. Макаръ въ този моментъ да има контингентъ, да има разрешително отъ германското правителство да се изнесатъ 2 хиляди вагони грозде, тѣ оставатъ неизнесени само по липса на вагони. Вѣрно е, че оказва влияние за това спѣзване на износа и международното забъркано положение по това време. Все пакъ оставатъ неизползувани контингенти — при наличността на продажби, ние не можемъ да ги изпълнимъ и това се дължи само на малкото количество вагони.

Вие сжщо знаете колко бѣше затрудненъ вътрешниятъ търговски обмѣнъ, вследствие липсата на вагони. Вие сигурно знаете, че по липса на вагони, мини Перникъ изпѣлняватъ порѣчкитѣ следъ 3 месеца, следователно ако порѣчатъ сега единъ вагонъ въглища, той ще ви бъде доставенъ презъ пролѣтѣта.

Държавнитѣ предприятия спрѣха, защото предприемачитѣ не можеха да доставятъ необходимитѣ имъ материали. Виждате, следователно, колко загуби се понесѣха отъ това ненормално състояние.

Тѣй щото азъ смѣтамъ, че доставката на вагони трябва да се извърши най-бързо, защото нѣма време за чакане.

Азъ моля г. министра на желѣзницитѣ, когато ще изпълнява тая доставка, да има предвидъ да се доставятъ и вагони-цистерни за износъ на вино, защото тази година производството на вино е съ 100 милиона литри въ повече, отколкото е нормалното. Това производство отъ 100 милиона литри надъ нормалното ще остане вътре въ страната, ще бъде развалено, неупотребено, ако не бъде

намърнен пазаръ за него. И представете си сега, че се намърятъ нѣкъде пазари и износътъ се осуети само по липсата на специални вагони, защото нито българскитѣ търговци винаги, нито производителитѣ могатъ да иматъ съдове, за да изнесатъ голѣми количества вино. Ето защо азъ смѣтамъ, че трѣбва да се поръчатъ специални вагони и за това производство, тъй като то, оставено на вътрешния пазаръ, ще подбие страшно ценитѣ, и производителитѣ нѣма да изкаратъ даже разноснитѣ, които сѣмъ направили.

Съ този законопроектъ се цели сѣщо доставката на релси. Релситѣ сѣмъ сѣщо една необходимостъ. Много желѣзнопѣтни линии останаха недоизкарани само защото липсватъ релси, липсватъ съоръжения за тѣхното доизкарване. Азъ мога да посоча на такава една линия, Горна-Орѣховица—Елена, която отъ 1929 г. стои недовършена, макаръ че сѣмъ направени мостовѣтѣ, насипитѣ и трасето е готово. Единъ 30-милионенъ капиталъ, който е употребенъ за тия работи, се руши вследствие на това, че линията не може да бѣде изкарана окончателно. Касае се за едно население, което нѣма съобщения; касае се за експлоатацията на Еленския балканъ, който има много въглища, който има много дървенъ строителенъ материалъ. Макаръ доставката на релси да е обектъ на Строителната дирекция, обаче азъ смѣтамъ, че тя ще бѣде облекчена, щомъ се доставятъ такива, по този законопроектъ, въ голѣмо количество. Азъ се надѣвамъ, че тази линия презъ 1939 г. ще бѣде довършена.

Азъ не виждамъ въ този законопроектъ да се предвижда доставяне съоръжения за стѣгане на телефоннитѣ линии. Всѣки отъ васъ, който е говорилъ и който е искалъ бързи разговори за търговски нужди, знае, че не може да се вземе линия съ София отъ Северна България; знае, че трѣбва да чака 5—6 часа докато вземе линия, тогава, когато бързиятъ влакъ до Горна-Орѣховица стига за 5—6 часа. И ако следъ толкова дълго време вземете линия, вие не можете да чувате — чуватъ се десетки гласове, прекъсвания, шумове. А когато нѣма редовни телефонни съобщения, не може да има редовна търговия, защото вагонитѣ, натоварени съ грозде и други стоки, не могатъ да стоятъ неотправени. А тѣ не могатъ да бѣждатъ отправени, когато не може да се влѣзе въ връзка съ централитѣ тукъ. Азъ смѣтамъ, че г. министърътъ на желѣзницитѣ трѣбва да има предвидъ да се направи нѣщо, за да се подобрятъ и разширятъ телефоннитѣ линии, които сѣмъ тѣй необходими за съвременната търговия.

Уважаеми г. г. народни представители! Когато се говори за отдѣляне срдѣства за подобрене на производството, когато се говори за отдѣляне на голѣми суми за напояването, съ което се цели подобренieto и разширението на производството, азъ си задавамъ въпроса: когато не можемъ да изнесемъ днешното производство, има ли смисълъ да хвърляме пари за разширяване на производството? Тогава когато готови плодове на човѣшкия трудъ стоятъ и гниятъ, безъ да могатъ да бѣждатъ изпратени тамъ, където трѣбва да бѣждатъ изпратени, за да могатъ хората, които сѣмъ ги произвели, да получатъ срдѣства за преживяване, има ли смисълъ да увеличаваме производството имъ? И азъ смѣтамъ, че когато не сме готови да изнесемъ производството, което сега се ражда по българската земя, нѣма смисълъ да харчимъ никакви нови срдѣства за увеличението на това производство, защото ще изпаднаемъ въ хаосъ: въ единъ моментъ ще имаме много производство, безъ да сме готови да го изнесемъ, което ще бѣде много по-лошо и много по-катастрофално.

Следователно, уважаеми г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че този законопроектъ, който ни се предлага, ние трѣбва да го гласуваме часъ по-скоро, защото е крайно необходимъ и даже се е закѣснѣло съ него.

Обаче стана въпросъ, защо е предвидено доставкитѣ да се извършатъ по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятитѣ. Изказаха се много опасения, да не се достигне до тамъ, че българската държава да бѣде ошетенa по нѣкакъвъ начинъ.

Г. г. народни представители! И у менъ имаше едно смущение, когато най-напредъ прочетохъ законопроекта, обаче следъ обясненията, които даде г. министърътъ на финанситѣ, за менъ стана ясно, че нѣма отговорното правителство да допусне да бѣде ошетенa държавата, тъй както нѣкои изказватъ опасения, защото, както той каза изрично, ще има състезание, отъ много държави ще има индустриалци, които ще направятъ своитѣ предложения. Азъ смѣтамъ, че нѣма да се допусне това, което нѣкои искатъ да кажатъ. Все пакъ подхвърли се за тази комисия по чл. 120а. Но ние не можемъ да смѣтаме, най-после, че въ България всѣки сѣмъ крадци и не можемъ да хвърляме пѣно върху тия висши чиновници на българската държава, които влизатъ въ тая комисия. Най-после, ако не е

тая комисия, нѣма ли да бѣждатъ други комисии и други хора, които ще извършатъ тия доставки? Въпросътъ е да се изнамерятъ една такава форма на търгъ, при която да се гарантиратъ едни истински цени. Вие знаете, че и при редовни търгове, когато има недобросъвестни конкуренти, могатъ да ставатъ картели, и никой не ни запазва отъ възможността да се добиятъ високи цени. Това ние го наблюдаваме и въ най-дребнитѣ доставки, които се вършатъ. Най-после трѣбва да имаме вѣра въ нашитѣ чиновници. Не трѣбва да приемаме предварително, както се подхвърли отъ тукъ едно подозрение, че нѣмаме годни хора, които да извършатъ тия доставки.

Като имамъ всичко това предвидъ, г. г. народни представители, азъ ви моля, завършвайки, да гласуваме всички единодушно този законопроектъ, защото само така не на думи, а на дѣло ние ще докажемъ, че милѣемъ и работимъ за трудолюбивия български народъ, който съ тежъкъ трудъ изкарва своята прехрана. Не трѣбва само на думи да имаме грижи за българското село и за българския производител — думитѣ не хранятъ, не топятъ — а трѣбва съ дѣла да докажемъ, че действително се грижимъ да задоволимъ нуждитѣ на тѣзи, които денонощно работятъ, за да препитаватъ своитѣ семейства. (Рѣжкоплѣскания)

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** Има думата народниятъ представител г. д-ръ Никола Сакаровъ.

**Д-ръ Н. Сакаровъ:** (Отъ трибуната) Г-да! Много нѣща, които имахъ предвидъ да развия предъ васъ по законопроектитѣ, поставени на дневенъ редъ, вече се казаха, но за пълнота ще повторѣ нѣкои. Азъ имамъ да изтъкна още нѣкои въпроси, свързани съ законопроектитѣ на дневенъ редъ, за да надобеля нѣкои отъ идеитѣ, които се изказаха отъ преждеговорившитѣ, и, главно, да се опитамъ да навлѣза малко въ една по-друга областъ, а именно въ областъта на условията и начинитѣ за изпълнение на кредититѣ по тоя законопроектъ, който сега ще мине, както и по законопроекта, който вчера мина, и по тоя, който въ утрешния денъ предлежи да мине. Касае се не за произвеждането на разходитѣ, но за снабдяването съ приходи за изпълнението на кредититѣ по тия законопроекти. Това е малко по-специалната ми задача. Сега говоримъ по принципъ върху законопроекта за единъ милиардъ лева за желѣзницитѣ; вчера се говори по принципъ по законопроекта за военнитѣ кредити; утре ще говоримъ по принципъ и по последния, третия законопроектъ, който три четвърти се отнася до желѣзницитѣ и една четвъртъ за пѣтищата.

Атмосферата, въ която вчера се гласува отъ Народното събрание специалниятъ кредитъ за народната отбрана, е една атмосфера, която трѣбва винаги да бѣде подчертавана, като нѣщо по-особено въ живота на Народното събрание, предвидъ извънредно особената политическа конюнктура въ Срдѣна Европа и на Балканитѣ. За да изтъкна тая особеностъ, нѣма нищо по-леко отъ това да направя сравнение съ отношението къмъ военнитѣ кредити въ най-тежкитѣ моменти, а именно презъ войнитѣ. Както по време на балканската война, така и по време на общоевропейската, нито единъ отъ кредититѣ въ периода на самитѣ войни — особено презъ периода на голѣмата война, която за насъ трая три пълни години — не биде гласуванъ единодушно отъ Народното събрание. Имаше народни представители, които не гласуваха, въздържаха се, други, които гласуваха противъ, трети, които напуцаха залата, и четвърти, които гласуваха за. Има нѣщо ново днесъ, което не трѣбва да позволява на никого да говори за саботаждъ по този законопроектъ и по всички други законопроекти отъ такъвъ характеръ, както преди малко единъ отъ младитѣ депутати направи. Това ново днесъ е именно пълното съзнание у народнитѣ представители, вече не групово, а поединично, отъ единия до другия край на Народното събрание, абсолютно всички да гласуватъ единодушно кредита за народната отбрана. Това ново налага вече и дълга, подробноститѣ относно изпълнението на тѣзи законопроекти, които сѣмъ ни поднесени днесъ и които ще ни бѣждатъ поднесени утре, да бѣждатъ разглеждани въ сѣщия духъ. Тогава вече нѣма да чуваме това, което чухме днесъ на нѣколко пѣти, че се правѣтъ саботаждъ. Това, обаче, съвсемъ не ще рече, че всѣки тукъ, отъ единия до другия край, които манифестира въ този духъ, който обладава пѣлото Народное събрание, като представители на народа — това е, значи, народниятъ духъ, а не само духътъ на народнитѣ представители, които само носятъ тая отговорностъ, това съзнание, това задължение да представляватъ народа — да не се спиратъ на много подробности и на много други принципиални въпроси, които ще създадатъ вече мъжнотии за приложе-

нието на тѣзи законопроекти, като станатъ закони, и по-специално мѣжнотии за покриването на всички тѣзи разходи, които тритѣ законопроекта предвиждатъ и които сѣтъ точно 6 милиарда лева: 4¼ милиарда за народната отбрана, 1 милиардъ за желѣзницитѣ, 550 милиона лева за Дирекцията на строежитѣ — отъ които 400 милиона за желѣзници и 150 милиона лева за пѣтица — и 200 милиона лева по допълнителния бюджетъ на държавата пакъ за пѣтица.

Сега, ние казваме, че тия 6 милиарда лева ги даваме, гласуваме ги. И снощи направихме демонстрация, че ги даваме съ дълбокото съзнание, че се удовлетворяватъ съ тѣхъ едни голѣми, върховни нужди на българската държава. Всичко това прекрасно, но, г-да, наставя вториятъ моментъ: отъ къде и какъ ще се взематъ срѣдства, отъ който моментъ ние сме длъжни да проявимъ пакъ единодушие, ако то е възможно. Казвамъ вече „ако то е възможно“, защото гласуването става лесно — вдига се ръка и се казва „приема се“ — но намирането на приходитѣ е мѣжко. Тамъ, казвамъ, кабинетитѣ ще я наредятъ. Кабинетитѣ твърде малко ще я наредятъ, ако, когато дойдатъ моментитѣ, правилно не се разбере отъ къде какво ще се вземе отъ народнитѣ слоеве чрезъ приходния бюджетъ, който ще разглеждаме.

Тази областъ ме занимава най-обстоятелствено въ случая. Преди това, обаче, искамъ да се спра на други нѣкои въпроси, които бидоха засегнати, но които искамъ да подчертая много дебело.

Г-нъ Георги Петровъ предизвика г. министъра на финанситѣ по единъ начинъ малко неприятенъ, върно, но въ всѣки случай това предизвикване помогна, г. министърътъ на финанситѣ да даде известни обяснения. Правило, г. г. народни представители, е било, е и трѣбва да бѣде, по такива законопроекти, които министърътъ на финанситѣ внася, той да направи — било по отдѣленъ законопроектъ, било, въ случая, по тритѣ законопроекта наведнажъ — експозе, въ което да каже всичко допустимо — не казвамъ да кажа онова, което евентуално не би могло да се каже. Но моля ви се, недейте да надуваме и тази работа, че има много нѣщо, което не може да се каже публично тукъ. Не! Българската държава иска да подготви своята материална частъ, своята военна частъ, своитѣ желѣзници, своитѣ пѣтица, своето индустриално производство, своето земеделско производство, за да се развива страната, за да повдигне своето благосъстояние, за да може да се запази съ мощта и срѣдствата си въ даденъ моментъ при най-върховни усилия на народно напрежение, въ случай на евентуаленъ воененъ конфликтъ. Обаче г. министърътъ на финанситѣ не стори това. Преди малко той направи едно пререкание и жалко, че отъ него излѣзе, че тѣй нѣкакси нему Парламентътъ много не му се харесва.

**Г. Говедаровъ:** Не е казалъ това.

**Д-ръ Н. Сакаровъ:** Моля Ви се, не ме прекъсвайте!

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** (Звъни)

**Д-ръ Н. Сакаровъ:** Казвамъ, единъ видъ това излѣзе. Той каза, че не намира за много удобно да бѣде въ него. Азъ съжалявамъ, че го предизвикахъ да каже това, което вѣнъ се шушука. Много правилно постѣпиха ония, които казаха: който предварително влиза съ такова предубеждение въ Парламента, не е за Парламента. (Ръкоплѣскания)

**Г. Говедаровъ:** Той каза, че не се е готвилъ за Парламента.

**Д-ръ Н. Сакаровъ:** Не ме прекъсвайте, г. Говедаровъ. Вие знаете, че за прекъсвания азъ пей давамъ. Азъ съмъ израстналъ тукъ въ прекъсвания. Азъ мисля, че чухъ какво каза финансовиятъ министъръ. Не знамъ ти дали бѣше тогава на мѣстото си тамъ, когато той каза тия думи.

**Г. Говедаровъ:** Бѣхъ. Азъ казвамъ, че ти неправилно тѣкувашъ изявленията на министъръ Гуневъ. Той никога не е заявявалъ, че е противъ Парламента.

**Д-ръ Н. Сакаровъ:** Въ всѣки случай, азъ трѣбва да кажа, че това е много неудобно. Но не ми е това целта. Целта ми е друга. Нека така да не е казалъ, нека той да не мисли така, нека да нѣма такова съзнание, нека да бѣде приятелъ на Парламента, и азъ тогава нѣма какво да приказвамъ по това пререкание. Моята мисль е, че ние нѣмахме едно експозе, съ което щѣхме да икономисаме време, защото разискванията щѣха да бѣдатъ твърде кратки, защото нѣмаше да се говори по въпроси, които евентуално не съществуватъ. Това не стана. Какво стана?

Г-нъ министърътъ на финанситѣ даде едно обяснение по поводъ на единъ въпросъ, повдигнатъ отъ г. Георги Петровъ. Какво бѣше това обяснение? Въ това обяснение имаше нѣщо много ценно. Азъ, г-да, като чета тритѣ законопроекта, по които се даватъ кредити въ размѣръ на 6 милиарда лева, въ тѣхъ азъ не виждамъ връзка съ никакъвъ конкретенъ склученъ заемъ. Тая връзка я нѣма. Казвамъ, че я нѣма. Обаче г. Георги Петровъ иска да каже, че такава връзка има, тѣй като намира постановлението на законопроекта за кредита отъ единъ милиардъ лева да отговарятъ на едни постановления, които преди два или три месеца бидоха публикувани въ официоза на правителството, относно единъ стоковъ заемъ отъ 375 милиона французки франка, дадени на България съ цель за доставки на известни предмети преди всичко и предимно отъ французката индустрия. Азъ тая връзка не виждамъ. И затова не говоря за нея. Не твърдя, че това се покрива точно, тѣй като азъ не знамъ дали наистина този единъ милиардъ отговаря на онзи милиардъ и повече. Това не знамъ и затова приемамъ напълно това, което каза г. финансовиятъ министъръ, че той по този въпросъ още не е ангажиранъ. Приемамъ по-нататъкъ, че този кредитъ въобще още не е употребенъ и че подлежатъ въпроситѣ на разискване по принципъ. Приемамъ. Въ тая база, която той каза, има нѣщо важно. Кое е то? Той ни декларира, че досега българската държава е била принудена — казва той, а други твърдятъ, че така е искалъ; да приемемъ; че е била принудена — да третира въпроси за кредити за доставки за различни нужди на българската държава само съ единъ контрагентъ. И сега, каза г. министърътъ, ние сме въ благоприятно положение на конкуренция. Той каза още, че за това е положилъ всички усилия. Прието. Ще имаме вече контрагенти и отъ други 5—6 държави. Много добре. Споменаха се отъ тия държави и две голѣми. Едната е Франция, другата Англия. Азъ мисля, че отъ гуй по-благоприятно нѣма. Нѣщо подобно чухъ въ една комисия преди 3—4 месеца отъ единъ колега на г. министъра на финанситѣ, което тоже ми направи много добро впечатление, и казахъ: добре е, дано се трѣгне по този пътъ по две съображения. Едното съображение е да се получаватъ винаги при такива доставки възможно най-благоприятни условия за държавата, разбира се, при предварителнитѣ две условия — добра стока, възможно първокачествена, и най-евтина. Второто съображение е да има отношения нашата държава съ държави такива, които да не предлагатъ задължително обвързване въ политическо отношение, въпрѣки че стопанскитѣ пѣтица обикновено предшествуватъ политическитѣ и въпрѣки че тия пѣтица сѣтъ едно трасе, по което за малкитѣ държави най-често се накрънява тѣхната независимостъ въ политическата областъ.

Азъ останахъ много доволенъ отъ това, че г. Петко Стояновъ заяви, че нему е твърде симпатично, че ни се предлагатъ капитали, кредити, отъ страна на Франция. Избѣгваме вече това монополно положение, въ което сме били поставени досега, споредъ декларацията на финансовия министъръ днесъ, да бѣдемъ принудени да се разправяме само съ една държава. Тая симпатия, която г. Петко Стояновъ изрази, не е само лична. Азъ съмъ длъженъ да подчертая, че почти всички господа отъ тая страна (Сочи въ лѣво) ме натовариха да не изпуста случая да кажа предъ васъ, че това, което чуваме днесъ какво Франция и Англия — става дума и за други 4—5 държави, а не само за тия две държави — се явяватъ да се заинтересуватъ въ този родъ доставки у насъ, е симпатично за всички. Намираме, че то трѣбва да бѣде поздравено и да се работи въ този пътъ, за да бѣде полезно за нашата политика. (Ръкоплѣскания)

Тая декларация, която направи финансовиятъ министъръ, въпрѣки неприязненото отношение отъ страна на г. Георги Петровъ, има тази голѣма цена, че тя става публично достойствие и внася успокоение, тѣй като не малко работи сѣтъ били пакостни за България до този моментъ, до който тя е била принудена да има отношения само съ една опредѣлена държава. Азъ ще прочета после нѣщо много ценно отъ едно английско издание по тая материя, защото е много важно да бѣдатъ разбити тѣзи досегашни отношения. Но азъ казвамъ, че министърътъ на финанситѣ и при този заемъ има свобода на действие. Това е много добре. Азъ прочетохъ на времето текста на договора за заемъ — кредитъ отъ Франция, както бѣше даденъ въ официоза в. „Днесъ“, обаче, г-да, трѣбва тукъ веднага да оспоря възражението на министъра на финанситѣ и да подкрепя всички онѣзи, които говориха — и по-специално да подчертая и да оправдая страстта, съ която г. Петко Стояновъ изложи своето отношение къмъ този въпросъ — че не само този договоръ за стоковъ

кредитът, който има характера на заем — безразлично в какви форми се изразява — но дори всякаква кореспонденция, която би придружавала или последвала въ даден момент приложението на тоя договор, е дѣло, което трѣбва да се одобри отъ Народното събрание.

Да не се мамимъ, че се касае за договори, за които говори чл. 17 отъ нашата конституция. Не. Чл. 17 отъ нашата конституция говори за съвсемъ други договори. Ако се касае за такива, вѣрвайте ми, дума нѣма да кажа. Касае се, обаче, за условия, при които ще се извърши една заемна операция. Предварителното условие е това — Народното събрание да я знае. Може ли нѣкой да мисли, че като е уговоренъ заемъ — нѣмамъ сведения за другъ, освенъ за онзи отъ 375 милиона французки франка — той не трѣбва веднага да бѣде внесенъ въ Народното събрание? Опасно е друго. Нѣкои компетентни срѣди — не зная дали въ случая не сѣ интриганти — искаха да ме увѣрятъ, че се намѣрила отъ нѣкъде нѣкаква прѣчка за неговото пълно осъществяване. Дълбоко ще съжалявамъ, ако такива прѣчки биха съществували. Азъ вѣрвамъ, обаче, че ще се преодолеятъ всички мъжнотии, всички недовѣрия и че това нѣма да стане; борбата ще се води на друга плоскостъ; тя е за политически влияния, които ние не бихме искали да има у насъ противъ нашитѣ народни интереси; тѣ ще бѣдатъ твърде опасни. (Ржкоплѣскания)

И така, г. г. народни представители, ако този заемъ бѣше внесенъ, както е задължително внасянето му, да кажемъ днесъ или вчера, заедно съ кредита за народната отбрана, щѣше да бѣде много добре. Ама какво може да има вътрѣ скрито? Въ време на войната, само военниятъ договоръ за военното сътрудничество между България, Германия и другитѣ съюзници не бѣде внесенъ въ Народното събрание. Това е вѣрно. За него не се и претендираше. Но той фактически бѣше една предпоставка за заема отъ 500 милиона лева отъ 1914 г., макаръ че това тукъ се отричаше. Знаете ли на тая трибуна какво стана тогава? Тогава министъръ Радославовъ даде декларация категорична: „Господа, моята честна дума“ — прибави: „министерска“, прибави: „президентъ-министерска“ — е, че този заемъ, който сключваме, нѣма абсолютно нищо общо съ никаква политика и съ никаква обвързаност“. Обратното излѣзе вѣрно. А после се констатира и следниятъ печаленъ фактъ — че този договоръ, че тая военна конвенция трѣбваше да се търси много отъ държавния съдъ, за да се намѣри, защото се оказа, че тя е била известна само на единъ-двама отъ министритѣ. Тукъ, въ сѣщото Народно събрание, покойниятъ министъръ на финанситѣ Тончевъ заяви, че той не е давалъ никакво писмо, съ което да потвърди, че заемътъ се счита отъ българската държава за започналъ да се осъществява, следователно, той не е поелъ допълнителенъ ангажментъ и затова нѣма да го внася въ Камарата. Тогава, принуденъ бѣхъ азъ, който бѣхъ много години представителъ на Камарата въ комисията по държавнитѣ дългове, да кажа: „Господине министъръ-председателю, щомъ министърътъ на финанситѣ дава тая декларация, щомъ казва, че той отговаря съ своята чест и име, и понеже е минало доста време и опасностъ за държавата не съществува, ще ми позволите да ви го прочета“. И го извадихъ отъ джоба си, прочетохъ го на покойния Тончевъ и на Народното събрание. Настана смущение. Но, нѣма нищо, казалъ го човѣкътъ, дума дупка не прави, свършена работа. (Оживление)

Искамъ да ви кажа, че трѣбва да се държи много ревниво, ангажменти, когато биха съществували, да бѣдатъ внасяни въ Камарата.

Но не виждамъ други кредити. Има различни съобщения въ чуждестранната преса, главно въ английската, за подобенъ единъ кредитъ отъ Англия между 6 и 9 милиона английски лири. Великолепно! Но, г-да, спорътъ, който тукъ сега водимъ ние, е, за жалостъ, въ една трагична обстановка. Ако кредитътъ е отъ една държава и тя ни задължава, по силата на сключения договоръ, да купимъ отъ нея, тогава обикновено ефектъ е, че тя дава артикули, каквито има, и тя командува ценитѣ. Когато кредититѣ сѣтъ отъ повече държави, презумпцията е, че ще има състезание. Много добре. Но по нѣкой път — тукъ се явява една друга мъжнотия. Тя е следната. Въпрѣки възможноститѣ и условията за състезание, по нѣкои крупни доставки действа една особена организация на производството въ свѣта, която се казва картелъ, концернъ. И сега положението може да бѣде следното. Крупни машини, та дори и локомотиви, вагони и други работятъ известни държави, чийто индустриалци въ случая ще се явятъ у насъ да се състезаватъ, което е радостно, но които въ решителния моментъ, ако видятъ, че

състезанието отива до една неудобна за тѣхъ граница, веднага сами се елиминиратъ, или единъ взема доставката ужъ на най-благоприятнитѣ условия, и следъ това си подѣлятъ доставкитѣ по силата на договора за картела имъ, който е европейски, а може да бѣде срѣдноевропейски, може да бѣде американски, може да бѣде и свѣтовенъ. Сегашната тенденция е такава: свѣтови картели, свѣтови трѣстове, свѣтови концерни, свѣтови банкови концерни.

Но г. министърътъ на финанситѣ каза: „Г-да, това е кредитъ, това не е заемъ“. А, пардонъ, че това е кредитъ сме съгласни, ама че не е заемъ, не сме съгласни. Защото на думата кредитъ преводътъ на български е заемъ. Заемъ е по български, кредитъ е по френски, латински и т. н.

Искамъ да подчертая, че въ Германия, която отъ редъ години откриваше кредити на Русия за доставка на германски стоки, тия кредити, наречени стокови, бѣха третираны съвсемъ правилно за заеми отъ германския Райхстагъ и винаги биваха внасяни въ Райхстага. При това никого не смущаваше фактътъ, че Русия е на единия полюсъ по своята социална и стопанска организация, а Германия е на другия. Гласуваха кредити, и когато трѣбваше да ги подновяватъ, внасяха предложения за подновяване и ги подновяваха около десетъ години.

**Председателстващъ Г. Марковъ:** Г. г. народни представители! Часътъ е 8. Азъ моля да се съгласите да се продължи заседанието, докато се изкаже ораторътъ.

Моля, които сѣ съгласни да се продължи заседанието, докато се изкаже ораторътъ, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

**И. Пастуховъ:** За утре да остане. Ораторътъ е съгласенъ.

**Председателстващъ Г. Марковъ:** Заседанието продължава до изказването на оратора.

**Д-ръ Н. Сакаровъ:** Г-да! Все пакъ, обаче, явява се необходимостъ да се запита: кое смущава правителството да сезира Народното събрание съ единъ заемъ, за който то вече е оповестило, че е сключенъ? Каго не съдържа договорътъ никакви други клаузи освенъ оповестенитѣ, той трѣбва да мине тукъ, презъ Народното събрание, за да може то да постави известни условия при по-нататъшно сключване евентуално на подобни заеми.

Но по никакъвъ начинъ да не се допуска отъ правителството, и особено отъ г. Гунева, като финансовъ министъръ, мисълта, че гласуването само на кредита означава гласуване вече и на заема. Това е невъзможно. Дори самиятъ той е внесълъ въ допълнителния бюджетъ на държавата отъ 91 милиона кръгло, плюсъ още 30 милиона лева, единъ членъ, съ който се засѣга заемътъ на фонда „Лѣтища“ отъ 200 милиона лева. Той самъ обясни, че трѣбва да се гласува непременно този заемъ отъ 200 милиона лева, който е сключенъ отъ Българската земедѣлска и кооперативна банка. Той самъ каза: азъ съмъ го включилъ, защото, ако не го гласувате като заемъ, не могатъ да се оправдаятъ разходите. Туй каза отъ трибуната вчера г. министърътъ на финанситѣ. Значи, той има пълното убеждение, той има пълното съзнание, че билъ вътрешенъ, билъ външенъ заемътъ, той непременно трѣбва да мине презъ Камарата. Дори азъ твърдя, че този заемъ, туренъ въ този допълнителенъ бюджетъ, пакъ би трѣбвало да се внесе отдѣлно. Най-сетне може човѣкъ да каже: за експедитивностъ, единъ вътрешенъ заемъ, който се взема отъ едно автономно учреждение, каквото е Земедѣлската и кооперативна банка, нѣма нужда да се внася отдѣлно. Но съвсемъ не е сѣщото съ единъ чуждестраненъ кредитъ.

Като виждамъ какво настроение има въ Народното събрание, като виждамъ какъ се признаватъ и съзнаватъ нуждитѣ, за които се искатъ кредититѣ, увѣрвамъ ви, не ми хваща главата защо е необходимо да се пренебрегва сѣщото Народно събрание, като не се тачи конституцията и не се сезира съ единъ вече съществувашъ заемъ. Казвамъ: съществуващъ, а не говоря за други, които ги нѣма, за които нито съмъ чулъ, нито мога да говоря, защото не съмъ провѣрилъ. Най-малкото, когато попитамъ г. министра, и той ми каже: има преговори — ще мълча. Азъ имамъ много добро разбиране, кога да се мълчи и кога да се говори по тая материя. Но когато по единъ заемъ има изявления и е публикуванъ неговиятъ текстъ, това не може да стане — да не дойде въ Камарата — освенъ ако този заемъ не съществува, ако може да се

допустне, или, както се мълви, нѣкой прѣчи за пълното му осъществяване. Тѣкмо обратното трѣбва да стане, да дойде въ Камарата, за да може тя да окуражи правителството въ неговитѣ усилия да отстои по-благоприятни условия за България, щомъ и се предлагат кредити отъ толкова държави. И затова азъ сѣщо апелирамъ, както направиха нѣколко души вече, да се изясни този въпросъ въ комисията, да се застави правителството да внесе този заемъ въ Камарата и да не се прави упорство по една много явна работа, още повече, че въ нашата политическа история, въ най-бурнитѣ и времена, не е имало толкова проявено съгласие, както сега.

Нѣма да говоря за комисията по чл. 120а отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, защото г. Петко Стояновъ изчерпи този въпросъ. Азъ мога да кажа само, не неговото гледище за изключителния характеръ на този членъ е право.

Сега искамъ, обаче, да кажа нѣщо друго. Г-да! Текстътъ на членоветѣ, които засѣгатъ покритието на заемитѣ, и въ третѣ законопроекта — за народната отбрана, за желѣзницитѣ и за Дирекцията на постройкитѣ — е единъ и сѣщъ. Значи, предполага се, че условията тѣй, както тукъ сѣ поставени, ще бѣдатъ условия, които есенуално при кредитирането ще бѣдатъ изпълнявани общо и еднакво за всички кредити-заеми. Е добре, говори се за голѣмината на лихвитѣ. Г-нъ министърътъ на финанситѣ каза: лихвата при превръщанята на заемитѣ въ аниотетни ще стане  $5\frac{1}{2}\%$ . Добре,  $5\frac{1}{2}\%$ , но на международния пазаръ, при туй състезание, което сега става, всички, които познаватъ движението на банковитѣ лихви, на банковитѣ проценти, ще знаятъ, че се отива вече доста надолу. И когато става дума за държава — сигурно и нашата е такава — която е способна да даде достатъчна и здрава гаранция, лихвата може да отиде малко по-надолу, понеже рисковетѣ не сѣ голѣми. Това го казвамъ вече не толкова за сключения заемъ, колкото за следващитѣ. Обаче другитѣ условия ни поставятъ много задачи. Типично е, че ще плащаме само лихвитѣ въ течение на три години — 1939, 1940 и 1941 г. Г-нъ министърътъ на финанситѣ обясни — което е радостно — че нѣма да плащаме лихви начина отъ сключването на договора, а ще плащаме лихви на поети ангажменти. Ако това е правило за всички, така трѣбва да бѣде, другъ начинъ нѣма. Но все пакъ явно е, поради нуждитѣ, поради тѣхната спешностъ, че ще се касае за доставки, които фактически ще бѣдатъ извършени тѣкмо въ тоя 3-годишенъ периодъ. И въроятно тѣй се е пресмѣтало, та следъ като бѣдатъ приключени доставкитѣ, да може отъ 1 януарий 1942 г. да започнатъ погашенията и въ 12 години да се изплатятъ. Смѣтката, обаче, ми се вижда направена малко по по-особенъ начинъ — и това ме шокира — отъ този на финансовата практика, на бюджетната техника и пр. Гледамъ, че всички тѣзи суми ще бѣдатъ предвидени за бѣдеще въ бюджетитѣ на съответнитѣ министерства, а не въ бюджета на Дирекцията на държавнитѣ дългове, гдето се концентриратъ и кждето се водятъ не само смѣткитѣ на заемитѣ, но отъ кждето даже се взематъ мнения, безъ които не могатъ да се правятъ заеми дори за общини. Разбрахъ донѣкъде, че въроятно намѣрението е: поне за кредити отъ 1 милиардъ да се взематъ паритѣ отъ приходитѣ на желѣзницитѣ. Асѣмъ отъ третѣ законопроекта се вижда, че единственото учреждение, което сѣ засилването на своята дейтелностъ, чрезъ тия доставки, ще има и увеличени приходи, е Дирекцията на желѣзницитѣ, тѣй като Военното министерство не може да добива приходи чрезъ доставкитѣ, а Министерството на благоустройството ще помогне за увеличаване косвено на приходитѣ чрезъ пѣтищата, чрезъ засилване на съобщенията между населенитѣ пунктове, т. е. предимно чрезъ засилване на стопанската дейтелностъ. Ще има увеличени приходи фондътъ „Пѣтища“, но все пакъ тамъ увеличението ще е малко и се касае за облагане. Но, г-да, системата на бюджета изисква да бѣде всичко на едно мѣсто. Г-нъ Стояновъ се опита да обясни, че това е най-сетне една каса. Г-нъ министърътъ на финанситѣ каза: „Не е една каса“. Г-да! Вѣрно е, че то не е една каса въ този смисълъ, че г. министърътъ на финанситѣ не употребява приходитѣ отъ държавнитѣ желѣзници за разходи по други ведомства, но е една каса въ смисълъ, че въ края на краищата министърътъ на финанситѣ е, който собствено разпорежда съ държавнитѣ приходи по силата на пълномощията на Камарата при гласуването на бюджетитѣ и специално по силата на пълномощието, което му даватъ най-новитѣ измѣнения на закона за бюджета, отчетността и предприятията отъ м. февруарий 1936 г., въ това число и чл. 120а. Министърътъ на желѣзницитѣ ще каже нуждитѣ, обаче

бюджетътъ на министра на желѣзницитѣ, както всички други бюджети, ще мине най-напредъ въ едно съвѣщание между министра на желѣзницитѣ и финансовия министъръ, следъ това ще се внесе въ Министерския съветъ, кждето пакъ финансовият министъръ, като равноправенъ членъ на кабинета, а по финанситѣ нѣщо повече, има да каже последната дума. Той разполага и съ приходитѣ, за да може да удовлетвори нуждитѣ на отдѣлитѣ министерства. Г-нъ Стояновъ каза, че софистика не е нужна. Това напълно отговаря за случая. Но азъ питамъ: не е ли възможно при второто четене това да се изясни, за да не се смѣта, че отдѣлни министри въ страната могатъ да поематъ задължения безъ съгласието на финансовия министъръ, когато фактически центъръ на всичко е финансовият министъръ? Това е важно, но то е повече бюджетна техника, казвамъ го въ скобки.

Кое е по-важно? По-важно е, че до 1942 г. ние ще има да плащаме между 100—250—360 милиона лева само за лихви, споредъ изпълнението на доставкитѣ. Значи, това сѣ срѣдства, които трѣбва да се намѣрятъ. А отъ 1942 г., при положението, че тѣзи заеми ще бѣдатъ платими въ 12 години, ние ще плащаме лихви и погашения отъ 850 милиона лева надолу: 5—6 години между 700—750 милиона до 850 милиона лева, а презъ последнитѣ 5—6 години лихвата и погашенията ще бѣдатъ намалени. Значи, проблемата е да се намѣрятъ тия срѣдства.

Доколкото азъ познавамъ материята, исканитѣ кредити сѣ малко; нуждитѣ сѣ двойно по-голѣми, за да не кажа тройно. Отъ този милиардъ — трѣбва да подчертая, стана малка погрѣшка при дебатитѣ — нѣма за строежъ на желѣзнопѣтни линии. Въ 550-тѣ милиона лева за Дирекцията на постройкитѣ, третиятъ кредитъ, има строежъ на желѣзнопѣтни линии сумата 400 милиона лева. Министърътъ на желѣзницитѣ бѣше правъ, като каза: нѣма ангажментъ за строежи. Но тукъ станаха дебати за организацията на нашитѣ желѣзници, за важността на една или друга линия съ огледъ на стопанския животъ — специално съ огледъ на народната отбрана. По това споръ нѣма. Асѣмъ и третѣ законопроекта се стичатъ въ единъ фокусъ — народната отбрана, а паралелно съ нея вървятъ стопанскитѣ задачи, въ мирновременната обстановка и организацията на стопанството и превоза въ време на война.

Сега, за да разберемъ значението на тази сума 700—850 милиона лева, която само подиръ 3 години отъ днесъ ще плащаме, ние трѣбва да направимъ една малка екскурзия отъ нѣколко минути, за да видимъ какво е финансовото положение на държавата, споредъ нашитѣ впечатления отъ експозето на г. министра на финанситѣ. Не вчера, не днесъ, ами когато той говори на 13 юлий, преди закриването на Камарата, макаръ и късно, даде доста освѣтления за приключването на бюджетитѣ отъ 1935 г. насамъ. Той отдѣли този периодъ, той каза: ние сме дошли на власт на 23 ноемврий 1935 г., а ние знаемъ злото отъ 19 май 1934 г. насамъ. Азъ лично го изслушахъ съвършено внимателно; не желяехъ да го прекъсна за нищо, макаръ че имаше на много мѣста да го прекъсна; четохъ речта му следния денъ въ официозния вестникъ „Днесъ“, четохъ я и вчера наново въ дневницитѣ на Народното събрание. Дали тогава ми се е видѣла много страшна, не зная; обаче, при по-голѣмо спокойствие я четохъ още единъ пътъ, за да видя дали не е намѣрилъ за нужно да провери своитѣ данни, да поясни, да измѣни нѣщо и пр. Той каза: „Сега вече да не бѣдемъ пессимисти, да не сме и много оптимисти; ама ей-тѣй стана, че азъ като почнахъ да уравновесявамъ бюджета, трѣбва да призная най-напредъ, че колкото да съмъ го уравни-весилъ, колкото да съмъ считалъ, че бюджетътъ за всѣка година — 1936, 1937, 1938 — отговаря на нуждитѣ, въ неговото изпълнение, поради движението на приходитѣ, които не винаги отговаряха на нашитѣ предвиждания, азъ съмъ билъ принуденъ да шкартирамъ искания, да отлагамъ предвидени кредити втори и трети пътъ“. Дава да се разбере, че благодарение на тая много лека операция — „не давамъ кредити“ — нѣкакъ се уравни-весилъ бюджетътъ. И дойдохме дотамъ, че действително бѣше правъ г. Стояновъ, като каза, че една голѣма частъ отъ тѣзи нужди, които искате сега да удовлетвори-мъ чрезъ извънредни кредити, сѣ нужди на редовния бюджетъ, следователно, сѣ такива нужди, които редъ години не сѣ удовлетворявани. Азъ си спомнямъ по-далечни времена, когато бѣхъ началникъ на държавното смѣтководство въ отдѣлението за бюджета и отчетността при Министерството на финанситѣ, презъ 1904—1911 г. Още тогава отъ Дирекцията на желѣзницитѣ поискаха отъ министра на финанситѣ грамадни суми за удовлетворяване на действа-

гелно огромните имъ нужди. Оттогава насамъ азъ чета почти всичките публикации на Дирекцията на желъзниците и виждамъ, че тия нужди, които растатъ споредъ стопанския ни подемъ, не сж удовлетворени. Азъ смътамъ, че поне още толкова срѣдства ще бждатъ нуждни, ако не три пѣти повече, за удовлетворяването на действителните имъ нужди. Азъ разсждавамъ като гражданинъ, като икономистъ и ще кажа предъ васъ едно мое мнение, което може нѣкой да не го уважи. Азъ не искамъ да откажемъ задоволяването на нуждите, а да има единъ редъ за тѣхното удовлетворяване, установенъ въ единъ стопанско-финансовъ планъ за нѣколко години и тогава всички ще действуваме сравнително съ едно по-голъмо спокойствие. Планътъ, който ще се създаде, не трѣбва да мине бързо, безъ говорене и изяснение, защото той ще засѣга конструктивните особености на нашето стопанство; ще засѣга земедѣлието, скотовѣдството, индустрията, занаятите, търговията; ще засѣга организацията на труда и социалното законодателство; ще засѣга ония слоеве, които трѣбва да покриватъ разходите; значи, ще засѣга действителната организация на нашето стопанство и на нашия бюджетъ.

Сега минавамъ тъкмо въ тая област, която считамъ като нѣкакси по-малко засегната отъ другите господа, тъй като това, което тѣ казаха, нѣма защо да го повтарямъ. Това, което бѣ казано, ще го надобеля повече, защото смътамъ, че така ще отговоря на схващанията на много отъ г. г. народните представители, особено на тѣзи, които боравятъ съ търговия и стопанство и знаятъ какво значи поемане на ангажментъ — знаятъ го отъ собствените си бюджети, отъ собственото си стопанство и би трѣбвало да го знаятъ и отъ държавното стопанство.

Г. г. народни представители! Като имаме предвидъ, че за кредитите се определя лихва до 6%, за първите три години, когато нѣма погашения, не вѣрвамъ лихвата да е значително по-малка отъ 5 1/2% при превръщането имъ следъ три години въ анюитетни заеми, освенъ ако политическите условия на Европа и на свѣта биха позволили да се изплува изъ сегашната стопанска криза, та тогава вече българската държава, чрезъ други външни заеми, конверсия, частична или обща, чрезъ други операции, да постигне известни облекчения на лихви и срокове. За туй нѣщо азъ не си позволявамъ да пророкувамъ, тъй като принадлежа къмъ онѣзи, които виждатъ много по-голъми усложнения отъ тѣзи, които днесъ съществуватъ, и които усложнения ме плашатъ и не ми позволяватъ да вѣрвамъ, че този моментъ така скоро може да настане, за да можемъ да бждемъ спокойни при вотирането на тия заеми-кредити. Това, което казахъ за желъзниците, че два-три пѣти сж по-голъми нуждите имъ отъ тия, които се задоволяватъ съ кредити, не мога да не го кажа и по отношение на народната отбрана, още повече, че г. министърътъ на финансите казва изрично въ мотивите, че всичко, което е изхарчено въ 1937/1938 г. за тая отбрана, се смѣта за много малко. Ние знаемъ отъ г. финансовия министъръ презъ първата извънредна сесия, че сумата за тая целъ е била приблизително два милиарда лева. Има и други кръгло 1 1/4 милиарда, та ставатъ 3 1/4 милиарда. Тогава той не я фиксира точно, но се разбра. Азъ имамъ, обаче, косвени указания. Имамъ предвидъ затрудненията на държавата и летищите ѝ задължения къмъ Народната банка отъ нейните седмични баланси. Преди две години се извърши една операция съ наредба-законъ, съ която единъ милиардъ лева временни задължения на държавата бѣха обявени като установенъ дългъ. Преди 4 години дългътъ къмъ Българската народна банка е порастналъ къмъ 3 милиарда и 500—600 милиона лева, т. е. съ около 2 милиарда и повече. Схващамъ, разбирамъ, че има още известни военни нужди незадоволени, независимо отъ това, че нашиятъ редовенъ бюджетъ за народната отбрана е увеличенъ за 4 години отъ 900 милиона лева кръгло на 1 милиардъ и 800 милиона лева. Значи, има вече условия, които подсказватъ, че въпрѣки тѣзи четири милиарда и 250 милиона лева, ние нѣма да бждемъ изненадани, ако следъ известно време — дано бжде по-отдалечено — бждемъ сезирани съ новъ кредитъ, пакъ за значителна сума. Не казвамъ какво ще стане. Не е моя компетенция военното дѣло, но дохождамъ до тия заключения, наблюдавайки стопанските и политическите обстановки, за които сждя, доколкото чета литературата — европейската и нѣщо отъ нашата — и доколкото разбирамъ тенденциите на свѣтовната политика. Нашата политика, разбира се, е най-нещастна, защото имаме едно — не знамъ какъ да го квалифицирамъ — учреждение, цензурата, което просто е най-голъмата пакостъ. Всички вие — дано бждете живи

— ще констатираме същото подиръ две-три години. Вие ще разберете, че всичко, което би могло да друга българския народъ, ще се дължи именно на тая цензура, която не дава възможностъ днесъ да се каже нѣщо. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Въ този моментъ, обаче, не зная какъ да я квалифицирамъ. Азъ бѣхъ редакторъ на в. „Народъ“ презъ време на войната, когато трѣбваше да се пази фронтътъ, трѣбваше да се пази тилътъ. Увѣрявамъ ви, че тогавашната цензура бледнѣе предъ днешната. Тогава, когато нѣкой цензоръ се плашеше и не разрешаваше, понеже бѣше война, отивамъ при полковникъ или подполковникъ Люлински, шефъ на цензурата, и обяснявамъ му въпроса. Разбранъ човѣкъ бѣше. Уяснимъ се, разберемъ се. Отидемъ при Радославовъ и той дори разрешаваше. Тогава Главната квартира и правителството, казано въ скоби, не се разбираха. Едни казва: „Дръжте ги ония“, а други казваха: „Дръжте го тоя“. Всички бѣха създали една каша и въ края на краищата се убедихме, че имаме единъ вътрешенъ разгромъ. Днесъ не е така. Днесъ, напирѣмъ, азъ написахъ една статия, въ която казахъ, че въ Ромъния 1/3 сж малцинства, а въ Югославия 2/3 сж малцинства. Не я пуша. Стоядиновичъ позволява да се пише, че има хървати напирѣмъ — за българите не позволява — а ние тукъ не можемъ да го кажемъ, да поменемъ за народността си. Цѣлъ свѣтъ знае, напр., че има Седмоградско, че има Банатъ, че има Добруджа, Бесарабия, всички пишатъ; ера за малцинствения въпросъ се отваря; надѣватъ се на тая ера, а въ България не може да се пише! Тѣзи, които запрещаватъ да се пише на тая тема, азъ ги квалифицирамъ като престѣпници. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Ще му чуемъ гласа подиръ години, ама нѣма да има значение сега да викаме само, че е вѣрно. Своевременно трѣбва да се мисли. Ако нѣкой не си знае устата, има наказание, но предварително да се запрещаватъ да се разисква по известни въпроси, особено по малцинствения, не бива. Сега ако пишемъ, че България трѣбва да си създаде по-голъмо въоръжение за защита на нейната национална кауза, цензурата не позволява. Ами знаете ли, г-да, че ние, говорейки, че българската държава е национална, ще докараме работата дотамъ, че националната държава да е безъ национални идеали? (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Азъ съмъ твърде старъ човѣкъ, за да зная много добре кое и какъ може да се пише. Знаятъ го и много мои приятели, пъкъ вѣрвамъ, че и между васъ има хора, които го знаятъ, но не е достатъчно само да се възмущаваме помежду си, ами трѣбва да видимъ кое е разумно и да туримъ точка на тая работа. Този не е онзи не е отговоренъ. Тая държава сайбия нѣма ли? Трѣбва да има единъ сайбия, който да отговаря. Затварямъ тая скоба.

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** (Къмъ оратора) Имате още 5 минути.

**Д-ръ Н. Сакаровъ:** Ще дамъ още.

Г. г. народни представители! Азъ питамъ — жалко е, че пакъ г. министърътъ на финансите го нѣма; туй, дето изкача ненавреме, не струва. . .

**Министъръ С. Никифоровъ:** Заеъ е по служба.

**Д-ръ Н. Сакаровъ:** Служба привечеръ? Знамъ — приеми. Не омръзнаха ли ви приеми, вечери, обѣди, посѣщания — изпращания? Кога работите, кога мислите? Какъ можете да издържате? Много здрави хора сте! Азъ, напирѣмъ, не мога. Азъ като закѣснѣя две вечери, на третата не ме бива.

Г-да! Съкращенията, които г. министърътъ на финансите прави при месечните бюджети, сж нуждни, макаръ че тогава всички министри се каратъ съ него. Такава е сждбата на финансовия министъръ, останалите министри се каратъ съ него, особено при определяне на месечните бюджети. Всичките приходни пера, които той ни изброи, съ които е съумѣлъ да намали дефицита или да го премахне, та дори да получи времененъ излишекъ, който подиръ туй пакъ да се погълне, понеже се оказало, че пакъ има дефицитъ, той ги сведе къмъ две групи. Първата група сж заемите. Ами че туй и баба знае. Втората група сж фондовете. Той каза: „Съществуватъ фондове, който намѣрилъ, пипналъ, кой що могълъ, грабналъ. И азъ решихъ да грабна отъ всички фондове и сега нѣма нищо“. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Сега нѣкой ще каже, че съществуватъ нѣкои фондове, напр., фондътъ „Пѣтица“ съществуватъ. Г-да! трѣбва да ви кажа, че повечето отъ фондовете се създадоха въ течение на редъ години — макаръ че тукъ винаги се е говорило противъ тѣхъ —

защото не можах да се задоволяват известни нужди чрез редовните бюджети. Със фондовете гледах да задоволяват назрелите нужди. Не съм против унификацията на бюджета, не съм против събирането на фондовете, но като се съберат, тѣ трѣбва да се употребяват за целта, за които сѣ създадени. И г. министърът съобщи: „Вие да не се чудите какъ съм могъл да покрия единъ последенъ разходъ отъ 300 милиона лева. Като съм прибралъ фондовете, които продължават да съществуват и даватъ редовно 400 милиона лева годишно. Тѣ иматъ сега само тази особеностъ, че азъ ги прибирамъ вмѣсто да ги прибиратъ другитѣ, и задоволявамъ нуждитѣ по бюджета“.

Цитирахъ ви, г-да, тѣзи работи, за да видите, че вече нѣма отъ къде да вземемъ и че това, което сега ще потърсимъ да вземемъ, трѣбва да бѣде свързано съ повдигането на националното стопанство и същевременно съ създаване на планъ, на система и на редъ за облагане; свързано е съ повдигане на националния доходъ, свързано е съ ефекти, които ще използваме и за бюджета.

Има, обаче, още едно важно нѣщо. Ето какво казва г. министърът на финанситѣ. То ми направи силно впечатление още като го слушахъ. А като го четохъ и въ официоза „Днесъ“, най-напредъ помислихъ, дали не е грѣшка, но, за съжаление, не е. Цитирамъ буквально отъ печатанитѣ дневници на Народното събрание, които ви сѣ раздалени. На стр. 629 той казва: (Чете) „Пропустнахъ да ви кажа, че като гласувахме бюджетитѣ, незабелязано сме сключили заеми, които сега като сумирамъ въ една таблица, намѣрихъ, че възлизатъ на 1.226.000.000 л.“ Значи, незабелязано! Да ви кажа правото, рекохъ, дали не е грѣшка, дали не е lapsus linguae, обаче намирамъ го въ дневницитѣ на Народното събрание. Следъ това прибавя: (Чете) „Разбира се, повечето отъ тѣхъ сѣ по фондовете, главно по фонда „Плѣтица“, но това сѣ все държавни заеми по тия три бюджета, които сме упражнили“. Съвършено вѣрно. Но, г-да, тѣй незабелязано въ Народното събрание даже единъ левъ не може да се гласува, а не 1.226.000.000 л.! Това е почти цѣлиятъ дефицитъ, за който става дума, и който, значи, незабелязано се покрива чрезъ откриване на нови дупки, наречени заеми.

**Министъръ С. Никифоровъ:** Не е оправданъ този сарказъмъ, г. докторе!

**Д-ръ Н. Сахаровъ:** Думата ми е за „незабелязано“. Всѣки трѣбва да внимава, защото това не е изразъ обикновенъ, това е изразъ — квалификация на едно състояние: правя заеми, правя заеми, и подирѣтуй, като ги сумирамъ, нмирамъ, че сѣ много. Това едно. Второ. Г-нъ министърът на финанситѣ казва: „Намѣрихъ 130 милиона лева, една платежна заповѣдъ, на която срокътъ не бѣше настѣпилъ, вземахъ ги“. Ами нали ще настѣпи срокътъ на тази заповѣдъ, нали пакъ ще я плащате? — „Намѣрихъ сума, която трѣбва да се плати на пенсионния фондъ, отъ 102 милиона лева, просто ги вземахъ“. Тѣй казва: „Просто ги вземахъ“, т. е. вмѣсто да ги плати на фонда, задължалъ ги да плати дефицита. И тѣй, значи, вземахте, грабнахте, прибрахте, покрихте. Ами сега? Сега вече следва другото. Трѣбва да се търси приходъ здравъ и то въ такъвъ моментъ, когато само за лихви презъ следващитѣ три години трѣбва да намѣримъ 100—250—350 милиона лева, защото вѣровамъ, че доставкитѣ ще вървятъ бърже и, следователно, ще се откриятъ задълженията скоро. А следъ три години ще трѣбва да търсимъ вече 850 милиона лева, защото ще плащаме не само лихви, а погашения и лихви. Ако нѣкой каже: „Да му мислятъ тия, които идатъ подиръ насъ“, това е много несериозно, защото тѣзи подиръ насъ могатъ да бѣдатъ въ много тежки условия, особено ако констелацията на европейскитѣ сили достигне дотамъ, че да откриятъ военни операции, които ще носятъ нови разорения, по-големи отъ ония, които познаваме отъ 1914—1918 г. Има и още нѣкои дуги пера, които по нѣмане на време прескачамъ за сега. По бюджета ще говоря и за тѣхъ.

Вчера г. министърът на финанситѣ ни обвини, други пътъ и други министри сѣ ни обвинявали несправедливо: не давате да се работи. Нѣкой викатъ: „Нѣма законопроекти“. Проектитѣ сѣ инициатива, преди всичко, на правителството. Вие виждате, че ги нѣма. Кѣде е сега планътъ, който да осигури реда за изразходването на тѣзи 6 милиарда и бихъ казалъ, и на други нови 6 милиарда лева по-късно за сѣщитѣ нужди? Кѣде е планътъ за тѣхното изплащане, да речемъ, въ 3, 5, 10, 12 години, въ които е показано какви ще бѣдатъ но-

витѣ облагания? И при това, забележете, трѣбва да бѣде планъ за разходи и приходи въ едно време, въ което частнитѣ плащания сѣ почти спрѣли, поради най-големия въпросъ, който тега надъ цѣлото стопанство, отъ индустрията до последния малкъ бакалинъ, а именно въпроса за старитѣ задължения до 1931 г. А следъ тия задължения идатъ и други, които сега се правятъ и за които трѣбва да се даде възможностъ да се намѣрятъ срѣдства. Не е достатъчно, ако се каже: ще дадемъ срѣдства подъ форма на такси, отъ разни фондове, различни приходи. Това не може, то има граница. Всичко туй ще има свой ефектъ като нова стопанска спѣлка. Вземете възраженията, които прави индустрията. Тя казва: азъ имамъ производство за 9½ милиарда лева, толкова сѣ срѣдствата, сѣ които финансирамъ това производство, а имамъ кръгло 3 милиарда лева данѣци. Тѣзи данѣци, собствено минаватъ чрезъ индустрията, но тѣ сѣ данѣци косвено на населението, което консумира индустриалния продуктъ и чрезъ ценитѣ ги плаща. Всички пишѣтъ за намаление на тѣзи данѣци. Значи, трѣбва да се намѣри друга областъ, отъ която да опитаме да се добиятъ доходи. Коя е тя? Тя е най-напредъ общостопанското повдигане, развитие на водното дѣло, на горското дѣло, на минното дѣло; повдигане на земедѣлието, скотовѣдството и пр. Е добре, чуваме за малки проектѣта, за допълнения, за допълнения на допълненията, обаче не се дава общъ планъ за дейностъ. Четири години управлявате. Кѣде ви е планътъ? Дайте го, да седнемъ, кой каквото знае да каже, кой съ каквото може да помогне. И тогава ще можете да кажете: ето, има система. Погледнете Англия, погледнете Франция, Германия, та дори Сърбия, Ромѣния, навсѣкъде гласуватъ ли кредити, паралелно съ това гласуватъ и нѣкакъвъ планъ. Даже пълномощията, които нѣкъде правителствата искатъ отъ парламентитѣ по тѣхнитѣ конституции — по нашата туй не може — искатъ ги, за да осъществятъ известенъ планъ, финансовъ, стопански, който да даде доходи, които да излъчатъ отъ народа, отъ ония негови слоеве, които иматъ мощъ, възможностъ, които сѣ се възползували чрезъ стопанската дейностъ отъ плодовете на труда. У насъ имаме повдигане на экспортната търговия, повдигане на индустрията. Всичко туй трѣбва да се изрази въ полза на държавата по нѣкакъвъ начинъ. Всичко трѣбва да върви паралелно и въ система. Обаче, както виждамъ да върви, не ми се вѣрва да последва скоро подобно нѣщо у насъ. Мене ми се чини, че дори бюджетътъ, който ще ни се внесе, ще бѣде въ такава форма, че нѣма да има това нѣщо и едва ли ще съдѣржа нѣщо ново. Четемъ разни изявления: плѣтицата ще станатъ такива и такива, ще направимъ това или онова. Но, г-да, това сѣ единични работи, а тукъ ние не виждаме това, което е нужно — планъ. Народна отбрана, плѣтица, желѣзници — само това ли е? Нали ще трѣбва да се мобилизира цѣлото производство; нали ще трѣбва чрезъ социално законодателство и трудътъ да се приготви за туй производство; нали ще трѣбва да се приготви и духътъ на народа? И вие мислите, че това е възможно, ако изобщо ние се намираме въ сегашното положение? Едни пишѣтъ, дава имъ се възможностъ да пишѣтъ. Пише нѣкой противъ Парламента, цензурата го допуска. Пише нѣкой да защити Парламента, цензурата не го допуска. Пише нѣкой да изтъкне нѣкой нежелѣзи, които е нужно да се изтъкнатъ — не може. Пише нѣкой да похвали — може. Да даде илюстрации, портрети, различни пози — може. Да даде това, което е съществено — не, може. Така не може да продължава, г-да.

Заклучавамъ. На всичко туй трѣбва да се тури край. Има едно важно условие при мобилизацията и организацията на цѣлото стопанство: при мобилизацията на народната отбрана, при мобилизацията за развитието на стопанството при мобилизацията за развитието на труда. Кое е то? Трѣбва да се махнатъ всички причини, които създаватъ поводъ да се мисли, че положението въ България не е стабилно. Това какво значи? То означава най-важното нѣщо — спокойствие! Ама не спокойствие на гробищата, а спокойствие въ кипещия животъ на страната. Спокойствие въ смисълъ, че всички сѣ убедени, че всички вѣрватъ, че се намираме въ правъ пътъ, че сме правова държава, държава конституционна, парламентарна, демократическа, че всички граждани иматъ правата си, че всички граждани изпълняватъ задълженията си, че всички граждани пои спокойствие влагатъ своя трудъ и сила. Срѣдствата ще дава народътъ, а не ние; ние ги гласуваме, а даватъ срѣдствата тѣзи, които творятъ тамъ долъ, които работятъ. Но тѣ трѣбва да вѣрватъ най-напредъ въ Парламента, да вѣрватъ и на правителството.

(Ржкоплъскания) На кое правителство? На правителството, което общува с народа, което изразява нуждитъ му, което пази правата му, което изпълнява дълга си. То не ще рече правителство, което го е спходило, да речемъ, въ Банкя, въ Вършецъ, на Мусала и пр., а тамъ долу, дето клоочи и се твори животътъ. Това правителство — това е една истина — най-напредъ трѣбва да излѣзе отъ Парламента, трѣбва да има неговото довѣрие и тогава да управлява. („Браво“. Бурни ржкоплъскания) Парламентътъ.

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** (Звъни) Заклучете, г. Сакаровъ!

**Д-ръ Н. Сакаровъ:** . . . който дава своето довѣрие на такова едно правителство, съ сигурностъ ще има подкрепата на народа, и народътъ съ любовъ, съ духъ, съ национално чувство, съ вѣра въ бъдещето, каквото може, ще даде за цѣлостното развитие на България. („Браво“! Бурни ржкоплъскания)

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** По дневния редъ за утрешното заседание, г. министри?

**Министъръ С. Никифоровъ:** Отъ името на правителството моля председателството да предложи и народното представителство да приеме следния дневенъ редъ:

1. Първо четене законопроекта за разрешаване на министра на желѣзницитѣ и пристанищата да поеме задъл-

жение за нуждитѣ на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища въ размѣръ на 1.000.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години — продължение разискванията.

2. Второ четене законопроекта за разрешаване на министра на войната да поеме задължение за нуждитѣ на народната отбрана, въ размѣръ на 4.250.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години.

3. Първо четене законопроекта за разрешаване на министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството да поеме задължение за нуждитѣ на Главната дирекция на строежитѣ, въ размѣръ на 550.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години.

4. Второ четене законопроекта за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на държавата за 1938 бюджетна година.

5. Второ четене законопроекта за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата за 1938 бюджетна година.

**Председателствуващъ Г. Марковъ:** Моля, които приематъ предложения отъ г. министра дневенъ редъ, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието прима.

Утрешното заседание ще почне въ 15 ч.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 40 м.)

Подпредседателъ: Г. МАРКОВЪ

Секретари: { Г. КРЪСТЕВЪ  
С. ПОПОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ